

יו"ד שבט

ארבעים שנה לנשיאות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע

קובץ

הערות וביאורים

יוצא לאור ע"י

תלמידי ביהמ"ד דמוסד חינוך אהלי תורה

ה' תהא שנת נסים

הערות וביאורים

יו"ד שבט

השנה תהא שנת נסים

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

גליון יז (תקכח)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

י"ד שבט

ארבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א.
הי' תהא שנת נסים

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצי"צ

"KOVETZ YUD SHVAT"

5750

ארבעים שנה לנשיאות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

PUBLISHED BY:

HAOROIS UBIURIM - OHOLEI TORAH

1552 CARROLL ST.

BROOKLYN N.Y. 11213

TEL: (718) 467 7144

FAX: (718) 363 1567

Printed in the United States of America

Moriah Offset

115 Empire Blvd. • B'klyn, NY • 718-693-3800

פתח דבר

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה - יום הבחיר והקדוש (- עשירי יהי קודש) יו"ד שבט ה"י תהא שנת נסים, בו מתמלאים "ארבעים שנה" לנשיאות הוד כ"ק אדמו"ר שליט"א - נשיא דורנו.

"ויתן בפי שיר חדש גוי" (תהלים מ,ד) - על כל "המסות הגדולות אשר ראו עיניך האותות והמופתים הגדולים ההם" (דברים כט, ב), ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם אמן ואמן (תהלים מא,יד).

עפ"י ריבוי השיחות שהשמיע כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין "שנת הארבעים", שענינה "ארבעים שנין קאים אינש אדעתי" דרבי"י (ע"ז ה, ב) עד לאופן ד"לב לדעת ועינים לראות ואזניים לשמוע" (דברים שם ג) - מובן ופשוט שבבוא יום הזה, צריך כ"א להתעורר ולהתחזק בהוספה בלימוד תורתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א הן בכמות והן באיכות, ועד לעיון וכו' באופן ד"לב לדעת ועינים לראות ואזניים לשמוע" מתאים לתוכן שנת הארבעים.

ויה"ר שע"י לימוד תורת כ"ק אדמו"ר שליט"א בעיון המתאים וכו', נזכה להתגלות מלכנו המשיח, "בעצם היום הזה" דיו"ד שבט.

המערכת

עשי"ק פי בא, ז' שבט

ה"י תהא שנת נסים

עשיק פי בא, ערב יום הגדול והקדוש - יוייד שבט - ארבעים
שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליטי"א, תהא שנת נסים.

תוכן הענינים

- שאלה בענין קידוש החודש מהתועדות קודש ש"פ וארא . . . 7
ח' תירוצים בענין הנ"ל 9

שיחות

- נפק לקריתא 18

לקוטי שיחות

- שיטת הרמב"ם ואדה"ז במצוות תלמוד תורה 19
משנה תורה - משה מפני עצמו אמרן 21
תורה - צ"ל עיי משה רבינו דוקא. 22
אתם - אפילו מזידין 23
לשון הקודש בדור המדבר. 24
תלמוד גדול ממעשה. 26
נתאוהה חקב"ה להיות לו יתי דירה בתחתונים. 28
ממשה עד משה לא קם כמשה 29

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליטי"א

- חכי ובינה, מוחין ומדות, אהבה ויראה 30
ג' אופנים בנס דהספקת השמן כו'. 32
הגשת יהודה ליוסף 34
גדול תלמוד שמביא לידי מעשה 35

אגרות קודש

- אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו אא"כ גדול ממנו בחכמה
36 ובמנין.
37 פתיחת הארון בחודש התשיעי (גליון)

חסידות

- 38 ד"ה ויחי יעקב - תרנ"ב.
40 הערה במאמר "באתי לגני"

פשוטו של מקרא

- 41 פירש"י בפרשתינו י, ח
42 פירש"י בפרשתינו י, יג
43 מכות בכורות

רמב"ם

- 45 פתיחה להלכות קידוש החודש
48 הלכות קידוש החודש פרק א' הקדמה להלכות א-ד
49 תמצית הלכות ה-ח
50 פרק ד תמצית הלכה א
51 מסלול השמש
53 בדין הריגת רודף בשבת
54 כיסוי הדם בספק מצוה ביו"ט
57 ראיית הלבנה
60 חודש העיבור מלא או חסר
61 ידיעת רוחב הירח

נגלה

- 63 בדיני מוקצה
- 65 בענין נשמה יתירה ביוה"כ שחל בשבת
- 67 בענין כיבוד אב ואם

שונות

- 72 מאמרי אדמו"ר האמצעי
- 73 השייכות דאדמו"ר מהורשי"ב עם אדהאמ"צ
- 81 מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית
- 82 חסידות וספרי חקירה (גליון)
- 83 נרות בעשיית
- 85 ספר השיחות תרצ"ו-ת"ש (גליון)
- 87 חתימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ני"ע (גליון)
- 87 הוספות והערות על ספר המנהגים - מנהגי חב"ד

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 1567 - 363 (718)

מועתק בזה השאלה מהתוועדות קודש דש"פ וארא בענין קידוש החודש שהשאר כ"ק אדמו"ר שליט"א לעיונם של המשתתפים

...כאן המקום להעיר על דבר הדורש ביאור בדיני קידוש החודש: איתא בגמרא (ר"ה כה, א): "הרי הוא אומר אתם אתם שלש פעמים" (שלשה זמנין כתיב אשר תקראו אותם, וקרי בי' תקראו אתם" - רש"י), ללמד אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מוטעין אתם אפילו מזידין, [ברמב"ם סוף פרק ב' לא הביא גירסא זו, כ"א הגירסא "בין שוגגין בין מוטעין בין אנוסין", אבל גירסא זו (מזידין) הובא בגמ', וכן בכמה פוסקים ובדרושי חסידות].

וידועה השקו"ט במפרשים בהפירוש ד"מזידין" - שהרי אי אפשר לפרש "מזידין" כפשוטו "רשעים", כיון שאין להם דין ב"ד כדאיתא בסנהדרין (כו, א ובפרש"י) "קשר רשעים אינו מן המנין" (והחלות דקידוש החודש צ"ל ע"י ב"ד דוקא) "אין השנה מתעברת על ידיהן"?

[בשלמא הדין ד"אפילו שוגגין . . אפילו מוטעין" אף שנתברר אח"כ שהיו עדי שקר וכיו"ב, מ"מ כיון שהב"ד לא ידעו מזה, וקידשו החודש, הל' הקידוש שנעשה ע"י ב"ד (כמ"ש הרמב"ם בפ"ב ה"ב: "שאפילו קידשו את החודש עפ"י עדים ונמצאו זוממין בעדות זו - הרי זה מקודש"), אבל כשהב"ד "מזידין", רשעים, אין כאן ב"ד].

ובודאי יעיינו ויפלפלו בביאור הענין ע"פ נגלה...

בהמשך לזה מועתק גם ההערה בענין זה ב"משיחת ש"פ וארא" הערה 76, וז"ל:

ולהעיר שהרמב"ם (הל' קידוה"ח ספ"ב, וכן בסהמ"צ מ"ע קנג) משמיט "מזידין", וכותב "בין שוגגין בין מוטעין בין אנוסים" - כגירסת הספרא *** (אמור כג, ב).

ובטעמו של הרמב"ם שפסק כגירסת הספרא ולא כגירסת הש"ס - כתב בחסדי דוד, "כי ע"כ מזידין דבגמרא אין הכוונה מזידין לעבור, דחלילה לומר כן על ב"ד, וקשר רשעים הוא ואין בדבריהם ממש ("קשר רשעים אינו מן המנין", "אין השנה מתעברת על ידיהן" (סנהדרין כו, א ובפרש"י)), ומפרש מזידין דידועין שלא נראה אלא שצריכים בשביל איזה צורך כו"כ, ולכך נתחכם הרמב"ם וכתב אנוסין במקום מזידין, כלומר, שהם אנוסין ומוכרחים לעשות כן" (ועפ"ז מבאר גירסת התוספתא "אנוסין שוגגין מזידין ומוטעין" - ש"תרי גווני אנוסין כו', וחרמב"ם כלל להנך תרי מיני אונס בחדא"י).

(*) אבל בכ"מ הובא הלשון "מזידין" גם להלכה (ראה סמ"ג עשין מו, שו"ע אדה"ז או"ח סת"ר ס"ד, ועוד). וכן בכ"מ בדרושי חסידות (ראה המשך תערי"ב ח"ג ע" איתג, ועוד).

(**) בהגהות מיימוניות (הלי קידוה"ח שם) כתב "ולשון הגמרא הוא אפילו מזידין, וכ"כ הסמ"ג, ושמא טעות נפל בהעתקות". וכבר העירו שדוהק לומר שנפל טעות הן בספר הי"ד והן בסהמ"צ, ובפרט שמפורש כן בספרא.

(***) להעיר מ"יד מלאכ"י (כללי הרמב"ם אות ט"ו) שמביא מכנה"ג (כללי הפוסקים אות כ"ח בשם תומת ישרים) ש"דרך הרמב"ם ז"ל הפך שיטת הגמרא היכא שספרא או ספרי מוכיחים היפך שיטת הגמרא", ועיי"ש שתמה על כלל זה. ואכ"מ.

(****) וראה גם ערוך לנר בהפירוש ד"מזידין" - ש"נודע להם ששגגו או שהטעו אותם העדים ויכולים לחזור מקידוש דהשתא מזידים הם שידועים שהקידוש בטעות". ולהעיר גם משו"ע אדה"ז שם: "התקינו חכמים שלא יהיו הב"ד מקבלין את העדים אלא עד המנחה וכשיבואו לאחר המנחה יהי אותו היום מן חודש העבר למנות אותו יום שלושים כו' שיש כח ביד ב"ד לעשות דבר זה, שנאמר אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם, אתם כתיב בלא וא"ו, אתם אפילו מזידין" - שמזה משמע שהפירוש ד"מזידין" הוא כגון הא דבאו עדים לאחר המנחה ואינם מקבלים אותם.

התקבלו כמערכת כו"כ תשובות על ענין הנ"ל, ותשובות אלו שיש בהם איזה חידוש על הערה הנ"ל מצאנו לנכון להדפיס:

- א -

הרב שלום דובער הייקין
שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א
≈ קליוולאנד, אהייא ≈

בענין קידוש החודש איך שייך בי"ד מזידין ושדעו שע"פ תורה אסור לקדש ומ"מ הם מקדשים?

ואולי י"ל בדוחק ובהקדים שבחשאלה ליגט די תשובה דמפרש בחשאלה דבשלמא מוטעין י"ל שנתברר אח"כ שהיו עדי שקר וכיו"ב, מ"מ כיון שהבי"ד לא ידעו מזה, וקידשו החודש, חל הקידוש והיינו שהיו מוטעין ולא יכלו לשמור מזה, מזידין י"ל שטעו בדין שבאם היו לומדים או חוזרים התלכה לא היו נכשלים ועל כן קוראים אותם מזידים דהוי כן באשמתם המציאות הקודמת של טועין אין זו באשמת הדיינים, אבל כאן סדי"א כיון שזהו כן באשמתם אז בטל דינם ופסקם בנוגע החודש ועל כן יש לימוד מיוחד שאפילו במציאות כזו הנה החודש הוא חדש, ועוד אופן בדוחק ע"פ החקירה הידועה במנחת חינוך, באם באו עדים שראו החודש ביום לי אדר ובאו עדים שנולדו קודם י"ג שנה בר"ח ועתה בר"ח ניסן נעשו גדולים ומזימין העדים הכשרים (או פוסלים) אם יקבלו הכשרים כיון דאיכא עדים שפוסלין אותם הא אם לא יקדשו א"כ היום עוד אדר ולא ניסן ולא נעשו הפוסלים גדולים, וא"כ עוברים על המצוה שיש בכאן כשרים ולא יקבלו אותן ואם יקבלו הבי"ד העדים ויקדשו א"כ נעשו המזימין גדולים למפרע ואיפסלו לחו הכשרים והאיך יקבלו אותם דידועים דשכלא כדין יקדשו, נהי דבדיעבד מקודש אבל איך יעשו לכתחלה - ומבאר דכיון דבדיעבד כשר ולא יהי כאן קלקול, כיון דהוי מצוה לקבל אותם מקבלים יעו"ש בארוכה, אבל עכ"פ י"ל שזהו מרומז באתם מזידין מציאות כזו שאע"פ שידועים הבי"ד שסו"ס יתגלה שהעדים לא טובים ואיך

הולכים ופוסקים ע"פ מקודש - במזיד כאן פירושו חיפך
מדיעבד - ומרמז הפסוק שהחודש מקודש.

- ב -

הת' אפרים שמואל מינץ
≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א
≈ בישיבת אור אלחנן - חב"ד ≈
לאס אנזעלעס - קאליפארניא

וי"ל הביאור בזה (עפ"י מה ששמעתי ממז"ר הרה"ג ר' עזרא
שיי שאחאט): דהנה הריטבי"א (ר"ה כא,א) ביאר דתקנת חכמים
היתה שלא יצאו שלוחים לגולה על ניסן ותשרי עד שישמעו מפי
ב"ד מקודש, כדאיתא לקמן (כא,ב) והיתה בכלל התקנה דכל שלא
יעיד העד דשמע מפי ב"ד מקודש, שלא יסמכו עליו כלל, דאי
לא הרי לא קיימא תקנה דידהו ולא מימנעי עדים מלמיפק קודם
אמירת בי"ד מקודש, ולפיכך הוצרכו לתקן שלא יסמכו עליהם
ויהיו כאילו לא העידו כלל, ויהי מנין שלהם קיים וקבוע
ע"פ ב"ד, שהרי קביעות כל המועדות תלוי בב"ד, וכדרך שתקן
הלל חשבון עיבור שבידינו היום, הלכך לוי גופי כיון דידע
ודאי שהוקבע תשרי ביום שלשים ואחד, יש לו להתענות כבני
א"י, אבל לגבי בני הגולה כיון שלא העיד להם ששמע מפי ב"ד
מקודש אין להם לסמוך עליו כלל ולא יבטלו מנינם.

ובהמשך דבריו מסיק הריטבי"א שלפי שיטה זו, אפי' בא לוי
קודם עשירי של בני בבל שעדיין לא התענו, אין להם לבטל
מנינם ולהתענות למחרתו בחדסר, מכיון דלא אסהיד לוי ששמע
מפי ב"ד מקודש, עכת"ד. ובפשטות כוונתו מטעם אתם אפילו
מזידין, דאף שב"ד בטוחים שקידם היום, תיקנו שבאם לא שמע
העד מפי ב"ד מקודש יתענו בני בבל בתשיעי.

וכמו"כ מבואר להדיא בשפ"א על אתר בדעת התוס' דאין כוונתם
שהדבר תלוי בבני בבל, ולפי שכבר עשו יוהכ"פ לא יבטלו
מנינם, דהא אין הדבר תלוי אלא בב"ד שמקדשין החודש כ"א
כוונתם דחכמים שתיקנו שיהיו שלוחים יוצאים להודיע קביעות
החודש, תיקנו גם שאותן המקומות שלא יגיעו להם השלוחים

ויעשו היו"ט על סמך הרוב שהוא חסר שיתקדש להם החודש באמת כד, והם רשאים לתקן כן.

חזינן לדעתם, דיש מקום לבי"ד לפסוק אף בהיותם מזידין, שברור להם שיוהכ"פ בעשירי, ועד כדי כך שבני אי"י גופא מחשבין עפ"י בי"ד זה קביעות חדשים, מ"מ מכיון שע"י תקנתם ברצונם למנוע שיהיו יוצאין קודם שישמעו מפי בי"ד מקודש, אינם רשאים לקבוע יוה"כ על פיו, ובכוח להפקיע מספק חיוב כרת דאכילה ביוה"כ, ע"י תקנתם שבני הגולה יתענו בתשיעי אף שעפ"י תורה נתחייבו להתענות בעשירי דוקא.

וכן מוכח מדברי התוסי' בסופו, שביכולתם של בי"ד לפסוק אף ע"י עדות שקר או שלא כדין, די"ל כוונתם דעדות שקר מכח אתם אפ"י מוטעין ושוגגין, ושלא כדין כוונתם לאפ"י מזידין, שאף שעפ"י תורה נקבע יוה"כ לעשירי (ובני אי"י מתענין כן) אעפ"כ בכחם - מאיזה סיבה שתהי, מפני הצורך וכיו"ב - לתקן שיתענו בתשיעי - שלא כדין (דאלת"ה מאי קמ"ל התוסי' בהביאו שלא כדין).

ועייג"כ בחת"ס (חולין קא,ב) דר"ל שביום שנקבע עפ"י בי"ד להתענות - שלא כדין - ישנה התוקף דיוהכ"פ, ובחילולו - יתחייב כרת, עפ"י תורה.

ועפ"י שפיר מצינו אופן שבי"ד יפסקו שלא כדין, שבני בבל יתענו בתשיעי אף שלדינא ודאי יהי יוהכ"פ בעשירי כבני אי"י וזהו אכן התקנת חכמים.

אמנם אליבא דבעה"מ והרשב"א דפליגי אשיטת הריטב"א, וסב"ל שאף בלא שמיעתו מבי"ד מקודש, ביכולתם של בני בבל לקבוע יוהכ"פ למחרתו בעשירי (אם לא שכבר התענו בעשירי) אכתי תקשה לן, דהיכן מצינו לדעתם שיהא בי"ד מזידין - ויתענו על פיהם, שלא כדין התורה (אף די"ל דלא פליגי בגוף הדין דאתם אפ"י מזידין, כ"א דפלוגתתם מבוססת על תקנת החכמים, ע"י ערוך לנר ר"ה כא,א ובהעמק שאלה לשאלות מ"ו סק"ו דכתבו כע"יז).

ודאתינן להכי יש להעיר דבהעמק שאלה שם כ' הנצייב דהרמב"ם אזיל בשיטת הבעה"מ והרשב"א דיתכן להעיד אף שלא שמע מפי ב"ד מקודש - דעפ"ז אתי שפיר מה שלא הביאו הרמב"ם (כ"א אתם אפי' אנוסין), ואכתי יליע בכ"ז.

- ג -

הת' אשר פרקש
≈ תות"ל מאנטרעאל ≈

בעיקר השאלה איך אפ"ל בי"ד מזידין כבר כתב המהרש"א דרי יהושע שידע שיוהכ"פ היום ואעפ"כ הלך לרי"ג חי' זה בגדר מזיד עי"ש. ועי"ע ערוך לנר מה שתירץ.

ויש לומר עוד תירוץ עפמשי"כ רש"י ברי"ה דף כ' ע"א בד"ה מאיימין ובד"ה אין מאיימין דכדי להפריד שבת מיוהכ"פ היו מאיימין על העדים שיעידו שהחודש מקודש אע"פ שלא ראוהו בזמנו וכן להיפך עי"ש וזהו ממש מזיד [והרמב"ם ספ"ג דקידוה"ח פ"י באופ"א וי"ל דלשיטתי קאי דלא גריס מזידין].

ועיין גם בחי' הר"ן סנהדרין י"א דאע"פ שלכתחילה אין מעברין השנה מפני הדרכים והגשרים והטומאה, מ"מ אם עברו מעוברת "דאתם אפי' שוגגים ואפי' מזידין" (ורק דלכתחילה אין מעברין).

ואו"ל דבאופנים הנ"ל כיון שיש להם טעם לשינוי הקביעות הנכונה אי"ז נקרא קשר רשעים ח"ו [ואולי י"ל דזהו גדר של אנוסים ובזה יתווד לשון הגמ' עם הרמב"ם ועצ"ע].

[**וי"ל** דבמשנה שם יש ב' פסוקים: א) אלה מועדי כו'. ב) ועל משה. ולכא"ו טעמא בעי?]

וי"ל דלגלות לנו דין מיוחד בא, דבקידוש החודש שאני דאפי' בי"ד מזידין, מקודש, ואין בהם משום קשר רשעים אך צ"ע אם אפשר לומר כן].

- ד -

הת' משה עזאגווי
≈ תח"ל 770 ≈

אולי יש לומר שאין הזדון מדובר בעדי שקר (ומי"מ מקדשים, עפ"י העדי שקר), אלא הזדון הוא בהדגשה ובא מצד הבי"ד ולא בא מצד העדי שקר.

(והמדובר הוא או שבאו עדים ואמרו עדות נכונה מי"מ קידשו התודש ביום אחר מאיזה טעם שיהי).

או אולי שלא היו שם עדות כלל והזדון בזה הוא שידעו מתי היי מולד הלבנה ומי"מ קידשו את התודש לזמן אחר מאיזה טעם ופניי שיהי.

ועל השאלה דאי"כ הרי בי"ד מזידין אינם בי"ד יש לומר בפשטות דהפה שאסר הוא הפה שהתיר **שהתורה נתנה להם בקידוש החודש** כח דאפילו שעל פי תורה צריכים לקדש עפ"י ראי' או עפ"י חשבון מולד הלבנה נתנה להם גם התורה כח שבאם מאיזה סיבה שתהי ירצו לחדש את החודש שלא בזמנו מי"מ הרי מקודשת עפ"י קביעתם.

שהרי כל ענין קידוש החודש הוא באופן פלאי דהרי הקידוש אינה עפ"י המולד האמיתי אלא מקדשים עפ"י ראי', שעד שהעדים יגיעו זה יכול להיות יום **לאחר** המולד ופעם הקביעות חודש יכול להיות ביום לי ופעם ביום ל"א וגם רואים שבאם לא באו קודם חצות היום יש בכח בי"ד לדחותו למחר ובאם לא באו עדים ביום לי מקדשים את החדש למחר (שלא עפ"י עדי ראי') למרות שבפועל ממש בגשמיות היתה המולד לפני זה.

וכן ישנם אופנים שאפשר לדחות ראש החודש לערך שני ימים בכדי שלא יצא ראש השנה באידיוי, אלא שקידוש החודש לא תלוי כ"כ במולד הלבנה אלא התורה נתנה להם כח להחליט מתי יהיה ראש חודש עד כדי כך שרואים שבאם יקבעו ביום פלוני

ראש חודש הבא שאינה מתאים למולד האמיתי הרי זה יכול לחייב מישהו כרת באם אחד יאכל עפ"י קביעותם ביום כיפור, או עונשים אחרים בנוגע ליום טוב או באם קטן שהגדיל עפ"י קביעותם יהי בר עונשים וחייב במצוות, וחרי רואים שיש להם כח אפילו לשנות טבע הגוף של ילד ולעשותו גדול.

- ה -

הח' שני"ז פכזנר
≈ הלמיד בישיבה ≈

אולי י"ל בהקדים לשון הרמב"ם (פ"א מהלכות קידוש החודש ה"ז) "מצות עשה מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו אם יראה הירח או לא יראה, ושידרשו את העדים עד שיקדשו את החדש..." , שמשמע מלשונו שבעדות החדש המצוה היא הדרישה של העדים כלומר חקירתם ולברר דבריהם אבל לא קבלת העדות (ובפרט שבה"ו כבר כתב בית דין מחשבין . . אם ידעו שאפשר שיראה יושבים ומצפים לעדים . . אם באו עדים ודרשו וחקרום כהלכה ונאמנו דבריהם מקדשין אותו ובה"ז חזר עוה"פ והשמיט ויאמנו דבריהם) וכן משמע מלשון הצפנת פענח על הלכות קידוש החודש בתחילתו "א"כ כך גבי עדות החודש באמת הא לא ראו הלבנה האמיתית רק שהתורה אמרה שאם יראו כך וכך אז יאמרו בבי"ד ויוכלו בי"ד לקדשו".

והביאור בזה י"ל שמכיון שהלבנה כבר צריכה להראות ע"פ החשבון ז.א. שיום השלושים מצ"ע כבר ראוי לקידוש רק שהתורה תלתה הקידוש בתנאי (המעכב לשיטת הרמב"ם) שיהיו עדים אז י"ל שחידוש התורה רק שבי"ד יחקרם וידרוש כ"ו וזה מספיק כי עיקר הדבר שהלבנה נראתה יודעים כבר ע"פ החשבון.

ויש לתביא דוגמא לדבר מדעת רבי אליעזר (שבת קל.) "רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מע"ש מביאו בשבת מגולה ובסכנה מכסהו ע"פ עדים ובגמי וברש"י ד"ה משום חשדא מבואר שהטעם שצריך לכסות ע"פ עדים "שלא יחשדוהו שהוא נושא שאר חפציו" (לי רש"י שם) ובגמי שם "איבעיא להו עדים דקאמר

איהו וחד או דילמא הוא ותרי"י (ונשאר בגמי ספק) וברשי"י דייה ומשני "לעולם הכא עדות לא שייכא דלאפוקי מחשדא בעלמא הוא ואין כאן לא דיני ממונות ולא דיני נפשות שיהו שנים ואמאי קרי להו עדים דאיכא גילוי מילתא עיי השני..." ורואים מזה שישנו גדר עדות כדי שלא יחשדו אבל אין לזה כל גדרי העדות (שיהי"י פסול נוגע בדבר כו') רק גילוי מילתא וי"ל שעד"י הוא ג"כ בקידוש החודש (ובפרט שכל דתקון רבנן מעין דאורייתא תקון) שזה שהתורה חידשה עדות זה שאם רק יסמכו על החשבון שע"פ החשבון הלבנה כבר יכולה להראות יכול לצאת חשד על ב"ד אם בפועל לא נראה הלבנה שיאמרו שטעו וכי' ולכן התורה אמרה תנאי המעכב שיבואו עדים אבל עדיין אין לזה כל גדרי עדות שצריכים לקבלם אלא מספיק דרישה וחקירה וזה יוריד את החשד כי באמת לא קבעו ע"פ העדים אלא ע"פ החשבון.

ועוד יש לומר ע"ד סברת הרס"ג בספר המצוות שלו מצות קידוש החדשים שלדעת כו"כ פוסקים אמירת מקודש מקודש עיי העם מעכב כיון שהתורה רצתה שלא יהי' רק מצוה על ב"ד אלא על כאו"י"א שכל העם ישתתפו בזה (ולכן נכלל בחשבון המצות אע"פ שלרס"ג רק מצות שכל או"י"א חייב נחשבים) וי"ל שזהו ג"כ הגדר של עדים שהתורה אמרה שיעידו שאע"פ שמצד החשבון צריכה הלבנה להראות רצתה התורה שיהי' השתתפות העם ולכן י"ל שמספיק מה שחוקרים ודורשים (ובפרט שהעם ענו מקודש מקודש) אע"פ שלא קיבלו ב"ד העדות.

וע"פ כהנ"ל אפשר אולי לומר תירוץ על שאלת כ"ק אדמו"ר שליט"א שאה"נ שהעדים עדי שקר ואה"נ שהב"ד ידעו שהם עדי שקר אבל כיון שמצד החשבון ראוי' הלבנה להראות ומצות דרישה וחקירה היתה אפשר לקדש כי ב"ד לא קיבלו העדות רק חקרו ודרשו כנ"ל בארוכה.

אלא שכ"ז הוא לדעה שאפילו מזידין אבל לדעה שרק שוגגין ומוטעין ואנוסין י"ל שכאשר הם מזידין אין כאן כלל שם של חקירה ודרישה ולכן לא פסק הרמב"ם שאפילו מזידין.

- 1 -

- הנ"ל -

אולי יש לומר שהכוונה במזידין היא לא שעכשיו העדים פסולים אלא שבי"ד יודעים שהעדים יפסלו אח"כ ובכ"ז מקדשים. אבל כשמקבלין העדות עוד לא היו עדי שקר ואע"פ שבנוגע למעשה מובא בר"ה כה. לפי שיטת ר' יהושע היו העדים כבר פסולים אבל שם זה הי' שוגגין כי הרי ר"ג שכן קיבלם הי' לו טענה "אמר להם ר"ג לחכמים כך מקובלני מבית אבי אבא פעמים שבא בארוכה ופעמים שבא בקצרה" ולכן ודאי שלא בגדר מזידין.

ולכן י"ל שמזידין הכוונה שבי"ד יודעים שהעדים אלו יפסלו ובאמת במקרה כעין זה ישנו מפורש במנחת חינוך במצות קידוש החודש (מצוה ד' בספר החינוך) דף ח' ע"ב ד"ה ונסתפקתי באמצעי וז"ל (בקיצור) "עוד אני מסתפק אם ביום ל' של אדר באו עדים כשרים שראו את החודש כדי לקדשו היום ובאו עדים שנולדו קודם י"ג שנה בר"ה ועתה בר"ה ניסן נעשו גדולים ומזימים את העדים כשרים או שפוסלין אותם באיזה עבירה שראו היום שעשו העדים הכשרים היאך לדון בזה" (ובקיצור (כמו שמבאר שם באריכות) צד אחד לקבלם כי אם לא יעברו החודש ליום ל"א וא"כ העדים השניים לא יכולים לפסול כי היו קטנים ובי"ד בטלו המצוה וצד שני לא יקבלם שאפילו שהדין שאם יפסלו את העדים בדיעבד מקודש מ"מ היאך יעשו לכתחילה לקדש ע"י פסולים) וממשיך "ונלע"ד כיון דבשעה שהעדים הכשרים באים ודורשים וחוקרים אותם הם כשרין גמורין כי מצוה על הבי"ד לקבל עדותן והוא מ"ע מהי"ת לקבל עדות החודש ואי משום דידועים דאם יקבלו עדותן יהיו פסולים ויקדשו שלא כדון ז.א. דהא באמת אם יקדשו אף שהעדים יפסלו מ"מ אין לבי"ד שום מכשול כי החודש מקודש בדיעבד אפילו ע"י ניזומים ופסולים כמבואר בר"מ... (וממשיך בארוכה בהסבר הענין).

- ? -

הת' יחזקאל צבי גרין
≈ תות"ל 770 ≈

ב"ד מזידין, ובכ"ז הדבר לא נעשה ע"י קשר רשעים ובי"ד כשר היה הוא באפשרות הנ"ל, ובהקדים: ברמב"ם הלי קדוש החדש פ"ג הלי ט"ו וז"ל: "בית דין שישבו כל שלשים ולא באו עדים והשכימו בנשף ועברו את החדש כמו שבארנו . . ואחר ד' או ה' ימים באו עדים רחוקים והעידו שראו את החדש בזמנו שהוא ליל ל' ואפ"י באו בסוף החדש מאיימין עליהם איום גדול . . ומשתדלין בי"ד שלא יקדשו חדש זה הואיל ויצא שמו מעובר".

ובהל' הבאה: ואם עמדו העדים בעדותן ונמצאת מכוונת והרי העדים אנשים ידועים ונבונים ונחקרה העדות כראוי מקדשין אותו וחוזרין ומונין לאותו החדש מיום השלשים הואיל ונראה הירח במקומו". ובהל' הבאה: ואם הוצרכו בי"ד להניח חדש זה מעובר . . מניחין וזהו שאמרו מעברין את החדש לצרף ויש מן החכמים הגדולים מי שחולק בדבר זה ואומר לעולם אין מעברין את החודש לצורך". ובהל' הבאה: יראה לי שאין מחלוקת החכמים בדבר זה אלא בשאר החדשים חוץ מן ניסן ותשרי או בעדי ניסן ותשרי שבאו אחר שעברו הרגלים . . אבל אם באו העדים בניסן ותשרי קודם חצי החדש מקבלין עדותן ואין מאיימין עליהם כלל שאין מאיימין על העדים שהעידו על החדש שראוהו בזמנו כדי לעברו" עכ"ל.

במקרה הנ"ל שנמצאו העדים כשרים בניסן ותשרי קודם חצי החדש שאז כולם מודים שאין מעברין את החדש לצרף פה שיך מזידין בב"ד שחל חיוב על בי"ד לקדש את החדש מתדש ובי"ד הזידו ולא קדשו ע"ז נאמר "אפ"י מזידין" ובשעה שקידשו בי"ד את החדש כשרים היו שהרי אז קדשו שוגגים, (והמזידין נעשה באופן של שב ואל תעשה).

- ח -

הרב משה לברטוב
 ≈ תושב השכונה ≈

עיינ במהרשי"א שמפרש שאתם אפיי מזידין אמר ר"ע על ר' יהושע ואתם אפיי מוטעין אמר על ר"ג. והיינו שרי"ג טעה לפי דברי ר"י, ור"י הגם שידע שאין ההלכה כן מ"מ צריך לקבל וכשיקבל וינהוג כן יתיי עפ"י הלכה כי אתם אפיי מזידין.

אך צ"ע, לכאוי, אם הבי"ד עם הנשיא (ר"ג) בראש פסקו כן אז הלא כן הוא ההלכה, בכל דיני התורה ולאו דוקא בקידוש החודש והלא זהו החטא של זקן ממרא שפוסק לא כפי שהוחלט בבי"ד, ולאידך גיסא, בכלל, למה הצטער רבי יהושע הלא כני"ל.

■ ■ ■

ש י ח ו ת

נפק לקריתא

הת' חיים שאול בן חנה
 ≈ תות"ל 770 ≈

ב"תורת מנחם - תפארת לוי יצחק"י שזכינו וז"ע י"ל (לכבוד יו"ד שבט) פי ויצא אות מד ס"א הערה 7 מובא הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שכתב על מכתב שקבל מאביו רלו"צ ז"ל הנדפס בלקוטי לוי"צ אג"ק ריש עי שפא וז"ל: **"נפק לקריתא:** יעויין ג"כ יבמות פי מצות חליצה לוי נפק לקריתא ובאריכות בירושלמי שם".

והוא ביבמות קה, א: לוי נפק לקריתא.

והנה מזמן נתקשיתי בזה להבין מהי כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א בכתבו "ובאריכות בירושלמי שם" - דלכאורה לא נמצא מזה ובפרט באריכות בירושלמי שם?

ואבקש מקוראי הגליון שיעיינו בזה.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

שיטת הרמב"ם ואדה"ז במצוות תלמוד תורה

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
≈ ר"מ בישיבה ≈

בלקו"ש כ-כד טבת (סע"י ב') מביא מ"ש אדה"ז בריש פ"ב מחלי ת"ת וז"ל: מי שלא לימדו אביו תורה חייב ללמד את עצמו כשיכיר שנאמר ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם זו מ"ע של ת"ת על כל אדם לעצמו ללמוד כל התורה שבכתב ושבע"פ כולח". ומציין מקורו ב"רמב"ם מגמ' קידושין כ"ט"י אלא שברמב"ם, לאחר שהביא הלימוד מ"ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם", מוסיף "וכן אתה מוצא בכל מקום שהתלמוד קודם למעשה מפני שהתלמוד מביא לידי מעשה ואין המעשה מביא לידי תלמוד", אבל אדה"ז השמיט סיום זה, וממשיך שם לבאר בארוכה יסוד ההבדל דמצוות ת"ת לפי שיטת הרמב"ם ולפי שיטת אדה"ז, דלשיטת הרמב"ם מצוות ידיעת התורה היא חיוב בפ"ע של ידיעת התורה, ואילו לאדה"ז יסודו היא ידיעת תרי"ג מצוות, וכדעת הסמ"ג, ועפ"י מבאר הטעם מה שהשמיט אדה"ז סיום דברי הרמב"ם עיי"ש.

ולכאורה אפ"ל בזה ג"כ עפ"י מ"ש בנימוקי המהר"א"י על הרמב"ם וז"ל: חייב ללמד אי"ע כשיכיר וכן אתה מוצא כו' - ע"י בכס"מ שנדחק בדברי רבינו במה שסיים וכן אתה מוצא, דלכאורה אינו שייך כלל למשי"כ בתחילה, אכן הנ"ל בזה דדעת

רבינו דמה שאמרו אם לא למדו אביו חייב ללמד אייע היינו אפילו קודם שנעשה גדול, ואף שאינו מחוייב עדיין במצוות, דאילו אחר שנעשה גדול פשיטא הלא חלה עליו מצוות ת"ת של עצמו אפילו אם למדו אביו מתחילת, אלא עייכ קודם י"ג שנה, וזחו שכתב רבינו כשיכיר, ולפי הנחה זו שפיר מסיים רבינו י"כן אתה מוצא וכו", דלכאורה קשה הלא אינו בחיוב קום ועשה דלא בא לכלל מצוות, ועייכ הוצרך להביא דהתלמוד שאני משום דהתלמוד קודם למעשה ופ"י דקודם בזמן, כמ"ש בספרי פי עקב פיסקא וה"י אם שמוע וגוי ושם להלן תלמוד גדול וכו' ר"י הגלילי אומר גדול תלמוד שקודם לחלה ארבעים שנה כו' עכ"ד, וראה גם בס' עינים למשפט קידושין שם שפ"י כן דברי הרמב"ם, וראה גם בפסקי דינים לצ"צ בחידושים על הרמב"ם בהל' ת"ת דדייק מלשון הרמב"ם כשיכיר (ולא "כשיגדיל") וכתב ד"שמא גם עם הקטן יש חיוב מדאורייתא" וראה לקו"ש ח"י"ז ע"י 233 בזה, ובכ"מ. וראה גם בפיהמ"ש להרמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים שביאר הא דתנן דאין ע"ה חסיד דאי אפשר להיות חסיד אם לא למד, ולכן מצינו הציווי בכל התורה ולמדנתם ועשיתם, מביא החכמה קודם המעשה, שבחכמה יגיע האדם למעשה, ובמעשה לא יגיע בו אל החכמה וזהו מה שאמרו שהתלמוד מביא לידי מעשה עיי"ש.

ולפ"י? אפשר לומר דכיון דאדה"ז שם מפרש ע"ז י"כשלומד לעצמו כשיגדיל ויכיר ויוכל ללמוד" י"ל דסב"ל דהחיוב באמת חל עליו רק כשיגדיל ולא לפני זה, ולפ"י אי"ש למה השמיט סיום דברי הרמב"ם, כיון שלשיטתו אין צורך בזה, דרק לשיטת הרמב"ם דמחוייב גם בקטנותו צריך לבאר כנ"ל דתלמוד קודם למעשה כו' ולכן גם הוא מחוייב בתלמוד לפני שמחוייב במצוות, אבל לדעת אדה"ז שהחיוב הוא רק כשיגדיל אין צורך לזה, ולפ"י יש לבאר דעת הסמ"ג (מ"ע י"ב) שהעתיק ג"כ לשון הרמב"ם "כשיכיר" והעתיק ג"כ סיום דבריו, ולהני"ל אי"ש.

מ"הו ראה בלקו"ש שם בהערה 17 די"ל דבאמת גם אדה"ז סב"ל כשיטת הרמב"ם עיי"ש, ומ"ש כשיגדיל קאי רק על ההמשך שלאח"ז עיי"ש. ולפ"י אין לומר כנ"ל.

וקצת יליע, דלפי הביאור שבהשיחה דאדח"ז השמיט סיום דברי הרמב"ם משום דסב"ל כשיטת הסמ"ג בגדר מצוות ידיעת התורה שהיא ידיעת תרי"ג מצוות, ובמילא לא שייך כאן להביא הענין לתלמוד קודם למעשה כו' (כמבואר בסעי' ה'), אי"כ למה הסמ"ג בעצמו הביא סיום זה של הרמב"ם כנ"ל.

≈ ≈ ≈

משנה תורה - משה מפני עצמו אמרן

ב) בלקוי"ש ר"ח שבט נתבאר הענין דמשנה תורה דמשה מפני עצמו אמרן, דזחו היסוד לנביאים וכתובים שיחול עליהם שם "תורה", וכן הוא היסוד לתורה שבעל פה, דהתגלות דמשנה תורה היתה ע"י משה, שמשה ח"י מדבר מעצמו את דברי ח' אשר השיג בדעתו, ונתבאר בזה דבמשנה תורה דרשינן סמוכין לכוי"ע, כיון שסדר הדברים השיג משה בדעתו, במילא בהכרח דגם סדר הדברים מובן ומושג עי"ש בארוכה.

ויש להעיר במ"ש הרמב"ן בפי יתרו (כח) וז"ל: ואני תמה אם נאמר זכור ושמור מפי הגבורה, למה לא נכתבו בלוחות הראשונות, ויתכן שה"י בלוחות הראשונות ושניות כתוב זכור, ומשה פירש לישראל כי שמור נאמר עמו, עכ"ל. וזהו הטעם דבפי ואתחנן כתוב "שמור את יום השבת וגו'". (אבל ע"י ברש"י סנחדרין נ,ב, ד"ה כאשר צוך דסב"ל דהלוחות הראשונות ה"י כתוב בדברות הראשונות, והלוחות השניות בדברות האחרונות בפי ואתחנן, דזה אינו כהרמב"ן, דמפירש"י נמצא דבלוחות הראשונות ה"י כתוב זכור ובלוחות האחרונות ה"י כתוב שמור, וראה בתפארת ישראל להמהר"ל סוף פמ"ד ובכמה מקומות).

ובהערה 49 צויין למ"ש המהר"ל בתפארת ישראל פמ"ג, שביאר בארוכה חילופי הלשונות בין עשה"ד דפי יתרו לעשה"ד שבפי ואתחנן, כי ד' חומשים הראשונים הם בעיקר מצד מתן תורה, ואילו משנה תורה הוא בעיקר מצד קבלת התורה, וזהו"ע הואיל משה באר את התורה הזאת כי המקבל צריך יותר פירוש וביאור, ומשום הכי הלשונות דפי ואתחנן הם הוספה על הדברים שבפי

יתרו כי משנה תורה לאסופי אתי לבאר יותר כאשר ראוי אל המקבל עיי"ש.

דלפי"ז מבוארים ג"כ דברי הרמב"ן הנ"ל דאף דבלוחות הראשונות והאחרונות היי כתוב רק זכור מ"מ בפי ואתחנן פירש להם משה דהיינו שמור, וזהו כפי שנתבאר בהשיחה, דעינינו של משנה תורה הוא, וזהו היסוד לתורה שבעל פה, דעינינו ג"כ הוא הבנה והשגה בתושב"כ.

≈ ≈ ≈

תורה - צ"ל ע"י משה רבינו דוקא

ג) בסע"י בי נתבאר דהענין מה שתירגם משה התורה לשבעים לשון הוא בכדי דעיי"ז יחול שם תורה על השבעים לשון, והטעם שענין זה נעשה ע"י משה רבינו דוקא הוא כי כל עניני התורה נמסרו לבני"י ע"י משה דוקא, "משה קיבל תורה מסיני", וחלות שם תורה על דברי תורה הנאמרים בשבעים לשון יכולה לבוא רק ע"י משה, עיי"ש.

ויש להעיר במ"ש הנצי"ב בהעמק דבר בשמות לד, כז, עה"פ "ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי עפ"י הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל" דבפשוטו של מקרא איירי כאן אודות כתיבת הלוחות ולא כפי הרמב"ן דאיירי בכתיבת ספר הברית כבלוחות הראשונות, וע"י גם אבן עזרא שם, ולכאורה צריך ביאור דהלא עשרת הדברים כתבם הקב"ה וכפירשו הראשונים בהפסוק שלאח"ז פסוק כ"ח "ויהי שם וגו' ויכתוב את הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים" ופי' באבן עזרא שח' כתבם, וא"כ צריך ביאור מהו הפירוש בפסוק כ"ז דקאי על משה שהוא יכתבם?

ויש שביארו בזה, (ראה בקובץ אורייתא י"ג) דעשרת הדברות היי להם שתי כתיבות, האחת מצד כתיבת "עשרת הדברות" וכתיבה זו נכתבה על הלוחות ע"י הקב"ה, וחבי כתיבת עשרת הדברות בתור פרשה הכתובה בתורה כי בכדי שיכתב בתור פרשה בתורה היי זה צריך להיות ע"י משה דוקא, ולפי"ז ביארו ג"כ

מ"ש במג"א בסי' תצ"ד סק"א דבשבעות קורין בטעם העליון שיש בעשרת הדברות, ובפי יתרו קורין בטעם התחתון, ובחזקוני כתב שבעצרת שהיא דוגמת מ"ת ומתרגמין הדברות קורין כל דיבור לא יהי לך ודבור זכור בנגינות גדולות לעשות מכל אחד פסוק אחד ודברות לא תרצח בנגינות קטנות, אבל בשבת יתרו קורין לא יהי לך וזכור בנגינות קטנות ולא תרצח בנגינות גדולות לעשותן פסוק אחד, דלא מצינו פסוק בתורה מבי' תיבות עיי"ש, (ועיי גם שו"ע אדה"ז שם) דיוצא מזה שישנם בי' כתיבות בעשה"ד כתיבה מצד פרשה התורה, וכתיבה מצד עשרת הדיברות, וזה מתאים להני"ל דבחה"ש קורין אותו מצד עשרת הדברות ובפי יתרו מצד פרשה שבתורה.

וזה מתאים גם למה שנתבאר בהשיחה דכל ענין שבתורה הי' צריך להיות ע"י משה רבינו דוקא, ולכן אף אם הקב"ה כתב העשרת הדיברות כני"ל, מ"מ הי' צריך להיות כתיבה מיוחדת ע"י משה דוקא דרק עי"ז חל ע"ז שם תורה, וראה הערה 24.

≈ ≈ ≈

אתם - אפילו מזידין

ד) בשאלת כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות "אתם - אפילו מזידין" וראה הערה 76 ב"משיחת ש"פ בא"י בענין זה, יש להוסיף שכן הקשה גם בהגהות היעב"ץ בר"ה שם, וציין למ"ש בעץ אבות בפרקי אבות פ"ג משנה י"ז, והכוונה לפירושו לחם שמים שם, ותירוצו הוא כתירוץ החסדי דוד, וראה גם בפרדס יוסף על הפסוק (ויקרא כג,ד) שהקשה כן, ובחזון יחזקאל על התוספתא שם כתב שהפ"י "מזידין" הוא שמתכוונים לקדש את החודש בידעם שאין כאן עדות שנראה מולד הלבנה הרי זה מקודש, ומביא דוגמא ממכילתא ריש פי' משפטים עה"פ להרגו בערמה להוציא "הרודה בבנו ותלמידו אעפ"י שהן מזידין אין מערימין" דשם הלשון מזידין אינו דרוצים להרגו, וראה גם בסי' בית מרדכי סי' פ"א שהאריך בזה, וכתב על פירושו של החסדי דוד שהוא דחוק, ומביא לשון הריטב"א בר"ה שם "אפילו מזידין, פירוש בידעת החשבון" ומבאר בארוכה כוונתו שקידשו עפ"י החשבון בלבד ולא שמעו לעדי החודש והסתמכו רק

על החשבון, דלכתחילה אייז מספיק, כי בעינן גם שישמעו מעדים, אבל כשקידשו עפיי החשבון לבד היז מקודש וזהו הפי אתם אפילו מזידין עיייש בארוכה.

אלא דהראוני בבנין שלמה להגרייש קלוגער בריש הלי קידוש החודש, דפי זה כפשוטו, דאפילו אם הם יודעים שהעדים הם רמאים ומימ קידשו החודש היז מקודש אלא דבייד עשו עבירה עיייש, ויש להעיר מהך דסנהדרין כו,א, דקשר רשעים אינה מן המנין, ואולי ייל דסב"ל כשיטת הצליח בברכות סג,א, דאתם אפילו שוגגין וכוי קאי רק על קידוש החודש ולא על עיבור שנים והביא כמה ראיות לזה עיייש, והמניח מצוה די הקשה עליו דגם בעיבור שנים אמרינן כן עיייש, וראה בסי תפארת למשה (דין יאתם אפילו שוגגין) בארוכה בכל זה, דלפיז לכאורה יש לחלק דקידוש החודש שאני שיש גזה"כ דאתם אפילו מזידין הוה מקודש, ויליע עוד בזה.

לשון הקודש בדור המדבר

הרב יוסף נמס

≈ חבר הכולל ≈

שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

בלקו"ש ר"ח שבט בתחלתו שואל ימפני מה הוצרך משה רבינו לפרש את התורה לישראל בשבעים לשון" (שהרי בניי דיברו בלה"ק = העי 6)?

ומביא מייש הלבוש דמשה חשש אולי אינם כולם בעלי לשון הקודש, דוודאי דבעם רב כזה שהם יותר משישים ריבוא, יש בהם בעלי לשונות הרבה, [ראה פירשיי (בא ייב ל"ח) שהערב רב = תערובות אומות של גרים = העי 8] ובשבילם, כדי שגם הם יבינהו הוצרך לפרש התורה בעי לשון, עייכ הלבוש, ובהשיחה מקשה על פי זה עיייש.

לכאורה גם על עצם העניין שכתב הלבוש שהיו כאלה שהבינו לשונות אחרים ולא לה"ק [וכדמשמע בהעי' 8. וכן מהראב"ד המובא בהעי' 9] ומשום כך פירשה להם משה בעי' לשון, צריך עיון דהא ברמב"ם הלי' תפלה (פי"א הי"ג-ד) כותב שממשה עד עזרא דיברו בלה"ק שפה אחת, וכל אחד התפלל בלי בעיות אבל "כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויון ושאר האומות ונולדו להם בניס . . . ונתבלבלו שפתם והיתה שפת כל או"א מעורבת מלשונות הרבה . . . אינו יכול לדבר כל צורכות בלי אחת אלא בשיבוש שנאמר (נחמ"י יד. כג.) "ובניהם חצי מדבר אשדודית וגוי ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם" ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאול חפציו . . . בלה"ק עד שיערבו עמה לשונות אחרות" ולכן תקנו י"ח ברכות על הסדר וכו', ועכ"פ משמע מהרמב"ם, ומפורש הוא במפרשי התני"ך (נחמ"י שם) שעד עזרא כולם הבינו לשון הקודש?

ואולי אפשר לחלק: שלתפלה דהוי בקשת צרכיו, ועבודה שבלב, לא הצריכו נוסח אחד עד ימי עזרא, משא"כ תורה שענינה הבנה והשגה פירשה להם בלשונותיהם, כדלקמן וההסברה בזה הוא:

לכאוי יש מקום לומר שהגרים והערב רב, וכל בעלי שאר לשונות דבני ישראל, למדו גם לשון קודש, כיון שכל בניי היו ביחד במדבר (ואח"כ בא"י), ומעוד הרבה טעמים (לשון התורה וכו') המובנים בפשטות, וכנ"ל ברמב"ם, אלא שהלשון שרגילים היו מעת קטנותם, הוא עיקר שפתם, וכמו שנקי' היום "שפה הראשונה" ולה"ק שלמדו בגיל מבוגר שימש כ"שפה שניה".

ועל כן לתפלה שעיקרו בקשת צרכיו לבקש מה' וכו', הספיק ידיעתם בלשון הקודש לסדר תפלה בעצמם, וגם הבינו הם פי' המלות והרבה יותר מזה, אבל כיון שהגלו וכו' היו כאלה שלא ידעו לה"ק כלל, וכמפורש בנחמ"י. [ואף שכוונת הלב הי"ה חלק מחפצא של התפלה (ראה לקו"ש חכ"ב פי' אמור, וש"ינ) חרי אין זה עיקר המושג של תפלה].

משא"כ תורה שענינו הבנה והשגה הרי ידוע שבשפה הראשונה, לומדים וחושבים ומשיגים באופן ברור ומוחשי יותר מבשפה שנתוסף להם, ולכן פירשה משה התורה ללשוניותיהם העיקרים.

ועפ"י יש לתרץ, הקושיא האי בחשיחה על מ"ש חלבוש, למה חיכה משה עד שנת הארבעים לפרש להם בעי לשון, דאפשר יש לחלק כנייל בלימוד התורה גופא, שלאופן הלימוד וחבנה במשך הארבעים שנה הספיק לה"ק שלהם, אבל כשהגיע שנת הארבעים [ויהי בארבעים שנה] שאז קאים אינש אדעתי דרבי וכו' הרי כדי שיונח אצלם התורה בבהירות ועמקות חדשה, ברמת התבנה דשנת המ', אפשרי רק ע"י אותיות לשונם העיקרי, ולכן אז פירשה להם בעי לשון.

≈ ≈ ≈

ב דרך אגב: ברמב"ם שהבאנו (הלכה ד') מעתיק מנחמי פסוק שלם - מלה במלה, וצריך ביאור הטעם שמוסיף וגו' באמצע הפסוק.

~~~~~

תלמוד גדול ממעשה

הת' אליהו באקמאן
 ≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ≈
 תות"ל ניו-הייבן

בלקו"ש כ-כד טבת ש.ז. בסעיף ג-ד רוצה כ"ק אדמו"ר שליט"א להכריח שסברת הרמב"ם בלימוד גדול ממעשה היא לא רק משום שתלמוד מביא לידי מעשה כפשוטו "אלא שזוהי ראי' כדרך כ"ש וק"ו דכיון שמצינו בכ"מ שהתלמוד קודם ויותר חשוב מענין המעשה (מפני שהתלמוד מביא לידי מעשה) אי"כ מי שחייב במעשה כ"ש וק"ו שחייב בתלמוד (שיותר חשוב וקודם למעשה בכ"מ) ועפ"י יוצא שכוונת הרמב"ם היא אדרבה להתחיל חשיבות הלימוד על המעשה שחיוב זה הוא יותר חשוב וקודם לענין המעשה, דמעלה זו מצד עצם ידיעת התורה, ולכן פסק הרמב"ם

שגם בתחילת למודו של אדם חייב ללמוד שליש זמנו בפלפולה של תורה הנקרא גמרא", ע"כ.

ולא זכיתי להבין, באם הראי דתלמוד יותר חשוב ממעשה הוא "מפני שהתלמוד מביא לידי מעשה, ואין המעשה מביא לידי תלמוד" איך אמרינן "דמעלה זו מצד עצם ידיעת התורה" הנקרא גמרא, (וכמו שמבאר בסעיף ג') שזה לא רק החלכות למעשה אלא גם הפלפולה של תורה, אי"כ היה צריך להמעלה להתבטא באופן אחר, ולא בזה דתלמוד מביא לידי מעשה מפני שהמעלה מדבר אודות לימוד דלא יבא למעשה כלל (וכמו שמביא בתחילת סעיף ג', להכריח דאין הפשוט דתלמוד מביא לידי מעשה כפשוטו).

וכמבואר מהראי מדיוק הרמב"ם דאין המעשה מביא לידי לימוד (סעיף ג') דאיך זה נוגע להמלה דלימוד יותר חשוב אלא אי"כ דזה דהלימוד גדול הוא מפני שמביא לידי מעשה כפשוטו, ואין המעשה מביא לידי לימוד ובכן אינו חשוב כמו מעשה.

ועוד שלכאורה רואין שיש מעלה במעשה שאין בתלמוד והוא "באם יש לפניו עשיית מצוה ות"ת - אם אפשר למצוה להעשות עיי' אחרים . . ואם לאו עושה המצוה ויחזור לתלמודו (הלי ת"ת פ"ב הלי ב', ובפרט לפי ההקדמה שם בהלי ג-ד "אין לך מצוה . . שהיא שקולה כנגד ת"ת אלא ת"ת שקולה כנגד כל המצות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה ולפיכך תלמוד קודם למעשה בכל מקום" ע"כ. ובהמשך וכתוצאה לזה בא הדין דהיה לפניו...) ז.א. שמבטלין ת"ת לעשות מצוה, ואי"כ רואין שמעשה יותר חשוב וקודם לתלמוד (בענין אחד, עכ"פ) ובפרט לפי דעת הרמב"ם האומרינן עוסק במצוה פטור מן המצוה בת"ת (הלי אישות הט"ו הלי ב' ובענין אי אמרינן עוסק במצוה בת"ת עיין ברכי יוסף סי' לח, וקובץ הערות ליבמות סי' תע"ו) ולפי השיטות דלא אמרינן הפירוש הוא מצד התורה באמת יותר חשוב ממצות או עכ"פ דתלמוד מביא לידי מעשה כפשוטו.

אבל עם סברת כ"ק אדמו"ר שליט"א יש לתרץ שאלת הקובץ הערות (יבמות סי' תי"ע) על הא דכתב הרמב"ם בהלי אישות (פט"ו הלי ב') "העוסק במצוה פטור מן המצוה וכ"ש ת"ת" דלמה כתב כ"ש

תיתנו ועפיי סברת כ"ק אדמו"ר שליט"א בהכס"מ דלימוד גדול ממעשה הוא בדרך כ"ש וק"ו, יש לומר שמשו"ה כתב וכ"ש ת"ת.

נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים

הרב שלום חאריטאנאוו
≈ משפיע בישיבה ≈

בלקו"ש ח"כ עי' 284, וז"ל: "בשלמא להטעם אז די כוונה איז מצד דעם וואס "נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" - איז פארשטאנדיק, אז ס'איז ניט מספיק דאס וואס מצד כחו ית' קען זיין "דירה בתחתונים", וויבאלד אז מען וויל האבן (ניט דעם גילוי פון כחו ית' נאז ער קען זיך געפינען אויך "בתחתונים") נאר די מציאות פון "דירה בתחתונים", דארף זיין א פעולה בתחתונים".

ובהערה 27, וז"ל: "ואפילו את"ל שאין בזה מעלה ושלמות - הרי הענין ד"נתאוה" הוא למעלה מהטעם".

ולכאורה צריך ביאור: מהלשון "ואפילו את"ל", משמע שיש מקום לומר שיש בזה מעלה ושלמות, ולכאורה אז יוקשה לאידך, איך זה יתאים עם הענין ד"נתאוה" שלמעלה מהטעם?

ואולי אפ"ל עפ"י המבואר בקונטרס כ"ד טבת ש.ז. הערה 32, וז"ל: "ראה תניא פל"ו (מה, סע"ב ואילך), דזה ש"התכלית הוא עוה"ז" הוא לפי שבעולם זה דוקא "אתהפך חשוכא לנהורא". ויתרון אור מן החושך". וראה גם ספ"ז (מט, סע"א) להיות לו ית' דירה בתחתונים לאהפכא חשוכא לנהורא".

ולכאורה צריך לומר, שהביאור שבכ"מ (חמשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד) דנתאוה הוא למעלה מטעם והביאור שבתניא שם, הם בשתי דרגות.

ולהעיר מלשון התניא פל"ו שם "שכך עלה ברצונו יתי להיות נחת לפני יתי כד אתכפיא סט"א ואתהפך חשוכא לנהורא", דזה שיש נח"ר לפניו באתכפיא ואתהפכא הוא רק מפני "שכך עלה ברצון יתי". אבל אעפ"כ, זה שעלה ברצונו הוא שיחי מעלה בהענין דאתכפיא ואתהפכא [וכהמשך הלשון בתניא שם "ויתרון האור מן החושך"]; משא"כ הענין ד"נתאוח" שלמעלה מהטעם (המבואר בכ"מ) - גם לאחרי שנתאוח להיות לו דירה בתחתונים, אין "מעלה" בהדירה, וענינה הוא רק שכך נתאוח".

ועפי"ז? הרי ברור שיש דרגא בדירה בתחתונים שאין לומר ע"ז "נתאוח", ממש.

ממשה עד משה לא קם כמשה

הרב שאול שמעון דויטש
≈ תושב השכונה ≈

בלקו"ש חלק כ"ו עמ' 28 מביא שם וזלה"ק: ועד"ז בנוגע לשמו של הרמב"ם משה, וואס "תורה צוה לנו משה" (גאנץ תורה, סיי גליא און סיי נסתר) וכפתגם הידוע וועגען דעם רמב"ם: ממשה עד משה לא קם כמשה". ובהערה 27 ראה שם הגדולים להחיד"א ערך ר' משה גאון. ובכ"מ, פתגם חכמי דורו עליו ממשה עד משה לא קם כמשה, עכ"ל.

ולהעיר מספר אבני חן פרק כ"ד חקר למצוא המקור לפתגם זו "ממשה עד משה לא קם כמשה" ולפי מסקנתו הראשון היי סעדי לונגו, אבי המשוררים בשאלוניקי, נולד לאביו ר' אברהם לונגו, סביב שנת ר"צ (1530) ועודנו בימי ילדותו הראה בחכמתו הטבעית והרבה לחבר שירים וכתבי מליצה, מלבד שירי קודש אשר חיבר על כל מקרה אשר בא בעירו ובסתר ערי המדינה ועל הרוב הספד הנכון לגדולי ישראל ורבני דורו. . קובץ שיריו נדפס בעיר שאלוניקי בשנת שני"ד (1594) בשם "שברי לוחות". הוא היי הראשון אשר המציא המליצה הנשגבה: "ממשה

עד משה לא קם כמשה" המליצה הזאת נאמרה ביחס לרמב"ם. לאחר זמן הרבו חכמי ישראל להשתמש במליצה זו "ממשה עד משה לא קם כמשה" ביחס לגדולי ישראל, מתברי ספרים תורניים שקבלו פרסום ועסקנים מפורסמים שגם שמותיהם היו משה, ע"כ. מזה נמצא שפתגם הזאת נתחדש הרבה זמן אחר דור הרמב"ם. וראה ג"כ מ"ש ההיסטוריון שלמה רוזאניס, בספרו "דברי ימי ישראל בתוגרמה".

מ א ר י כ " ק א ד " ש

חכ' ובינה, מוחין ומדות, אהבה ויראה

הרב יוסף יצחק גורארי'
 ≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ≈
 דיטרויט מישיגן

בד"ה אמר ר' אושעיא וכו' תשל"ט (קוני י"ט כסלו תש"ן),
 אות ד' אומר וז"ל: "מ"מ כיון שיראה תתאה שרשה מיריע ועד
 ששניהם חד הוא וכו'".

ויובן זה, בהקדם ההפרש בין כח החכמה לכח הבינה. דהנה
 כללות החילוק בין חכ' לבינה הוא שעיי כח הבינה לוקח
 הענין (המושג) לפי מדידת והגבלת השכל שלו, אויסגעמאסטן
 לויט זיין שכל, משא"כ עיי חכ' לוקח עצם המושג כמו שהוא.
 כח הבינה ענינו אראפטראגן דעם ענין צו זיך (לפי השכל
 שלו) וכח החכ' ענינו אויפהויבן זיך צום ענין. (כמובן יש
 בבינה כמה דרגות, וכמו"כ בחכ' יש כמה דרגות, אבל בכל
 הדרגות שבבינה הוא בכללות כנ"ל שלוקח הענין אויסגעמאסטן
 לויט זיך, ובכל הדרגות שבחכ' לוקח עצם הענין מופשט
 ממדידת והגבלת השכל שלו).

וזהו הענין שחכי הוא "נקודה" (נקודת הענין, די זאך ווי די זאך איז) ובינה הוא "התפשטות" (ש"התפשטות" פירוש אפגעטראגן פון דעם עצם הדבר ומדוד לפי המקום והדרגא ששם מתפשט, ולכן מבואר בדא"ח "שכל השגה היא בריחוק מן העצם", שבעיקר זה בהשגה דבינה).

וזהו גם הענין שחכי בכללות הוי"ע הראי ובינה בכללות הוי"ע השמיעה. שהחילוק בין ראי לשמיעה הוא כני"ל, שעיי ראי תופסים עצם הדבר, משא"כ עיי שמיעה לוקחים הדבר ווי ער הערט דאס און ווי ער פארשטייט. ועיי בד"ה ציון במשפט תפדה תער"ב, שאפי' הדרגא הכי נמוכה בחכי הוי"ע "הנחה" - אפלייג שלמע' מענין "הבנה" - פארשטיין). ועפ"ז יבואר ענין: (1) שחכי ענינו דבקות ובינה ענינו התפעלות, (2) חכי הוא אין ובינה הוא יש, (3) חכי הוא למעלה מהיות מקור למדות משא"כ בינה היא "אם הבנים" (מדות) וכו', כמבואר בדא"ח בכוי"כ מקומות. ואכ"מ.

והנה כל הני"ל הוא בציור המוחין גופא, אבל בכללות זהו ההפרש בין מוחין למדות, שמוחין ענינם לקיחת ותפיסת המושג כמו שהוא, אויפהויבן זיך להענין, ובעבודה - הוי"ע ההשגה שאלקות הוא טוב בעצם (ולא ההרגש דקרבת אלקים לי טוב, כמבוי בכ"מ), ומדות ענינם אראפטראגן דעם ענין צו זיך, תפיסת הענין באופן ששייך למציאות האדם והרגשיו. (וכידוע שבינה (דוקא) שייכת למדות, וכמבוי בענין "אם הבנים", "בינה ליבא" וכו').

וי"ל שכמו שבמוחין (אף שבכללות ענינם הוא תפיסת עצם הדבר כני"ל) יש ב' התנועות הני"ל (חכי ובינה), כמו"כ במדות (אף שבכללות הוי"ע הירידה למציאות האדם וכו' כני"ל) יש ב' התנועות הני"ל, והוי"ע אהבה ויראה, שעיקר ההרגש במדת האהבה הוא מציאות האדם ("קרבת אלקים לי טוב"), "יש מי שאוהב" וכו'), משא"כ יראה ענינה העדר ההתפשטות, הביטול להענין, מציאות האדם פארלירט זיך בהענין.

והנה במדת האהבה להיות שענינה הוא מציאות והתפשטות, תרי כל מדריגה שבאהבה הוא ענין בפ"ע. אבל יראה, להיות שענינה

הוא ביטול והעדר ההתפשטות, הרי אז אפשר לחלק בין המדריגות שבה (ירי"ת וירי"ע וכו'), כי עצם מהות היראה - תנועת הביטול - הוא בכל המדריגות בשוה. וזהו הפירוש בהמאמר "ועד ששניהם חד הוא".

(ועי' בשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א נדפס בס' שיעורים בס' התניא אגה"ת ע' 1114. ושם בהערה 3 שענין הביטול בתשו"ת הוא יותר מבתשו"ע, כי "מכיון שבבחי' זו לא ישנו ענין הגילויים, הרי בה דוקא ה"ביטול" הוא ביותר. . משא"כ בתשו"ע מכיון שהתשובה הוא מצד הרגש גילוי אור העליון, הרי גם בעת התשובה (והביטול) יש בה התערבות הרגש האדם", ע"כ. ולכאוי כן הוא ביר"ת לגבי יר"ע, ויובן עפ"י המבוי לעיל).

≈ ≈ ≈

ג' אופנים בנס דהספקת השמן כו'

בד"ה ואתה ברחמך הרבים תשמ"ח (קוני חנוכה תש"ן) מבואר (באות ה' ו') שבחנוכה ישנם ג' נסים: הנס דנצחון המלחמה, הנס דמציאת פך השמן, והנס דהספקת השמן לחי ימים. ומבאר שכל הנסים שרשם בהוי' דלעילא, אבל הנס דנצחון המלחמה שייך ליחוי"ת, כי נס זה בא מלובש בטבע (כמבואר בהמאמר), והאור שלמעלה מהשתלי שנמשך בנס זה הי' בלבוש שנותן מקום למציאות וישות, יחוי"ת, למעי' מזה הוא הנס דמציאת פך השמן, שאעי"פ שגם נס זה קשור עם לבושי הטבע, אבל האור הוא באופן שאינו נותן מקום למנגד (כמבואר בהמאמר), ונס זה קשור עם יחוי"ע, הוי' (דלתתא), כי לגבי שם הוי' אין נתינת מקום למנגד. למעי' מזה הוא הנס דהספקת השמן, דנס זה אינו מלובש בטבע, גילוי הוי' דלעילא כמו שהוא למעי' מהתלבשות.

והנה עפ"י הכלל שדברי תורה הם בכללות ובפרטות, י"ל שבנס הספקת השמן גופא (שהוא עיקר הנס דחנוכה, כמבוי בהמאמר) ישנם כעין ג' נסים הני"ל, כדלקמן.

בלקו"ש חט"ו עמוד 184 ואילך מבאר ג' אופנים בנס השמן:

א) עס איז צוגעקומען בדרך נס אין כמות השמן ביז ס'איז געווען גענוג שמן פאר אלע אכט טעג - צי באופן אז דער "פך" איז יעדן טאג נאכן אנפילן די נרות געבליבן "מלא כבתחילה", אדער ווייל יעדן טאג "מצאו הנרות מלאים שמן" (ווי די צוויי סברות אין ב"י).

ב) דער נס איז געווען באיכות השמן - די מאס וואס ע"פ טבע קען עס זיין גענוג אויף ברענען בלויז איין טאג, האט געברענט אכט טעג, ד.ה. יעדן טאג האט אויסגעברענט אן אכטל פון דעם שמן שבפך וכו'.

ולאחרי שמקשה כמה קושיות על בי ביאורים אלו, ממשיך:

ג) ויש לומר א דריטן אופן . . ווי געבראכט פריער פון ב"י איז דער נס תנוכה - לויט איין סברא - באשטאנען אין דעם וואס "נתנו כל השמן בנרות וכו' ובבוקר מצאו הנרות מלאים שמן". ויש לומר, אז דער פירוש אין דעם איז (ניט אז דער שמן האט אויסגעברענט און דערנאך האבן זיך די נרות ווידער אנגעפילט מיט שמן בדרך נס, נאר) אז דער שמן האט געברענט און צוזאמען דערמיט איז פון אים גארניט נחסר געווארן, ווי חז"ל זאגן (בכלל) בא "אש של מעלה" אז "שורפת ואינה אוכלת". קומט אויס, אז אין דעם נס איז געווען א דבר והיפוכו: אן אש טבעי (ואור) הנרות וואס קומט פון שמן (וכיו"ב) מוז דערביי זיין כליון השמן, ולאידך גיסא, האט גארניט געפעלט פון דער שמן - כליון און ניט-כליון בבת אחת. און דאס איז אן ענין פון "נמנע הנמנעות" - ע"ד ווי דער נס פון "מקום הארון אינו מן המדה" וכו'.

וי"ל שגי הנסים דחנוכה הם כעין ובחתאם לגי הביאורים הנ"ל.

לביאור הא', שהנס היה שניתוסף בכמות השמן, הרי לפועל דלקו הנרות באופן טבעי, שהיה כמות שמן שהספיקה לכל הלילה והשמן נכלה על ידי האור וכו', ורק שהמצאת השמן היה בדרך נס. נמצא שאף שהיה כאן נס (שלמע' מהטבע), התהוות שמן באופן דיש מאין, אבל גם היה "התחשבות" עם לבושי הטבע,

שמלמעלה המציאו שיהי' ההדלקה באופן טבעי. והרי"ז בדומה ובהתאם להנס דנצחון המלחמה, שהיה נס שבא בלבושי הטבע, יחוי"ת.

לביאור תב', שהנס היה באיכות השמן, ששמינית השמן דלק כל הלילה, הרי גם ההדלקה בפועל הי' באופן נסי, אבל אי"ז חיבור ב' הפכים (כמבוי בלקוי"ש שם), הרי"ז שייך ליחוי"ע (נס שלמעני מטבע), אבל ביחוי"ע גופא הרי"ז שייך להוי' דלתתא, שמצד היותו מקור עכ"פ להתהוות העולמות שזה מורה שיש בו איזה הגבלה עכ"פ, יכול להיות ממנו שידוד מערכות הטבע אבל לא חיבור הפכים כני"ל, וזה שייך לנס מציאת הפך כני"ל.

לביאור הגי', שהנס היה באופן "דכליון און ניט-כליון בבת אחת", הרי היה כאן חיבור הפכים, וזה בא מכח עצמות אוא"ס, נמנע הנמנעות, (ביחוי"ע גופא) הוי' דלעילא שהוא אמיתית הבל"ג וכו'. והרי"ז שייך לנס הספקת השמן לחי ימים כני"ל, כמבואר בהמאמר ומובא לעיל.

הגשת יהודה ליוסף

הרב אהרן לייב ראסקין
≈ משפיע בישיבה ≈

במאמר די"ה ויגש אליו יהודה תשל"ו (קונטי' הי' טבת תשי"ג) מקשה דבהגשת יהודה ליוסף מודגש שיוסף הי' נעלה יותר מיהודה שלכן הוצרך יהודה לגשת אליו, ובסמיכת גאולה לתפלה העיקר הוא התפלה. וכי בסעיף ב' (עי"פ המשך תרס"ו, ועוד) דהנתינת כח על העלאת המיין דמלכות לז"א, הגשת יהודה ליוסף, הוא עיי' ההמשכה מז"א למלכות, סמיכת גאולה לתפלה. ובסעיף הי' שם: ועפ"ז יש לבאר . . דהגשת יהודה ליוסף הוי"ע גאולה לתפלה, אף שהגשת יהודה ליוסף מורה (בכלל) על המעלה דז"א, כי ישנם ענינים בהגשת יהודה ליוסף שבהם מודגשת מעלת המלכות.

ויש להעיר מד"ה מצה זו תרלי"ד (סה"מ תרלי"ד ע"י קנה) וד"ה וח"י אור הלבנה תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע"י קכו) וז"ל: וזחיע סמיכת גאולה לתפלה שיח"י השפעת היסוד בבחי' מלי' דוקא, ולכך אסור להפסיק בין גאולה לתפלה אפי' היכא שמותר להפסיק בין הפרקים אעפ"כ בין גאולה לתפלה אסור. והנה לפי"ז משמע שגאולה הוא למעלה מבחי' תפלה, אבל לפעמים מצינו שתפלה היא למעלה, והענין הוא דבאמת תפלה היא למעלה כו', אך כדי שיח"י העלאת התפלה זהו ע"י סמיכות גאולה לתפלה. . עיי"ז נעשה העלאת התפלה שהוא בחי' אתעדל"ע המעורר אתעדל"ת, אבל אח"כ ע"י התפלה נעשה התחברות עצמות אוא"ס בבחי' מלי'.

≈ ≈ ≈

גדול תלמוד שמביא לידי מעשה

במאמר ד"ה ביום השמיני דליל זאת חנוכה תשמ"ו (קונטי' זאת חנוכה תשי"ג) מבאר בארוכה מחז"ל "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" דזה שתלמוד גדול הוא רק עכשיו, אבל לעי"ל יהי מעשה גדול.

וכ' בסעיף ז': והנה ענין זה שלעי"ל יהי מעשה גדול נתגלה (ככל הענינים דתורת החסידות) בדורות האחרונים דוקא. עכ"ל.

ולהעיר שבכמה מאמרים ושיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א נתי' דענין זה מקורו בכתבי האריז"ל (ראה לדוגמא: שיחת יום ב' דחג השבועות תשד"מ). ולאידך, במאמר זה נתי' שזה נתגלה בתורת החסידות (וראה גם אוה"ת בראשית מ, ב דמשמע משם שמקור הדברים הוא בד"ה ושננתם דשנת תקס"ז).

ולכאורה י"ל: הטעם שבזמן הזה תלמוד גדול ולעי"ל מעשה גדול, הוא, כמפורש בד"ה ושננתם הנ"ל (ובכ"מ), דבזמן הזה שם מ"ה הוא המברר בירורים דב"ן. משא"כ לעי"ל שיתברר כל הירורים ויעלה שם ב"ן לשרשו אזי יהי בחי' המעשה גדול מן התלמוד.

ועפ"ז י"ל דמ"ש בכ"מ דמקור הדברים הוא בכתבי האריז"ל, אין הכוונה דשם איתא דלע"ל מעשה גדול, אלא הכוונה למ"ש האריז"ל בכ"מ דלע"ל יהי שם ב"ן גדול משם מ"ה (ראה עץ חיים שער מ סוף דרוש ד. ובכ"מ).

א ג ר ו ת ק ו ד ש

אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו
אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין

הת' מנחם מענדל מצגר
≈ שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א ≈
תות"ל ניו-הייבן

באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חייב עמוד רצ"ד יולסיים מענינא דיומא, בט"ו בשבט ר"ה לאילנות, והנה לרמב"ם (ריש ה' מע"ש) משמע שהוא מה"ת ודלא כרש"י על הרי"ף במשנה ר"ה שם, ואף דמקרא לא ידעינן אלא שהוא לאחר ר"ה לשנים (תוד"ה ופירות ר"ה י,א) י"ל קביעות זמן זה על שני אופנים, שהוא בכלל שאר שיעורין שהן הללימ לרוב המכריע של הפוסקים, או שהתורה מסרה לחכמים לקבוע זמן ר"ה לאילנות ובקביעותם נעשה מה"ת, וכמו שמצינו כעין זה לכמה דעות בענין מסחר בדבר האסור, ענויי יוהכ"פ, מלאכה בחוה"מ, איסור ובחוקותיהם לא תלכו טפול בבכור, ונפ"מ בין שני האופנים דלבתרייתא אם יהי ב"ד גדול כו', יכול לשנות יום ר"ה לאילנות לזמן אחר.

הרי מפורש דהא דב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו (אם גדול ממנו בחכמה ובמנין) הוא אפי' בענינים מה"ת שנאסרו לחכמים לפרש כמו חוה"מ וכיו"ב, ולא רק בגזרות ותקנות מדרבנן.

ויש להעיר דהגרי"י ענגיל בספרו בית האוצר כלל פי"ז מסתפק בזה "יש להסתפק הא דבגדול בחכמה ובמנין מיהת יכולים לבטל אם הוא רק בתקנות וגזירות דרבנן אבל במלתא דהוי מהי"ת אלא שאסרו הכתוב לחכמים כמלאכת חוה"מ וכדומה אם יכולים בי"ד אחר לשנות הדין מכפי מה שאמרו בי"ד הקודמים, אי אמרי" דכיון דאסרו הכתוב לחכמים ע"כ הרשות ביד כל בי"ד גדול מחבירו לדון כפי מה שדעתו נוטה או דילמא הואיל ועצמותו מהי"ת אלא שמסרו הכתוב לחכמים אי"כ מיד כשפסקו בי"ד הראשון כך עדי"מ נעשה ממנו דאורייתא גמור הואיל ומהי"ת הוא רק שמסרו הכתוב לחכמים ושוב אין כח ביד בי"ד אחר לבטלו אפי" בגדול ממנו בחכמה ובמנין כמו שאין יכולים לבטל דין אחר דאורייתא".

פתיחת הארון בחודש התשיעי

הרב ברוך שלום יעקבסון
≈ תושב השכונה ≈

בגליון יד (תקכה) לש"פ ויגש כותב הרב ש.ש. דויטש שי
בענין פתיחת הארון בימי ההריון.

ויש להוסיף בזה:

מ"ש בתשובות וביאורים בשו"ע (הוצאה שלישית) ע"י 445 היא
העתקה ממכתב כ"ק אדמו"ר שליטי"א מאי טבת תשי"ג - אג"ק כ"ק
אדמו"ר שליטי"א חלק ז' ע"י קח (אגרת א' תתקעג). המכתב
נדפס גם בלקו"ש חיי"ז ע"י 470.

אבל מאגרת זו אינו ברור האם ההוראה לפתוח הארון הוא כל
משך ימי התריון או רק בחודש התשיעי.

והנה, באג"ק כ"ק אדמו"ר שליטי"א ח"ו ע"י כז כותב כ"ק
אדמו"ר שליטי"א: "במענה על הודעתו אשר זוגתו תחיי נכנסה
בחודש התשיעי להריונה, הנה יה"ר . . . וישתדל (בלי בליטות

בדבר) בפתיחת הארון בימי הקריאה בתורה עד אחר הלידה בשעה טובה ומוצלחת".

ומכאן ברור שההוראה הוא **במיוחד** בחודש התשיעי להריון עד אחר הלידה.

[**אגב**, יש להעיר מס' רפאל המלאך (מה"ר יהודה יודל ראזענבערג) אות מ': "מעוברת סגולה שלא תהי' מקשה לילד, שכאשר תגיע לחודש התשיעי ישתדל הבעל במצות פתיחת הארון והוצאות ספר התורה, ולבסוף בריך שמי' יוסיף לומר כן: "ותשלים משאלין דלבאי ולבא דכל עמך ישראל ולבא דאנתתי (פב"פ) דתפתח ית מיעהא בעגלא בלא קשיותא כמה דפתחית ית פתחא דארונא קדישא בעגלא בלא קשיותא, ותלד זרעה קיימא לטב ולחיין ולשלם אמן ואמן" (בקבלה) עכ"ל].

ויש לברר מנהג חב"ד בכל הני"ל.

ח ס י ד ו ת

ד"ה ויחי יעקב - תרנ"ב

הת' יהונתן דוד רייניץ
 ≈ תות"ל 770 ≈

בסה"מ תרנ"ב ע' יג ואילך נדפס ד"ה ויחי יעקב, ובהערות המו"ל שם מובא "ראה אוה"ת בראשית (כרך ו) ע' תתשט"ז, א ואילך, (שהוא הגהות וכו' לד"ה ויחי יעקב תקס"ב (ע' קכה ואילך)) - מה שבא במקומות הני"ל בחצאי עיגול (-) הגהות הצ"צ) בא כאן בחצאי ריבוע, והגהות אדני"ע - בחצאי עיגול" ומזה משמע לכאוי' שהמאמר דתרנ"ב הוא הגהות להמאמר שבאוה"ת.

אמנם נראה לומר שהמאמר דתרני"ב (המיוסד על המאמר דתקס"ב) הוא מיוסד על כו"כ דרושי ד"ה ויחי יעקב, ובהקדים שהמאמר דתקס"ב אשר לאדה"ז, נמצא בהדרושים בכמה אופנים:

א) הנחת אדמו"ר האמצעי: מד"ה ויחי, ומהביאור לד"ה הנ"ל נדפסו בסה"מ תקס"ב שם).

ב) מאדמו"ר האמצעי ישנו מאמר זה באריכות (נדפס במאמרי אדהאמ"צ - בראשית ע"י תלה ואילך) - אמנם רק גוף המאמר מאדמו"ר האמצעי נמצא, והביאור לד"ה ויחי לא נמצא לע"ע.

ג) מאדמו"ר הצ"צ: ד"ה ויחי, וביאור לד"ה זה והוא הגהות להמאמר דתקס"ב (נדפס באוה"ת שם).

אך במאמר ד"ה ויחי דתרני"ב מצינו דבר מעניין אשר מאמר זה חלקו הוא מד"ה ויחי לאדמו"ר האמצעי, ובאמצע המאמר משולב הביאור לד"ה ויחי אשר להצ"צ ואולי אפ"ל שכיון שבמאמרי אדהאמ"צ נמצא רק המאמר עצמו, והביאור לד"ה ויחי לא נמצא (לע"ע) מאדהאמ"צ (כני"ל), לכן שולב בהמאמר דתרני"ב הביאור לד"ה ויחי דהצ"צ).

וקטע אחד (ס"ע כט - ריש ע"ל - בו מובא משל מרב ותלמיד) שולב מביאור לד"ה ויחי דתקס"ה, כיון שבמאמר דהצ"צ (שהוא הגהות למאמר דתקס"ב) לא נמצא קטע הנ"ל (וכנראה שמשל זה הוא ביאור והוספת אדהאמ"צ, ומצינו בכ"מ אצל הצ"צ שבהגהותיו למאמרי אדה"ז - הנחות אדהאמ"צ, כותב אודות המשלים וכיו"ב שהובאו בהמאמר "משל זה נראה שהוא של מו"ח ז"ל"י (ראה אוה"ת תשא ד"ה ויתן אל משה, ובכ"מ. וראה גם אוה"ת בראשית ע"י תתמ, ב). ולפעמים משמיט משלים אלו כבמאמר דידן). וההגהה בחצעי"ג שבסוף המאמר (ע"י כז-כט) בענין מעבר והתלבשות מיוסד על אוה"ת שמיני (כרך ב') ע"י תסב ואילך.

והרי דבר זה הוא מעניין ונפלא אשר מאמר זה דתרני"ב הוא מד"ה זה לאדהאמ"צ ובתוכו משולב הביאור לד"ה ויחי דאדה"ז והצ"צ.

ובפרטיות על סדר המאמר דתרני"ב: סה"מ תרני"ב ע' יג-טז:
ממאמרי אדהאמ"צ שם ע' תלה-תמ. ע' טז-כא: מאוה"ת ויחי שם
ע' תתשיז, א-תתשיט, א. ע' כב-כג: ממאמרי אדהאמ"צ שם ע'
תמו-תנה. ע' כד: מאוה"ת ויחי שם ע' תתשיט, ב. ע' כה-כו:
ממאמרי אדהאמ"צ שם ע' תנה-תנו. ע' כז: מאוה"ת שם ע'
תתשיט, ב. [ע' כז-כט: ראה אוה"ת שמיני ע' תסב ואילך] ס"ע
כט-ריש ע' ל: מתקסי"ב שם ע' קלב. ע' ל-לא: מאוה"ת שם ע'
תתשיט, ב-תתשכ, ב.

≈ ≈ ≈

ממאמר זה דתקסי"ב ישנה הנחה (מאדמו"ר מהר"ש(ז)) כפי שנאמר
ע"י הצי"צ עם הרבה שינויים והוספות נמצא בכת"י 1063 [כת"י
זה ידוע בשם "בוך בשי"י (= בראשית שמות ויקרא), והוא
הנחות ממאמרי אדמו"ר הצי"צ (חלקם הנחות מאדמו"ר מהר"ש) על
סדר הפרשיות התורה - בראשית שמות ויקרא (ראה מ"ש אודות
כת"י זה: הרשד"ב לוי' בגליון דשבת שובה ש.ז. והר"א
מטוסוב בגליון דח"ס ש.ז.) המאמר נדפס בשינויים קלים
בסה"מ תר"ל ע' נב ואילך, ובתוסי' כמה הגחות בסה"מ תרמ"ד
ע' רטז ואילך.

~~~~~

הערה במאמר "באתי לגני"

הרב משה לברטוב
≈ תושב השכונה ≈

בהמאמר באתי לגני השי"ת אות ב' שו"ה שזהו על מלת "דכתיב"
מציין בהערה לקונטרס לימוד החסידות פ"יב וד"ה טעמה תשי"ט
פ"ב ואילך.

ובהמאמר תשי"ב נדפס בספה"מ באתי לגני ל"ז, בהערה ד'
מציין לד"ה ושאתם מים חה"ס תשי"א פ"ג, (ואח"כ) קונטרס
לימוד החסידות.

וקצת קשה מדוע לא מציין בהמאמר דהשי"ת להמאמר ושאתם (שכבר היי נדפס אז), וגם מדוע בהשי"ת מציין תחלה ללימוד החסידות ואח"כ לתשי"ט משא"כ בתשי"ב מציין תחלה להמאמר בתשי"א ורק אח"כ ללימוד החסידות.

עוד צ"ע מדוע אינו מציין ללקו"ת ד"ה אדם כי יקריב שהרי משם הוא מקור הפיי של אדמוה"י? באדם כי יקריב. בשלמא בהשי"ת הלי בההערה הוא **ראה** היינו שייענו שמה ליותר ביאור, משא"כ בתשי"ב עומד (שטעלט זיך) בההערה על מלת "וידוע".

ד"ך אגב בהפתח דבר לקונטרסים בי ששם נדפס מאמר ושאתם הנ"ל, כותב כ"ק אד"ש שבספר זה נכנסו וכו' בשנות ה' תרפ"ח - ת"ש (קונטרסים א' מג), אך מאמר הנ"ל הוא משנת תשי"א.

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

פירש"י בפרשתינו י, ח

הח' שנ"ז פבזנר
≈ תלמיד בישיבה ≈

בפרש"י פרשתנו פ"י פ"ח מעתיק רש"י ויושב ומפרש "הושבו על ידי שליח ששלחו אחריהם והשיבום אל פרעה".

ולכאורה צריך להבין: רש"י יכול לקצר ולכתוב ויושב ע"י שליח כמו שמצינו באברהם בראשית פ"ח פ"ד "קח נא - ע"י שליח" ולמה רש"י מאריך ששלחו אחריהם והשיבום אל פרעה.

ובפרט שכבר מצינו קודם לכן במכת ברד (שמות ט, כז) "וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן" א"כ למה צריך להאריך כאן?

ועוד צריך להבין שרשיי מתחיל בלשון יחיד עיי שליח ומסיים והשיבום לשון רבים?

ואולי י"ל שרשיי היי קי למה כתוב ויושב ולא כבמכת ברד וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן וכן במכת ערוב וצפרדע ולכן מאריך רשיי "הושבו על ידי שליח ששלחו אחריהם הכוונה שעבדי פרעה שלחו שליח שהם בקשו את פרעה כמו שכתוב בפסוק שלפנייז "ויאמרו עבדו פרעה אליו עד מתי יהיי זה לנו למוקש שלח את האנשים..." ולא כתוב שפרעה ענה להם ולכן עבדי פרעה על דעתם הם קראו את משה ואהרן (ואולי מטעם זה כתוב ויושב שמשמע כביכול נגד רצונם כי בנוגע לפרעה הם הלכו ברצון אליו כי הוא זה שצריך לשלח את בניי וגם כבוד המלכות אבל כשעבדי פרעה קוראים לו יתכן שהיי צריך שכנוע והשתדלות לכן כתוב ויושב).

וממשיך רשיי "והשיבום אל פרעה" הכוונה שעבדי פרעה הכניסו את משה ואהרן לפרעה בידעם עייפ דיבורם אתו לפנייז שיהיי מוכן לקבלם לכן כתוב לשון רבים.

≈ ≈ ≈

פירש"י בפרשתינו י, יג

בפרשתנו פיי פייג רשיי ד"ה ורוח הקדים: "רוח מזרחית נשא את הארבה לפי שבא כנגדו שמצרים בדרומית מערבית היתה כמו שמפורש במקום אחר".

ולכאורה צריך להבין:

(א) מה קשה במלים אלו הרי כבר הבן חמש למד בפי מקץ אודות שדופות קדים שהרוח מזרחית היא חזקה ומזיקה לתבואה וא"כ גם כאן היא הרוח החזקה שהביאה הארבה (ובפרט שהיא הרוח הקולטת החוטאים כמו שרואים מפי בראשית).

(ב) למה רשיי מאריך נשא את הארבה הרי זה כתוב בפסוק (ויתכן לומר שיש כאן ד"ה חדש).

ג) כבר בתחילת הפסוק כתוב "וה' נהג רוח קדים" ועי' לא פירש רש"י כלום.

ד) למה דוקא רוח מזרחית שבא כנגדו הרי גם רוח המערבית יותר ממצרים יכולה להביא הארבה למצרים (ובנוגע לים סוף הרי זה כתוב ברש"י לא בפסוק זה אלא לקמן בפסוק י"ט ולא נזכר כלל שבא מהים).

ה) למה רש"י לא פירש מדוע הי' צריך כלל תרוח הרי יכול להיות בדרך נס כמו הערוב.

ו) למה רש"י הוסיף דרומית מערבית מה נוגע כאן דרומית.

[וי"ל כי מה שקי' לרש"י הוא למה בפעם השני שמוזכר רוח הקדים בפסוק זה בתוספת אות ה' הקדים משא"כ בפעם הראשונה ומזה משמע שמדובר כאן אודות רוח הקדים הידועה וי"ל שהכוונה לרוח הקדים שבאמצע העולם שנושבת ממזרחו של עולם למערבו של העולם וזהו החידוש שהי' במכת הארבה נשב לכוון מערבית דרומית ששנה כוון מהלכו הרגיל וזהו (בדוחק עכ"פ) כוונת רש"י שבא כנגדו הכוונה שנושב מול המזרח לצד מערב (ולמה דוקא רוח זו נשא הארבה) לפי שמצרים בדרומית מערבית ולכן זה גופא הי' נס (ויתכן שהרוח עצמו ביותר תוקף במזרח העולם ממש וממילא זה גופא פעל פחד על מצרים ביותר תוקף) ולכן מובן למה הקב"ה הביא רוח שזה גופא פעל פחד יתר על מצרים ומתורצות השאלות דלעיל].

מכות בכורות

הרב יוסף וולדמאן
≈ תושב השכונה ≈

בספר תהלים כשהולך ומפרט המכות בקאפיטל עח וקאפיטל קה, נפגשים בדבר תמוה לכאורה בנוגע למכת בכורות.

בקאפיטל עח נאמר "ויך כל בכור במצרים ראשית אוניס באהלי חס".

ובקאפיטל קח "ויך כל בכור בארצם ראשית לכל אוניס".

איך יתכן ביטוי זה לגבי בכורי מצרים אחרי מה שפירש רש"י בפי ויחי ד"ה "וראשית אוניס" (מט-ג): וז"ל: הוא טפה ראשונה שלו שלא ראה קרי מימיו עכ"ל.

וגם אם נאמר שבפי ויחי ההכרח לפירוש רש"י בפש"מ הוא מצד יתור הלשון בהוספות המילים "וראשית אוניס" כמו שמפרש הימשכיל לדודי וז"ל: הא ודאי דמיתורא דקרא דרשי הכא, דאליכ הא בעלמא נמי אשכחן "כי הוא ראשית אוניס" (בפי כי תצא) . . הרי גם בפסוקי התהלים הנ"ל מוצאים אנחנו כפל ייתור בדומה ללשון הנ"ל שבפי ויחי?

ואולי יש למצוא ביאור בזה באמצעות פיי רש"י שבפרשתינו.

רש"י מפרש בד"ה "כי אין בית אשר אין שם מת" (ל, יב): (בפירושו השני) וז"ל: "דבר אחר מצריות מזנות תחת בעליהן - "וילדות מרווקים פנויים והיו להם בכורות הרבה, פעמים חמשה לאשה אחת, וכל אחד בכור לאביו".

עפ"ז נמצא הפרש יסודי בין המדובר בפסוקי תהלים הנ"ל ובין המדובר בפי ויחי.

הנידון בפי ויחי מכריח בפש"מ פירוש רש"י דשם. שהרי המדובר הוא באיש אחד - ראובן - שאליו נאמר "בכורי אתה..." ומוסיף עליו (שהוא גם) "וראשית אוניס" הרי זה בא לרבות ולהוסיף עוד ענין באיכות דהיינו "...שלא ראה קרי מימיו".

משא"כ גבי בכורי מצרים, לפי פירוש השני שבפירש"י בפרשתנו כנ"ל עכ"פ, הרי מדובר על שני סוגי בכורות במשפחה אחת.

ולפי זה יש לבאר הכפל ויתור בפסוקי תהלים הנ"ל שבא לרבות ולהוסיף ענין בכמות ע"פ שני סוגי בכורות שמתו, כנ"ל.

וגם יש לומר שקושיא מעיקרא ליתא מן שני פסוקי תהלים הנ"ל.

שהרי כמה וכמה פסוקים בקפיטלך הנ"ל נכתבו בסגנון של כפל, עפ"י דרך וסגנון השיר של משורר. ועל כללות ספר תהלים אנחנו אומרים בתפלה "הבוחר בשירי זמרה" "שירות ותשבחות דוד בן ישי" ובכגון זה אין מקום לדיוקי יתור וכפל עפ"י פש"מ.

ר מ ב ' ס

פתיחה להלכות קידוש החודש

הת' יוסף יצחק קעלער
≈ תות"ל 770 ≈

א. הזמן נקבע ע"י תנועת גרמי השמים סביב כדור הארץ, ושלושה זמנים יש: יום, שנה, וחדש, הנקבעים ע"י תנועת ג' מגרמי השמים סביב כדור הארץ.

ב. הרקיע (היא האטמוספירה המקיף את כדור הארץ) סובב סביב כדור הארץ בלי הפסק, והסיבוב הזה הוא הסיבוב היומי. [א]

ג. כל גרמי השמים נמצאים ברקיע [שלכן הם נקראים גרמי השמים שנאי ויקרא אלקים לרקיע שמים], אשר על כן כשיסתובב

[א] ההכדל בין מקיף לסובב הוא: שהקפה היא גם כמנוחה, ואילו סיבוב הוא בתנועה דוקא כמו שיראה בציור הזה

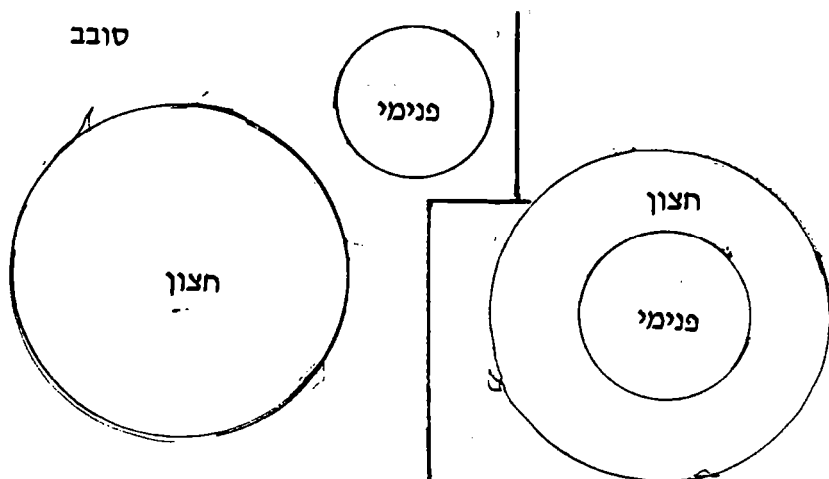
הרקיע יסתובבו גם הם סביב כדור הארץ, משל למה הדבר דומה לאדם הנמצא בספינה והספינה סובבת את האי, אז אפילו אם האדם נח מכל מקום לגבי האי הוא נע, אך בכל זאת יתכן שיהי להם תנועה עצמית, משל למה הדבר דומה לאדם הנמצא בספינה המסתובבת סביב האי, ובשעת מעשה הוא הולך בכיוון ההפוך.

ד. האור שנברא ביום ראשון נחלק לכוכבים רבים - שכל אחד מהם הוא אור עצמי דהיינו גוף בהירי מאיר וחם המפוזרים - על פני הרקיע, האור עצמי הכי קרוב לכדור הארץ הוא השמש.

השמש מסתובב סביב כדור הארץ בתנועה עצמית בכיוון הפוך מכיוון הסיבוב היומי.

ה. כמו"כ נמצאים ברקיע הרבה גופים כדוריים העשויים מהחומר שהארץ עשוי מהם, גופים אלו מקבלים אור מהאור עצמי הכי קרוב אליהם, וגם להם יש תנועה עצמית בכיוון ההפוך מאשר הסיבוב היומי, ונקראים כוכבי לכת, והכוכבי לכת המקבלים אורם מהשמש מאירים על כדור הארץ.

שהחיצון מקיף את הפנימי מכל צדדיו, משא"כ סובב הוא כשהחיצון נמצא בתנועה ומתנועע סביב הפנימי אפילו אינו מקיפו כזה:

ו. הכוכב לכת הכי קרוב אלינו הוא הירח, והירח מסתובב סביב כדור הארץ בתנועה עצמית בכיוון הפוך מאשר הסיבוב היומי.

ז. הרקיע הוא עגול וכן הארץ היא עגולה וכבר חלקו החכמים את העגול לש"ס מעלות והמעלה לסי חלקים וחלקים לסי שניות.

ח. ישוב בני האדם בשנים קדמוניות הי' רק באחד משנים עשרה של כדור הארץ. [ב]

הצד שממנו מתחיל השמש לזרוח נקרא מזרח והצד שבו שוקע השמש לעת ערב נקרא מערב. [ג]

הרקיע מסתובב על צירו ממזרח למערב משא"כ התנועה העצמית של השמש והירח הוא ממערב למזרח.

[כ] דתנא דכי אליהו רבי נתן אומר כל הישוב כולו תחת כוכב אחד יושב (פסחים דף צד ע"א עיי"ש)

והכוונה אינה לכוכב אחד בלבד כ"א לקבוצת כוכבים שלימה המכונים מזלות, וכל כדור הארץ כולו יושב תחת שנים עשרה מזלות והישוב יושב תחת מזל אחד.

והוכחה לכך מהברייתא (פסחים שם) עגלה בצפון ועקרב בדרום וכל הישוב כולו אינו יושב אלא בין עגלה לעקרב וכל הישוב כולו אינו אלא שעה אחת ביום שאין חמה נכנסת לישוב אלא שעה אחת ביום, עיי"ש.

ועגלה וכן עקרב הם קבוצות של כוכבים.

ובזה מתורץ קושיית התוס' שם (ד"ה כל) ודו"ק.

[ג] והשקיעה נקראת בלשון המשנה "הערב שמש"

הלכות קידוש החודש פרק א' הקדמה להלכות א-ד

א. חדשי השנה הם חדשי הלבנה פ"י המושג חדש תלוי בחידוש הלבנה שהלבנה מתחדשת כל כ"ט יום וחצי בקירוב.

פרק הזמן שבין חידוש לחידוש נקרא "חודש".

והשנים שאנו מחשבים הם שני החמה פ"י המושג שנה תלוי בחמה שהיא עושה סיבוב שלם פעם אחת בשס"ה יום ורביע 1

משך זמן ההקפה נקרא "שנה"

ב. אך ימים אתה מחשב לחדש ואי אתה מחשב שעות, ולכן כדי שלא לחשב שעות בחדש אלא ימים שלימים לפיכך עושין חדשי הלבנה מהן חדש חסר ומהם חדש מלא. חדש חסר תשעה ועשרים יום בלבד ואע"פ שחדשה של לבנה יתר על זה בשעות, וחדש מלא שלשים יום ואף שחדשה של לבנה פחות מזה בשעות.

ג. וכן חדשים אתה מונה לשנה ואי אתה מונה ימים, ובשס"ה יום נכנסים רק י"ב חדשים שלימים, לפיכך שנה רגילה יש בה רק י"ב חדשים.

ד. והתוספת של י"א ימים בקירוב, הנה כשיתקבץ מן התוספת הזו כמו שלשים יום או פחות מעט או יותר מעט (שהוא על פי רוב אחת בג' שנים) מוסיפין לאותה שנה חודש אחד. ועושים אותה שנה שלש עשרה חודש והיא הנקראת שנה מעוברת.

והיונים כינו לחלק הישוב המזרחי אסיא, וכן הוא מכונה עד היום הזה כפי ההמון "מזרח".

ובין "מזרח" ל"מערב" מפסיק האוקיינוס הגדול (הנק' Pacific Ocean).

אף שמי שעומד באי שבאמצע ים האוקיינוס הנ"ל הנה "מערב" הוא מזרחו ואילו "מזרח" הוא מערבו.

[והחודש הזה שמוסיפין הוא חודש אדר, והוא מפני שהחדשים מתחילים מחודש ניסן, וחודש אדר הוא החודש האחרון ולכן עושים שני אדרים].

חידוש הלבנה הוא שהלבנה גומרת סיבוב שלם סביב הארץ. ונוסף על כך היא סובבת עוד קצת עד שהיא מגיע לחמה. שכן באותם כ"ז ימים שהלבנה השלימה סיבובה גם החמה סבבה קצת ודרושים ללבנה עוד ב' ימים להגיע לחמה.

ולמה אין אנו מונים סיבובה כי אם השוואת הלבנה עם חמה, משא"כ לחמה אנו מונין סיבובה כשהיא לעצמה, התשובה על כך מפני שהלבנה מקבלת את אורה מאור השמש וכמו שאמרו "סיהרה לית ליי מגרמי כלום" (=הלבנה אין לה [אור] מעצמה כלום).

ולכן בתחילת החודש אור הלבנה הוא קטן מאוד מכיון שאת כל אורו הוא מקבל מהשמש, הנה רק החצי הפונה כלפי השמש מאיר. ובשעת המולד דהיינו קיבוץ הלבנה עם השמש אינו מאיר כלום שכן חצי זה אינו פונה כלפי הארץ. וככל שהולך ומתרחק מן השמש הולך ומתגדל חלק הירח שפונה גם כלפי הארץ וגם כלפי השמש עד שביום הטי"ו כל הלבנה מאירה (שאיז כל החלק הפונה כלפי השמש פונה כלפי הארץ), ומאז הולך ומתקרב לשמש ולכן מיטום הטי"ז הולך אור הלבנה וקטון, מיום ליום אורה נהיית יותר קטן ויותר קטן עד שבסוף החודש האור נעלם כליל ואי אפשר לראות את הלבנה.

≈ ≈ ≈

תמצית הלכות ה-ח

אין החודש מסורה לכל אדם כמו השבת שכל אחד מונה ששה ושובת בשביעי אלא לבית דין הדבר מסור, כשיקדשוהו בית דין ויקבעו אותו היום ראש חודש הוא שיהי ראש חודש 1.

1 שאילו מנינו רק ללבנה, לא היינו מונים שנים כלל ועיקר, שכן כל המושג של שנה עיקרה נמצא רק בחמה, והמונח "שנת

קביעת החדש ע"י בית דין מיוסד על ראיית הירח, שבית דין היו יושבים ומחשבים מתי אפשר שיראה הלבנה אחרי שנסתרה בסוף החודש, וכשיבואו שני עדים כשרים ויעידו שראו את הירח אחרי שנסתרה בסוף החודש, דהיינו אתר חידוש הלבנה, ואם אחרי חקירה ודרישה 2 נתאמתו דבריהם מקדשים את החדש.

ולפעמים יהי אפשר לראות את הירח כבר בליל שלשים ואז אם יבואו עדים ביום שלשים ונתקבל עדותם יעשו אותו היום ראש החדש הבא ויהי החדש שעבר תשעה ועשרים יום ואם לאו יהי החדש שעבר שלשים יום, והיום הבא עושים אותו ראש חדש, ואין צריך עדים לכך.

≈ ≈ ≈

פרק ד תמצית הלכה א

שנה מעוברת הוא שנה שמוסיפין בה חודש ואין מוסיפין לעולם אלא אדר, כלומר שהחדש הנוסף מוסיפין אותו בסוף השנה, שהרי השנה מתחלת מחדש ניסן שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים [ראשון הוא לכם לחדשי השנה], והחדש הזה הנוסף הוא חודש השלש עשרה.

ב. על שלשה סימנין מעברין את השנה. כלומר על שלשה סימנין קובעין בית דין ששנה מסויימת תהי מעוברת.

הלכנה" הוא רק שם המושאל, וראה שיחת שמח"ת תשד"מ. לקו"ש בא תשד"מ סעיף ז. ודו"ק.

2 וכפי שמצינו במס' ר"ה פ"ב משנה ח' "דמות צורות לבנות היו לו לרבן גמליאל בטבלא בכותל ובעלייתו, שבהן מראה את ההדיוטות ואומר: הכזה ראת או כזה", ורבן גמליאל הי' נשיא הסנהדרין ביבנה, ושם - במקום שהי' מקבל את העדים היו לו טבלאות, ובהם הי' חוקר את העדים האיך ראו את הלכנה

על התקופה ועל האביב ועל פירות האילן, כיצד בית דין מחשבין ויודעין, אם תהי תקופת ניסן בששה עשר בניסן או אחר זמן זה מעברין אותה השנה. כלומר אם השמש לא תהי על קו השווה לפני ששה עשר בניסן, אזי יעשו אותו ניסן אדר שני כדי שיהי הפסח בזמן האביב, ועל סימן זה סומכין ומעברין ואין חוששין לסימן אחר.

≈ ≈ ≈

היום

ביום אחד משלים הרקיע סיבוב שלם של ש"ס מעלות ועוד נ"ט חלקים וחי שניות ממזרח למערב זמן ההוא מסובב השמש את הארץ בתנועתו העצמית קרוב למעלה אחת וליתר דיוק נ"ט חלקים וחי שניות ממזרח למערב נמצא שבו בזמן שהגלגל היומי מסובב את השמש ש"ס מעלות ונ"ט חלקים וחי שניות ממזרח למערב, בו בזמן מסובב גלגל השמש בתנועתו העצמית נ"ט חלקים וחי שניות ממערב למזרח. שיעור זה שבו חוזר גלגל השמש לאותו מקום שהי בקדמותו הוא יום שלם (הכולל יום ולילה, יום שלם יש בו כ"ד שעות, וכל שעה נחלק לששים חלקים (המכונים "דקות") וכל חלק נחלק לששים שניות (המכונים "רגעים) הרקיע משלים סיבוב שלם בכ"ג שעות נ"ו דקות וד' שניות

≈ ≈ ≈

מסלול השמש

כדור הארץ הוא עגול אך לא עגול ככדור אלא כביצה שהוא ארוך מעט משני ראשיו.

מחציתו הוא צפון ומחציתו הוא דרום

הקצה הכי צפוני הוא הנקרא קוטב צפוני, והקצה הכי דרומי הוא הנקרא קוטב דרומי, והאמצע הוא קו השווה.

מסלול מהלך השמש נוטה מקו השווה כ"ג מעלות ומחצה לצד צפון ודרום.

וארבע תקופות יש בשנה: בתקופת ניסן נמצא השמש על קו השווה של הארץ, ובימים שלאח"י השמש הולכת ומתרחקת מן חקו השווה של הארץ לצד צפון ועד שבתקופת תמוז נמצא השמש בכ"ג מעלות ומחצה לצד צפון, ובימים שלאח"י השמש הולכת ומתקרבת לקו השווה של הארץ עד שבתקופת תשרי נמצא השמש על קו השווה של הארץ. ובימים שלאח"י השמש הולכת ומתרחקת מן חקו השווה של הארץ לצד דרום עד שבתקופת טבת נמצא שמש במרחק של כ"ג מעלות ומחצה השווה לצד דרום, ובימים שלאח"י השמש הולכת ומתקרבת לקו השווה של הארץ עד שבתקופת ניסן נמצא על קו השווה וחוזר חלילה.

≈ ≈ ≈

המזלות

כבר ביארנו לעיל שברקיע ישנם כוכבים רבים המאירים מצד עצמם נמצא שכל הכוכבים שהיו בצד מזרח לפני חצי שנה נמצאים כעת בצד מערב

וחילקו הקדמונים את הכוכבים שלארכם הולכת השמש במסלולה לשתים עשרה קבוצות, [המכונים "מזלות"] וקבוצה אחת נקראת טלה, כי בקיבוץ וצירוף הכוכבים נראית דמות טלה, ועל דרך זה נתנו שמות לשאר המזלות.

ואלו שמות המזלות (א) מזל טלה (ב) מזל שור (ג) מזל תאומים (ד) מזל סרטן (ה) מזל ארי (ו) מזל בתולה (ז) מזל מאזנים (ח) מזל עקרב (ט) מזל קשת (י) מזל גדי (יא) מזל דלי (יב) מזל דגים.

הרקיע כולו מסתובב סביב כדור הארץ בנטי" של כ"ג מעלות ומחצה מקו השווה לצד צפון ודרום [שהוא מסלול השמש, ממערב למזרח (נוסף על הסיבוב היומי)]. אך סיבוב זה הוא אטי מאד ויסובב שיעור מעלה אחת בס"י שנים בקירוב, ובפרטיות יותר

טי שלשיות ליום אחד וחילקו החכמים הקדמונים את כדור הארץ לייב המזלות כנגד המקום שהיו בו המזלות בזמן מסויים.

טלה הוא על קו חשוה ונוטה לצד צפון, מאזניים הוא על קו חשוה ונוטה לצד דרום, סרטן הוא בקצה הצפון ונוטה לצד דרום, גדי הוא קצה הדרום ונוטה לצד צפון

בדין הריגת רודף בשבת

הת' ארי' לייב ליבערמאן
≈ תות"ל 770 ≈

רמב"ם הלי שבת פכ"ד הי"ז "אין עונשין בשבת אעי"פ שהעונש מייע אינו דוחה את השבת" עכ"ל.

ועיין במשנה למלך שם וז"ל: נסתפקתי בהא דכתב רבינו בפ"א מהלי רוצח שהרוצח אחר חבירו ניתן להצילו בנפשו ויש בזה עשה דכתיב וקצותה את כפה, ולא תחוס עינד. וכן הרודף אחר אחת מכל העריות חוץ מן הבהמה ניתן להצילו מן העבירה בנפשו, אם היי זה בשבת מהו שנחלל שבת בשביל הצלתו מן העבירה . . וכי תימא דלא חשיב חלול שבת משום דהוי מקלקל בחבורה, הא ליתא שהרי כתבו התוס' סנהדרין לה ד"ה אין רציחה דוחה שבת דהרציחה חשיב תקון משום דיש לו כפרה, והיינ חשיב תקון כיון שמצילו מן העבירה, וכי"כ התוס' בפי בן סורר דף עג ע"א ד"ה חד למעוטי ע"ז. יעיש. עכ"ל המלי"מ לעניננו, ועיייש שהאריך.

אבל יעויין בצ"פ הלי תשובה פ"א הלי"א ד"ה וכן כל "הך דספרי פ' תצא פסקא ריח דמצריך מיעוט לבן סורר ומורה דלא להורגו בשבת ולא יליף מהך דכאן דף לה משום דבן סורר ומורה לא הוי מיתה גדר דין וכפרה רק גזירת הכתוב וסד"א

דהוי מקלקל בחבורה לכן צריך קרא אחריו ובוה אתי שפיר מה
שחקשו התוסי סנחדרין דף עייג עייב ד"ה ועד עיייש. דרודף גם
כן הוי רק גזירת הכתוב ולא שייך כפרה דעדיין לא חטא וא"צ
התראה" עכ"ל.

**ולפי דבריו י"ל דיכול להרג הרודף בשבת דהוי רק מקלקל
בחבורה.**

ומ"ש המל"מ בשם התוסי דחשיב תיקון כיון שמצילו מן העבירה
נראה, דלדעת התוסי עיקר דין הריגת הרודף הוא מטעם הצלת
הרודף שלא יעבור על איסור וכלשון המשנה ואלו שמצילין
אותן בנפשן ומפרש רש"י שם: מן העבירה, עיייש.

אך מ"ש הצי"פ דהוי רק גזירת הכתוב, נראה דמצד עצם הרדיפה
מתחייב במיתה אף שעדיין לא הרג ולא עבר שום עבירה, ומשום
הכי לא חשיב תיקון כלל, ועיין גם ביד רמה כעין סברתו
ודו"ק.

כיסוי הדם בספק מצוה ביו"ט

הרב יעקב זאב ראטענשטרייך

~ כולל אברכים ~

שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א

ברמב"ם ריש פ"ג מהלי יו"ט באמצע הלי אי י"וכן בריי שהיא
ספק אם חיי היא אם בהמה אין שוחטין אותה ביו"ט ואם שחט
לא יכסה דמו עד לערב אפ"י היי לו עפר מוכן או אפר שמא
יאמר הרואה חיי ודאית היא ולפיכך כסה דמו ביו"ט ויבא
הרואה להתיר חלבו".

בהמשך לזה כתב הרמב"ם בהלי בי שחט בהמה חיי ועוף ביו"ט
ונתערב דמם לא יכסה אותו עד לערב וכו'.

והנה מקורו של הרמב"ם הוא בגמ' ביצה דף ח' ע"ב רמי בריי דרב ייבא אמר כוי (ספק חיי ספק בהמה - רשיי ח' ע"א) היינו טעמא דלא מכסינן גזירה משום התרת חלבו ומקשה בגמ' אי הכי בחול נמי ומסיק "אלא בחול אי נמי מספקא אמרי ליי רבנן זיל טרח וכסי, ביו"ט אי מספקא מי אמרי ליי רבנן זיל טרח וכסויי.

וברשיי שם "אלא לא גרסינן" לכאוי רשיי בא להדגיש שלפי הגי' שלפנינו "אלא בחולי" וכוי איסור כיסוי הדם אצל כוי ביו"ט אינו (כמו ההוי"א) משום התרת חלבו - דאי הכי בחול נמי - אלא הטעם הוא שביו"ט לא אמרינן ליי רבנן זיל טרח מספקא משא"כ בחול.

ורשיי ז"ל שולל גיי זו ומשמיט תיבת "אלא" שאין זה טעם חדש אלא שזה ביאור בטעמו של רמי בריי דרב ייבא (בגזירת התרת חלבו).

וכמפורש בהמשך דברי רשיי שבחול אין משום התרת חלבו שכולם יבינו שכוי ספק חיי ואעפ"כ טרחו ליי רבנן מספיקא, משא"כ ביו"ט יחשבו אי לאו חיי ודאית היא (וחלבו מותר) לא טרחי ליי רבנן מספיקא.

וכל הראשונים שראיתי עכ"פ מפרשים ככה, שטעמו של רמי בריי דרב ייבא נשאר (שלא להתיר חלבו) רק להסיר השאלה למה אין חשש זו בחול מסביר הגמ' שכוי ספיקא הוא].

זאת אומרת שמה"ד היינו מטריחים לו לכסות דם כוי ביו"ט אעי"פ שהוא ספק בהמה, רק מפני חשש הרואה **שלדעתו** לא היו רבנן מטריחים לכסות דם של ספק מצוה, לכן מנעו חכמים לכסות דם כוי ביו"ט. וכך פירשו ראשונים על הסוגיא.

לפיי? יש לעיין ברמב"ם הני"ל:

א) בה"ב פסק שאסור לכסות דם בהמה חיי ועוף שנתערבו. והטעם איתא בגמ' (כדלקמן) מטעם ספק, שדם בהמה (שאינו דם של מצוה) אסור לכסותו ביו"ט, אי"כ אינו מובן למה בחייא אצל

כוי נקט הרמב"ם הטעם משום גזירה של התרת חלבו, הי' להסתפק עם הטעם של ספיקא, שספיקא אסור לכסותו ביו"ט, (כקושיית הלח"מ).

ב) לפי ביאור הני"ל בדברי רמי ברי' דרב ייבא נמצא שהטעם שלו - משום התרת חלבו - הוא סתירה להטעם של אין מכסין ספיקא, שכאמור מה"ד מכסין גם דם ספק ביו"ט רק מפני חשש הרוואה מנעו את זה, שלא יעלה על דעתו שהטריחו לכסות דם ספק ביו"ט.

וצריכים לתווד הטעם של הרמב"ם (גזירה של התרת חלבו) שבה"א עם פסק דין שלו בה"ב שאסור לכסות דם בהמה חי' ועוף שנתערבו.

והנה בהמשך הגמ' שם איתא תני רב זירא לא כוי בלבד אמרו - דאין מכסין ביו"ט דדין הוא שלא יכסוהו שמא בהמה היא וטרח טירחא דלאו מצוה ואפי' באפר כירה, רש"י. אלא אפי' שחט בהמה חי' ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכסותו ביו"ט, וברש"י אלא אפי' שחט וכו' דאיכא חד דטעין כיסוי אפי"ה אין מכסין משום דקא טרח נמי בשל בהמה. עכ"ל.

והראשונים מפי' ברש"י, ששיטת רש"י הוא שרב זירא פליג על טעם הני"ל של התרת חלבו וסי"ל שהאיסור לכסות דם כוי ביו"ט תלוי בזה שהוא ספק בהמה, ומחדש רב זירא שאפי' בנידון של שחט בהמה חי' ועוף שהדם אינו בספק כ"כ שיש כאן ודאי דם של מצוה (חי') אעפ"כ אסור לכסותו.

אבל הראשונים עצמם פי' ברב זירא באופן אחר והוא שמודה רב זירא ורמי ברי' דרב ייבא שאיסור כוי משום התרת חלבו, ולא כוי בלבד אמרו אלא גם דם בהמה חי' ועוף אסור לכסותו ביו"ט מטעם ספיקא, (אעפ"כ שכאן לא שייך גזירת התרת חלבו).

ובמילא ברור שהרמב"ם נקט כפי שביארו הראשונים בדברי רב זירא (ולא כדעת רש"י) שכוי אסור משום התרת חלבו, ובהמה חי' ועוף משום ספיקא.

ולהרמב"ם (והראשונים) יש לחלק בין ספק של כוי לספק של דם בהמה חיי ועוף. שדם כוי הנה על כל דמו יש מקום לתלות לספק חיי והיו מטריחים חכמים ע"ז ביו"ט אי לאו משום התרת חלבו. משא"כ ספק דם בהמה חיי ועוף יש כאן דם ודאי של בהמה, שזה מונע מלכסות כל הדם.

ולכן בחלי אי מבאר הרמב"ם שאיסור כיסוי הדם בכוי ביו"ט הוא רק משום התרת חלבו - שמצד ספיקא חיי מותר - ובחלי הבי פסק שאסור לכסות דם בהמה חיי ועוף ביו"ט שכאן נתחדש האיסור של כיסוי הדם מצד ספיקא, ואין לדמות ספיקא של כוי לספיקא של דם בהמה חיי ועוף.

ראיית הלבנה

הרב שמעון נויבארט
≈ תושב השכונה ≈

בהלי קידוה"ח פ"א הלי גי כתב הרמב"ם "הלבנה נסתרת בכל חודש ואינה נראית כמו שני ימים . . כמו יום אחד קודם שתדבק בשמש בסוף החודש וכמו יום אחד אחר שתדבק בשמש ותראה במערב בערב". ושמעתי שואלים על הני"ל: בשלמא החלק הקטן של הירח, המואר מאור השמש, אינו נראה בסוף החודש ובתחילת החודש מפני קטנותו וסמיכתו לשמש, וכאשר כן יראה, הוא רק "במערב בערב". אבל מה עם החלק הגדול החשוך ואינו מואר, למה אינו נראה באמצע הרקיע באמצע היום? כלומר, למה אין אנו רואים עיגול שחור ברקיע סמוך לשמש, כמו שרואים בשעת ליקוי החמה (שאז רואים עיגול שחור של הירח המסתיר את השמש באמצע היום).

יסוד פירוש הדבר נמצא בחלי יסודי התורה פ"ג הלי גי: "כל הגלגלים . . אין להם לא עין אדום ולא עין שחור ולא שאר עינות. וזה שאנו רואין אותם כעין התכלת - למראית העין בלבד הוא לפי גובה האויר . . שאין אלו המאורעין מצויין אלא בגופות שלמטה מהין". כלומר - צבע התכלת שאנו רואים

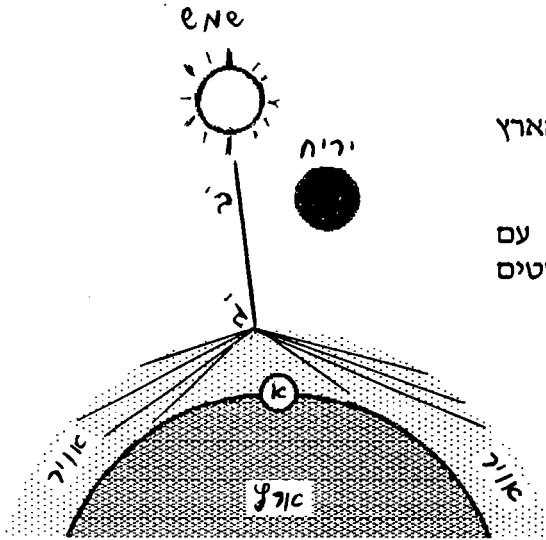
ברקיע באמצע היום (וכן צבע אדום שאנו רואים במערב לעת ערב, וצבע הארגמן במזרח בעת שקיעת החמה במערב) נעשה עיין פגיעת קרני אור השמש בגובה האויר. והאויר מורכב בעיקר מיסוד הרוח, שהוא מהגופים הנמצאים למטה מהגלגלים (שם, ה' יו"ד). ולכן, כאשר מביטים באמצע היום אל מקום הירח, אנו רואים עין התכלת ברקיע הנמצא למטה מגלגל הירח, ואי אפשר לראות הירח השחור הנמצא למעלה מעין התכלת ברקיע. ועיין ציור א'. וזה שאנו רואים השמש שהוא למעלה מהרקיע מפני שאור השמש הוא הרבה יותר בהיר מעין התכלת ברקיע. וכן אור הלבנה הנראה ביום באמצע החודש לפעמים, הרי האור הזה בהיר יותר מעין התכלת. אבל החלק החשוך של הירח הרי הוא העדר האור, ואינו נראה תוך עין התכלת ברקיע.

וראיתי נכון להסביר כל הני"ל ע"פ מה ששמעתי מחכמי תכונת הפיזיקה - איך ולמה "אנו רואין אותם כעין התכלת . . לפי גובה האויר". והנה ידוע שכאשר קרני אור השמש פוגעים בחתיכת זכוכית מיוחד - אז האור הלבן, שהוא מורכב מכל הצבעים, מתחלק כפטיש יפוצץ סלע. ומתפשט לכל הצבעים שהי מורכב מהם, וכן ביום הענן, כאשר אור השמש פוגע בטיפות מים דקות מאוד הנמצאות בענן, אנו רואין הקשת בענן. והצבעים מתפשטים תמיד בסדר מיוחד: אדום, ירוק כמראה השעוה (אראנג'י), ירוק כמראה אתרוג (געהל), ירוק כמראה עשב (גריף), תכלת, ארגמן. וכן הוא כאשר קרני אור השמש פוגעים בגובה האויר - הרי יש שם אבק דק מאוד מאוד. ועיין פגיעת האור באבק ההוא, האור מתפשט לכל הצבעים הני"ל. ועיין הארגמן נתוז לאחור, ואינו נראה ברקיע, ועיין התכלת מתפשט בגובה על פני כל הרקיע, והרקיע נראה כעין התכלת. ושאר הצבעים אינם מתפשטים כל כך, ונראים למטה בארץ, ולכן באמצע היום השמש נראה כמו עין הירוק.

וכאשר מביטים אל הרקיע לעת ערב - אז קרני אור השמש נמשכים בתוך האויר הרבה יותר מבאמצע היום. ועיין ציור ב', ששם תראה הקו ח'-א' (קרן אור השמש באויר סמוך לשקיעה) הוא יותר ארוך מקו ח'-א' (קרן אור השמש באויר באמצע היום). ולכן גם הצבעים הירוקים, יחד עם צבע התכלת, מתפשטים הרבה ונתוזין לאחור, ומראה האדום מתפשט ברקיע סמוך לשמש, ואז נראה השמש, וכל פני המערב, בעין האדום.

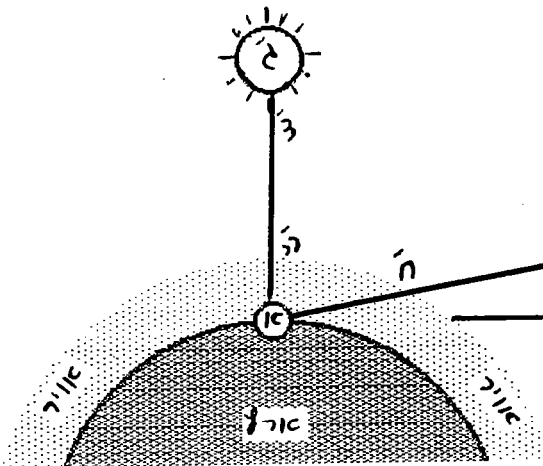
ציור א'

(א) אדם העומד על הארץ ומביט אל הירח
 (ב) קרן אור השמש
 (ג) משום פגיעת קרן האור עם גובה האויר, וממנו מתפשטים קרני תכלת על פני הרקיע

ציור ב'

(א) אדם העומד על הארץ ומביט על הרקיע על האופק
 (ב) השמש בחצות היום
 (ג) קרן אור השמש בחצות היום

(ה) מקום פגיעת קרן האור עם גובה האויר בחצות היום
 (ו) השמש סמוך לשעת השקיעה
 (ז) קרן אור השמש סמוך לשעת השקיעה
 (ח) מקום פגיעת קרן האור עם גובה האויר סמוך לשעת השקיעה

חודש העיבור מלא או חסר

הת' יהודה שניאור ניאזוף
 ≈ תלמיד בישיבה ≈

רמב"ם הלכות קדוש החודש פ"ד הלכה י"ז, וז"ל: "כשמעברין לבית דין את השנה כותבין אגרות לכל המקומות הרחוקים ומודיעים אותן שעיברוה ומפני מה עיברוה. ועל לשון הנשיא נכתבות. ואומר להן יודע לכם שהסכמתי אני וחברי והוספנו על שנה זו כך וכך. רצו תשעה ועשרים יום רצו שלשים יום. שחדש העיבור הרשות לבית דין להוסיפו מלא או חסר לאנשים הרחוקים שמודיעים אותם. אבל הם לפי הראייה הם עושים אם מלא אם חסר". עכ"ל.

דמ"ש (מאמצע ההלכה) "רצו תשעה ועשרים יום וכו"י היינו, שמכיון שחודש העיבור הוא מדרבנן, לכן יש לבית דין רשות לקבוע את החודש הזה לאנשים הרחוקים, או תשעה ועשרים יום או שלשים יום, איזה מהם שבי"ד רואה שצריכים. אבל האנשים בארץ ישראל יקדשו את החודש לפי הראייה.

ולכאורה צריך עיון: דאיך יכולים הבי"ד לכתוב לאנשים הרחוקים איזה מהם (מלא או חסר) שירצו, שהרי יכול להיות שהאנשים הרחוקים יאכלו חמץ בפסח, שאם בי"ד יכתוב להם שחודש זה יהי מלא. וסוף חודש בי"ד רואה שזה חסר אז בארץ ישראל נוהגים חסר.

ועכשיו מה יהי במקומות הרחוקים יעשוהו מלא ובארץ ישראל יעשוהו חסר.

יוצא מזה שט"ו ניסן בארץ ישראל יהי עפ"ז י"ד ניסן במקומות הרחוקים ויאכלו חמץ בפסח?

ואת"ל ששלחו שלוחים לפני פסח להודיע להם שהחודש חסר ושיעשו את הפסח יום קודם.

ומה יהי במקומות שלקח י"ג ימים ללכת להודיע כמו שכתוב בפרק ג' הלכה י"ב. שבתשרי אף פעם לא הגיעו השלוחים בניסן הגיעו. ועכשיו אם ראש חודש הוא בשבת. והשלוחים לא הלכו בשבת (כמ"ש בהלכה ח') ולא יגיעו למקומות הרחוקים לפני פסח אז, עוד הפעם, יאכלו חמץ בפסח?

וא"כ (שיצא בלבול מכל זה) למה בכלל היו צריכים להגיד להם אם זה מלא או חסר? וצ"ע.

ידיעת רוחב הירח

הרב הירשל קרינסקי
≈ ר"מ במתיבתא ≈

שמעתי מקשים על הסדר בהלי קידה"ח פרקים ט"ז וי"ז: בהתחלת פי י"ז (הלי ג' וד') מבאר הרמב"ם מתי אפשר לידע (ומתי אי אפשר לידע) אם יראה הירח בליל הראי או לא יראה, עיי ידיעת האורך ראשון בלבד (בלי חשבונות יותר מדויקים). בפי ט"ז מבאר ענין "רוחב הירח" - לידע בכמה היא נוטה מגלגל השמש (והמזלות) ולאיזה כיוון (לצפון או לדרום).

לכאוי אין צורך בידיעת הרוחב עד לאחר הלי ד' (בפי י"ז) שרק אם הירח בין גבולים מסויימים צריכים להיכנס לחשבונות מדויקים ורק אז משתמשים ברוחב משא"כ למטה מהגבולים או למעלה מהם. וא"כ מקומה של פי ט"ז צ"ל לאחר הלי ד' (קודם הלי ה') ולא קודם הלי ג'-ד'! וחרמב"ם הי צריך לכתוב הלי ג'-ד' בסוף פי ט"ז ולאח"י לומר שאם הירח בין הגבולים וצריכים להיכנס לחשבונות מדויקים אז צריכים למצוא הרוחב וכו' ולהתחיל אח"כ הלי ה'?

[**וידוע** מה שכבר תמה ר' ש.ד.ל.: היתכן שבהגבולים שבהלי ג'-ד' אין הרמב"ם מתחשב ברוחב? והלא אינו בדומה אורך ראשון (של ט' מעלות, למשל) בלי רוחב, לאורך ראשון (של ט') עם רוחב ה' מעלות (לאיזה צד שיהי)? ואכ"מ].

ואולי י"ל: צריכים לדעת הרוחב אפ"י כשהירח מחוץ להגבולים ויודעים שבודאי יראה - כדי לשאול לעדים כמה שאלות (כמבואר בפי ח"י וי"ט) כמו מקום עמידתם (בגאי או בהר) ונטיית הירח מאמצע האופק בשעת שקיעתה וכו'.

וא"כ, י"ל עוד שצריכים לחקור גם לקשת הראי אפ"י כשיודעים שבודאי יראה, כי לפעמים יראה בודאי (לפי הכללים בחל' גי-ד') אבל יהי בצמצום וצריכים לדקדק בהחשבונות בין כך כדי לשאול השאלות.

[למשל: אורך א' $24^{\circ}1'$ במזל בתולה ברוחב 5° דרומי. מנת אורך ב' = $47'$ -, מנת רוחב ב' = $44'$ +. נשאר אורך ב' = $23^{\circ}24'$, רוחב ב' = $5^{\circ}44'$. מנת אורך ג' ($1/3$ רוחב ב') = $2^{\circ}18'$. מורידים אותו (דרומי בבתולה) נשאר אורך ג' = $21^{\circ}6'$. מנת אורך ד' ($1/3$ אורך ג') = $7^{\circ}2'$. מורידים אותו (בבתולה) נשאר אורך ד' = $14^{\circ}4'$ מנת גובה המדינה ($2/3$ רוחב א') = $3^{\circ}20'$. מורידים אותו (דרומי) נשאר קשת הראי = $10^{\circ}44'$.

רואים מהמשל שהגם שלפי הגבולים בודאי יראה ירח כזו, והיי רח גדול לפי ערך, מ"מ לא היי הרבה זמן לראותו].

אבל צריך עיון איך לתווך כל הנ"ל עם לשון הרמב"ם בחל' ג': "תדע בודאי שהירח יראה בכל ארץ ישראל ואין אתה צריך לחשבון אחר", ודוחק לומר שנקט הלשון אגב הרישא של החלכה כ"ישאי אפשר לעולם שיראה הירח באותו הלילה בכל ארץ ישראל" ששם ממשך "ואין אתה צריך חשבון אחר".

נ ג ל ה

בדיני מוקצה

הרב זו. ראזענבלום
≈ חושב השכונה ≈

עיין בשו"ע אדמוה"ז בסימן שח סעיף לו וז"ל: דבר שאין תורת כלי עליו שעשאו כיסוי לכלי נעשה עליו תורת כלי עיי"כ ומותר לטלטלו כשאר כלים. . ואם נשתמש בו לכיסוי מבעי"י אפ"י פעם א' זהו תורת כלי שלו ומותר לטלטלו בשבת. . בדי"א בדבר שדרכו לעשותו לכיסוי, עכ"ל.

והנה ענין זה, (שדבר שאין תורת כלי עליו - נעשה על דבר זה דין תורת כלי אפילו אם נשתמש רק פעם א' לתשמיש המסויים מפני שדרכו של דבר זה לייחדו לתשמיש זה המסויים) נזכר כמה פעמים בסימן שח אחר סעיף זה:

בסעיף נא, בנוגע לחריות של דקל, וז"ל: אפילו אם לא חשב עליהם כלל לשיבה אלא שאירע מקרה שישב עליהם מעט קודם השבת מותר לטלטלם בשבת לסדרם ולישב עליהם. . לפי שכיון שדרכה של חריות לייחדם ג"כ לשיבה לפיכך כיון שישב עליהם הוכנו לשיבה עיי"כ ונעשה עליהם תורת כלי, עכ"ל.

וכן עדי"ז בסעיף נו בנוגע לפשתן סרוק וצמר מנופץ שנותנים על המכה, וז"ל: ...אע"פ שלא חשב עליהם שיהיו מיוחדים למכתו אלא הניחם על מכתו דרך מקרה קודם השבת והסירים ממנה לאלתר מותר לטלטלם בשבת. . לפי שדברים אלו דרכם לייחדם למכה לכן הוכנו לכך בהנחה בעלמא וירד עליהם תורת כלי, עכ"ל.

וכן עדי"ז בסעיף נו בנוגע לפשתן סרוק וצמר מנופץ שמניחים בעלי הקרחה בראשיהם, וז"ל: אע"פ שלא חשב עליהם שיהיו מיוחדים לכך אלא הניחם על ראשו דרך מקרה פ"א בחול מותר לטלטלם בשבת, עכ"ל.

והנה בסעיף נא, בנוגע לחריות של דקל כותב אדמוה"ז: "אלא שאירע מקרה שישב עליהם מעט".

וכן עד"ז בסעיף נו, בנוגע לפשתן סרוק שנותנים על מכה כותב: "אלא הניחם על מכתו דרך מקרה קודם השבת והסירם ממנה לאלתר".

וכן עד"ז בסעיף נז בנוגע לפשתן סרוק שמניחים בעלי הקרחה בראשיהם כותב: "אלא הניחם על ראשו דרך מקרה פ"א".

והנה, לכאורה, על כל פנים בהשקפה ראשונה, הדין שבסעיף לו, בנוגע לכיסוי כלי, (הני"ל) שוה לשאר דינים (שבסעיפים: נא, נו, נז). ואם כן צריך להבין למה לא כתב שם אדמוה"ז גם כן (על דרך שכתב בנוגע לשאר הדינים בענין זה): "ואם נשתמש בו לכיסוי מבע"י אפי' פעם א' דרך מקרה והסיר את הכיסוי לאלתר".

וממה שכותב אדמוה"ז שלשה פעמים אחרי סעיף זה בלשון כזה, ובסעיף זה משמיט זה יש לכאורה מקום לומר שכאן בסעיף זה הדין שונה משאר הסעיפים הני"ל, וכאן צריך להיות ההשתמשות של הכיסוי לא בדרך מקרה הגם שדי שהשתמשות יהי רק פעם א'.

ולכאורה צריכים ביאור בזה.

והנה, עיין שם בסעיף נג באמצע הסעיף בנוגע לעץ ואבן, וז"ל: בדיא בכיסוי פי החבית . . שאין דרכם של עץ ואבן ליחד אותם לכך אבל אם חשב עליהם להשתמש בהם לאחר תשמיש שדרכם ליחד אותם לתשמיש זה כגון שחשב על האבן לפצוע בהם אגוזים למחר אע"פ שלא ייחדה לכך אלא לשבת זו בלבד מותר לטלטלה גם לכל צרכיו לפי שהיא ראוייה להתייחד לכך לעולם ודרכה בכך לפיכך די לה בהכנה קלה להכינה לכך . . או אם נשתמש בה כבר תשמיש זה מבע"י אפילו פעם א' בלבד הוכנה לכך, עכ"ל.

והנה, גם בסעיף זה לא כתב אדמוה"ז, שדי שהחשתמשות של הפעם אחד יהי בדרך מקרה. דהיינו שכתב כאן כמו שכתב בסעיף לו, ולא כמו שכתב בסעיפים: נא, נו, נז (הני"ל).

אבל אולי אפשר לומר בדרך אפשר שהיות שהמדובר בסעיף זה הוא בנוגע לאבן לפצוע בהם אגוזים, שדבר זה אין רגילים לעשות בקביעות, לכן אין מן הצורך להדגיש כאן שדי אם יהי זה גם בדרך מקרה, דהיינו שכאן מדובר בסוג מלאכה שנעשה רק בדרך מקרה.

ועוד יש להעיר, שבכל הסעיפים הנזכרים וסעיפים: נא, נג, נו, (וסעיף נז הרי בא בהמשך לסעיף נו) הלשון: שדרכה לייחדם ובסעיף נג הלשון מבורר עוד יותר: "שהיא ראוייה להתייחד לכך לעולם ודרכה בכך".

משא"כ בסעיף לו (הני"ל), שם הלשון: "בדי"א דבר שדרכו לעשותו לכיסוי. . אבל דבר שאין דרכו לעשותו לכיסוי". אבל אינו אומר שם, כבכל שאר המקומות "שדרכו לייחדו לכיסוי".

ועוד יש להעיר שמכל המקומות הני"ל, נזכר רק בסעיף נג (הני"ל) הלשון: "לפי שהיא ראוייה להתייחד לכך לעולם". משא"כ בשאר המקומות אין שם הדגשה זה, שצריך להיות ראוייה להתייחד לעולם.

בענין נשמה יתירה ביוה"כ שחל בשבת

הרב כתריאל ברוך קסטל
≈ חושב השכונה ≈

בשו"ע אדה"ז סי' תרכ"ד סיג כתב שאם חל יוה"כ בשבת מברכים כמו בכל מו"ש. המחבר בשו"ע כתב שאין מברכים, הרמב"ם חלי שבת פכ"ט הכי"ח כתב שא"צ לברך על הבשמים מוצאי יו"כ. והבי"י מביא מהכל בו שא"צ לברך אף אם יהי במו"ש לפי שאין בו נשמה יתירה מפני התענית. ולכאורה זהו ג"כ שיטת רש"י

בביצה טז. ד"ה נשמה יתירה - רוחב לב למנוחה ולשמחה ולחיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו ובתענית כז. - שמרחיבים דעתו לאכילה ושת"י. עכ"ל. משמע שביוה"כ שאין בו אכילה ושת"י אין בו נשמה יתירה.

אבל הבי"י מביא ג"כ טעם אחר לברך על הבשמים במו"ש מפני שבכל שבת שובת אור גיהנם ובמו"ש חוזר ושורף ומסריח וע"כ מריחין בבשמים להגין מאותו הריח ולפי טעם זה יש לברך על הבשמים אף במויה"כ שחל להיות בשבת ולא כן כי הרמב"ם ז"ל ולא כן אנחנו עושין עכ"ל.

ואח"כ מביא שיטת המרדכי ורי"ג מ"ה לברך במו"כ אפילו כשחל בחול. לכאורה מהו טעם המרדכי שאין שייך הבי טעמים חנ"ל בנוגע לחול. וכן מה הטעם שלא לברך כשחל יו"ט במו"ש.

המגיד משנה על הרמב"ם חנ"ל מביא הטעם של הנפש דואבת שהיתה נחה מכל מלאכה ומ"מ כשחל יו"ט להיות בא' בשבת יו"ט עולה בבשמים עכ"ל. מזה רואים טעם מדוע אין לברך במו"ש שחל ביו"ט וגם לפי הטעם של מלאכה שייך ג"כ ביוה"כ אפילו כשחל בחול. ולכן מובן שאין זה טעם של הרמב"ם רק שהרמב"ם סבר (לפי דיוק הכל בו) שאין נשמה יתירה בשבת כשחל ביוה"כ שאין שם אכילה ושת"י.

בנוגע לשיטת אדה"ז בזה יכול להיו בשני צדדים או סבר שיש נשמה יתירה או מצד אור גיהנם שחוזר ושורף, שא"א לומר כשיטת המ"מ שצריך לברך רק במו"ש.

בס' רצו ס"ב כתב אדה"ז הטעם לברך על הבשמים במו"ש מצד נשמה יתירה ואם חל יוה"כ בשבת ית' בס"י תרכ"ד, ושם כתב ג"כ לברך לכאורה מצד אותו הטעם, וגם המשנה ברורה שה"צ ס"ו מביא הבגדי ישע שאדרבא בודאי הי' בו ג"כ נשמה יתירה ביוה"כ כשחל בשבת.

אבל בס"י תר"י"ט ס"י מביא שא"א קבלת שבת כשחל ביוה"כ שהחתם סופר מביא שזה דעת כנה"ג והבאר היטב ס"י רס"ב סק"ה מביא הטעם שאין נשמה יתירה ביוה"כ צ"ע.

בספר המנהגים מביא שמתחילים ממזמור לדוד כמו בכל שבת ויו"ט.

לפי כל הנייל צ"ע מדוע לפי השו"ע אי"א קבלת שבת מאחרי שכתב בסי רצו שיש נשמה יתירה. וגם צ"ע מהו ענין הנשמה יתירה שאחר שאין אוכלין ושותין וא"א לומר מצד מלאכה שא"כ הי' צריך לברך בכל מוצאי יו"כ.

בענין כיבוד אב ואם

הת' אליהו נתן הכהן סילבערבערג
≈ תלמיד בישיבה ≈

בס' דברות משה עמ"ס קידושין (הערה י"ז שבהערות עד סוף הפרק) הקי' על המעשה שהביא הגמ' בנוגע לדמא בן נתינה, שלא הקיץ את אביו אע"פ שע"ז הי' יכול להרויח הרבה כסף. כו', והקי' ע"ז דלכאוי ברור שאם אביו יצטער יותר בזה שלא יקיצו דמותר - ומחויב להקיצו, וא"כ איך שבחוחו חכמים ע"ז כו', ועי"ש שהמשיך לתרץ בדוחק עכ"פ שאביו לא הי' שפוי בדעתו ולכן לא איכפת לו מה שלא הרויח הכסף. עי"ש.

ואולי אפשר לתרץ באו"א קצת, ובהקדים ביאור קצת בהדין ד"רצונו זהו כבודו" דמצינו אצל כיבוד אב ואם, וכדלקמן.

דהנה בירושלמי (פ"א דפאה ג ע"ב) מצינו דין זה מפורש, וז"ל שם "אמו של ר' ישמעאל באת וקובלת עלוי לרבותינו, אמרה להן גיערו בישמעאל בני שאינו נוהג בי בכבוד, באותו שעה. . אמרו לה מה עביד לך, אמרה כד דו נפק מבית וועדה אנא בעי משגז רגלוי ומשתי מחן, ולא שבק לי, אמרו לו הואיל והוא רצונה הוא כבודה. (כשהוא יוצא מביהמ"ד ובא

(י' וראה לקו"ש תשא תשמ"ז בכל זה.

לבית, ורוצה אני לרחוץ רגליו ולשתות המים מחמת חשק
 אהבתו, ולא מניח אותי לעשות כן, ואמרו לו חכמים . . פני
 (משה)".

אבל במס' קידושין דף ל ע"ב (דתלמוד בבלי) מצינו לכאוי
 דוגמת דין זה אבל באופן אחר קצת: "תני אבימי בריה דרב
 אבהו יש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם, ויש מטחינו
 ברחיים ומביאו לחיי העולם הבא". וברש"י שם (ד"ה ומביאו
 לעוה"ב) שמכבדו בדברו דברים טובים ונחומים והמלאכה מטיל
 עליו בלשון רכה, מראה לו צורך השעה שאינן יכולין להתפרנס
 אלא ביגיעה זו... "עכ"ל חשיך לנו.

ודברי הגמ' כאן לכאוי מחולקים ממשיכ בירושלמי בזה שכאן
 אינו בהדגשה שקיים בזה מצות כיבוד אב ואם¹, ואפילו את"ל
 שקיים בזה מצות כיבוד או"א, אבל אינו מוכרח כלל שבהמעשה
 בזיון עצמה מקיים בזה כיבוד או"א, משא"כ ע"פ הירושלמי

1) ועיין בס' כיבוד או"א (להר' הלל דוד ליטוואק) שמסתפק
 במש"כ שאפי' אם האכילו פטומות והראה לו פנים זועפות נענש
 עליו. ומסתפק שם באם הכוונה הוא שאין בזה מצות כיבוד
 כלל, או שהפי' הוא שיש בזה משום כיבוד רק שמ"מ נענש עליו
 משום שהראה לו פנים זועפות כו'. והביא מש"כ מרבינו ירוחם
 (נתיב א' ח"ד) וז"ל "והכל לפי הענין שאם מאכילו בטוב דרך
 בזיון אין זה כבוד". דמזה משמע שאין בזה כבוד כלל.

ומוכן דכ"ז אינו שייך לענינינו, דאף את"ל שאין זה כבוד
 כלל, י"ל שהוא משום שא"א ליקרא איזה דבר כבוד באותו שעה
 כשמראה לו כו', משא"כ בענינינו באותו שעה לפועל יש בו
 צער ובזיון, וד"ל.

ובגוף דבריו יש להעיר ממשיכ המאירי (ע"פ הגמ' בקידושין
 שם) "... שאם עושה להם כל מיני כבוד שבעולם והי' מקלה
 אותם בדברים יצא שכרו בהפסדו", דלכאוי משמע מזה שיש כאן
 איזה שכר דמצות כבוד, רק שנענש עליו (אף שיש לדחוק
 דמיירי שמעשי כבוד והדיבורים אינם בזמן אחת, ואכמ"ל).

נמצא שבהמעשה בזיון עצמה קיים מצות כיבוד או"י, כיון דזחו רצונה ורצונה זו כבודת כו' וכנייל.

וי"ל שהוא מעין משייכ בשיחות קודש דשנת תשי"א (בהתוועדות דכי מנחם אב) הובא בלקו"ש ח"ד בהוספות לטיו באב וז"ל שם "זוהו הפלוגתא בין שיטת הבבלי לשיטת הירושלמי: אם יכולים לעשות ענין של התחייבות, ענין של הכבדה או ענין של אי נעימות על זמן קל, כדי שאח"כ יהי מזה תועלת לזמן ארוך או לזמן נצחי, שיטת הבבלי הוא שאף שי"י מזה תועלת לזמן ארוך וההכבדה היא רק לשעה קלה מ"מ אין לעשות עכשיו שום הכבדה גם קלה ביותר, כדי שי"י אח"כ תועלת ממושכת, ושיטת הירושלמי הוא דהואיל ויהי מזה תועלת גדולה ביותר, שגודל התועלת הוא ביותר מערך ההכבדה דעכשיו, הנה כדאי וצריך לעשות עכשיו הגרעון הקל, כדי שאח"כ מזה יהי תועלת ממושכת". עכ"ל, ומביא כמה דוגמאות לזה ועיי"ש בארוכה.

ועד"ז? בנדו"ד, שיטת הבבלי הוא שההכבדה הקלה - ובנדו"ד התנהגה אם אביו ואמו בבזיון אינו מבוטל מפני תועלת - אפי" גדולה שבא לאח"כ, ועד"ז בעניננו מפני הצער שי"י לאביו אח"כ. משא"כ שיטת הירושלמי הוא שההכבדה קלה כו' נתבטל מפני התועלת הגדולה שי"י לאח"ז. ולכן בעניננו הבזיון עצמו אפשר להתחשב ככבוד כו'.

אבל אפי" לשיטת הבבלי מותר להטחין אביו ברחיים - ועוד יותר דנוחל עות"ב, והביאור בזה בפשטות הוא שכיון שאביו יודע בשעת מעשה שדבר הזה טוב לו לפיכך הי"ה לכח"פ כמוחל על כבודו, ואפי" יותר דבשעת מעשה אפשר יצטער מזה שבנו אינו עושה זה (- המעשה בזיון). וכלי רש"י הנ"ל "שמכבדו בדברו דברים טובים ונחומים..." ועייג"כ בלי הרמ"א (סי ר"מ סעיף ד') "... אם מטחין אביו ברחיים . . . ומדבר פיוסים על לב אביו, ומראה לו שכוונתו לטובה עד שיתרצה אביו לטחון..." דמכ"ז מובן שהדברי פיוס וכו' הם מוכרחים, ואעי"פ שאפי" בלי זה שהאב יודע מזה עכשיו מ"מ טוב הוא לו ובודאי ירצה בזה באם יודע מזה, מ"מ צריכים הדברי פיוס כדי שי"י מותר.

והנה מכו"ז נמצא שבאם אביו אינו יודע בשעת מעשה שענין תבזיון וכיו"ב הוא באמת לטובתו, אזי יהי אסור לעשות כן - לפי שיטת הבבלי דאסור לעשות הכבדה קלה אפי"א אם יהי לאח"ז תועלת גדולה מזה.

ועפ"ז יתבאר מה שהקשינו בתחילה ממעשה דדמא בן נתינה, דשם מדובר באופן כזו שבתחילה באם הקיץ אביו יהי לו צער מזה, ולכן אע"פ שלאח"כ יהי מזה תועלת גדולה מ"מ אסור.

[ולהעיר מהמבואר באחרונים - ומובן בפשטות - שהאיסור לגרום צער בידים הוא חמור הרבה מהמצוה למנוע צער מאביו].

והנה לכאוי נראה להסביר מחלקותם - באם אמרינן שבפעולת הביזוי עצמו מקיים מצות כיבוד - באוי"א קצת, ובהקדים:

דהנה יש לחקור בגדר מצות כיבוד או"א באם העיקר הוא בפעולות של כיבוד - מלבישו מכניסו כו'. או שחיוב כבוד הני"ל הם רק פרטים המסתעפים מעיקר החיוב - לגרום נח"ר וכיו"ב לאביו.

בסגנון אחר קצת, בגדר "כבוד" י"ל ב' אופנים: (א) רק פעולות חיצוניות שעשוין לכבוד אדם זה. (ב) שיש בזה ג"כ שייכות לפנימיות אדם שמכובד היינו לגרום לו נח"ר, וכיו"ב.

[ולאופן האי יש להעיר מלי אדה"ז סי' רמ"ב סי"א שמפרש שם החילוק בין חיוב "כבוד" ל"עונג" (בשבת), וז"ל: "...לקדשו ולכבדו בכסות נקי' ולענגו בעונג אכילה ושתי' דמזה משמע שפי' כבוד הוא ענין חיצוני - שמכבדו וכו'. ודלא כעונג שם שהוא ענין פנימי יותר - הנאת מאכלים וכיו"ב].

ובזה אפשר לבאר פלוגתת הראשונים באם יש לחלק בין חיוב דכיבוד או"א להחיוב שלא לצער אותם, דהנה בהר"ן בקידושין שם (והובא בב"ח סי' ר"מ), כתב לתרץ משי"כ בגמ' שם בנוגע לדמא בן נתינה כו', והקי' דלכאוי לא הי' מחוייב בכיבוד

אוי"א דיש כאן חסרון כיס להבן, והא נקטינן שכיבוד הוא משל האבן ות"י דלצער"י שאני משא"כ בת"י (הובא כאן ברמ"א) כתב "ואין חילוק בין לכבדו ולצערו".

וע"פ הני"ל יש להסביר סברת מחלקותם, דבאם נקטינן כאופן הא', הני"ל, אזי שפיר יש לחלק בין החיוב לכבד והחיוב "שלא לצער" דהחיוב לכבד הוא בעיקר בפעולות חיצוניות וכני"ל, משא"כ החיוב שלא לצער תלוי בעיקר בפנימיות הרגשתו של האב, אבל באם אמרינן כאופן הב' הני"ל נמצא שכל ענין הכבוד הוא ענין פנימי בהרגשת האב וכני"ל ולכן לכאוי אין מקום לחלק כ"כ.

ועפ"ז לכאוי יש להסביר ג"כ מחלקותם של הבבלי וירושלמי, דהנה שניהם הביאו הדין דיש מאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם ויש מטחינו ברחיים ומביאו לחיי עולם הבא. והנה באם אמרינן כאופן א' הני"ל - שהעיקר בכיבוד או"א הוא בהפעולות כו', אזי מוכח שאומרים שרצונו של אדם זהו כבודו הוא בפעולת הביזוי עצמו, דאל"כ במה קיים מצות כיבוד או"א בזה שהטחינו ברחיים כו', ולפי הני"ל זהו שיטת הירושלמי ולכן פסק שרצונו כו' זהו כבודו.

אבל באם אמרינן שבכיבוד נכלל גם הפנימיות דלא יצער וכו"ב, אז י"ל שבהעובדא דמטחינו ברחיים כו' קיים מצות כיבוד או"א - לא עיי הפעולה עצמה, אלא - עיי הנח"ר שנתן לאביו בזה שלא הצריכו לילך לגייסות המלך (וכדאיתא שם ברש"י המעשה שם בארוכה), ולכן אין מוכרחים לפסוק דבהמעשה של ביזוי עצמו קיים מצות כיבוד², וזהו כני"ל שיטת הבבלי.

(2) דזהו לכאוי היפך הפשטות, ועיין בשו"ע אדה"ז סי' ר"נ בהנוגע להחיוב לכבד שבת בגופו, וכתב שם שיש לכל אדם לכבד את השבת ואפי' אדם חשוב כו' "ואל יאמר איך אפגום בכבודי כי זהו כבודו שמכבד את השבת", דמשם משמע לכאוי דאין אומרים דכיון שרוצה לעשותו - מאיזה סיבה שתהי' - נחשבת לו לכבוד, רק שמשום שהמעשה עצמו הוא מעשה של כבוד - כיבוד שבת (וי"ל שהוא ע"ד הכבוד לעבד מלך שזוכה לשמש את המלך) לכן נחשבת לו לכבוד.

ש ו נ ו ת

מאמרי אדמו"ר האמצעי

הת' יהונתן דוד רייניץ
≈ תת"ל 770 ≈

בשיחת ש"פ וילך וא"ו תשרי תשמ"ו (התוועדויות תשמ"ו ח"א ע"י 87 ואילך) מובא:

"זכה דורנו אשר בו נתגלו ונתפרסמו כו"כ מאמרים "המשכים" אשר במשך כל השנים שלפני"ז היו חתומים וכמוסים, ולא ניתנו להתגלות עד לדורנו זה, שבו פתחו את האוצרות והתחילו לגלות את כל הענינים, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בפירסום ריבוי מאמרים והמשכים דתורת החסידות, אשר עד לדורנו זה היו באופן דכמוס וחתום מעין כל רואה ועד כדי כך ש"המלך בעצמו לא השתמש מזה לשום דבר" (כהמשל המובא בהמשך מאמרי ההילולא), ואעפ"כ בדורנו זה נתגלו אוצרות אלו".

ובהמשך השיחה מובא שדבר זה הוא בפרט בנוגע למאמרי אדמו"ר האמצעי (שם ע"י 88):

"כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) ני"ע אמר פעם שישנם ריבוי מאמרים וענינים בתורתו של אדמו"ר האמצעי אשר עדיין לא התחילו לעסוק בהם "מען האט נאך ניט אנגעהויבן טאן אין דעם"! אשר באמרו ש"עדיין לא התחילו לעסוק בהם" — בודאי לא התכווין כ"ק אדמו"ר ני"ע לעמא דבר, כי אם לאלו השייכים "טאן אין דעם", כלומר שאמר דברים אלו בנוגע לעצמו. . ובסגנון המשל המובא בהמשך ההילולא (כני"ל), ש"המלך בעצמו לא השתמש מזה לשום דבר", ואעפ"כ גם אוצרות כמוסים וחתומים אלו - נתגלו בדורנו זה, והולכים ומתגלים מזמן לזמן עד היום הזה" עיי"ש בארוכה וראה גם שיחת ז' כסלו שנה זו.

השייכות דאדמו"ר מהורש"ב עם אדהאמ"צ

מבין רבותינו נשיאנו מצינו שכ"ק אדמו"ר נייע עסק באופן מיוחד במאמרי אדהאמ"צ כמובא בשיחת י"ד כסלו תשל"ט (סי"ב):

"כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נייע אמר פעם שאף שיאמרו עליו שעוסק (אז ער קאכט זיך), ועיקר ענינו הוא בדרושי החסידות של אדמו"ר האמצעי אבל מ"מ איז דאס זיין פאטעריס חסידות" (וראה בהמובא לקמן מסה"ש תורת שלום).

וכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נייע מביא ברשימותיו (בסה"מ תשי"ח ע" 295) בשם כ"ק אביו אדמו"ר מהורש"ב נייע:

"תורת החסידות - אומר כ"ק אדמו"ר הרה"ק [- כ"ק אדמו"ר מהורש"ב] - היא חכמה רחבה ועמוקה במאד, עס איז פשוט א גרויסע חכמה מיט טיפע השכלות און דאס אלץ איז אין ענינים רוחניים, בתורת החסידות מוכרחים להכריח את השכל ביגיעה גדולה ועצומה, לערנענדיק דעם עלטער זידינס, דעם מיטעלין רביניס חסידות, כתבים און נדפסים בכלל, און דעם אמרי בינה בפרט, איז בא מיר אויסגעקראכן די האר פון קאפ פון רוב יגיעת המוח במחשבה עיונית הרבה שעות רצופות".

ובשיחת יום שמח"ת תערי"ג (סה"ש תורת שלום ע" 158) מובא דברי כ"ק אדמו"ר נייע לבנו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב:

"איך רעכען אז דאס וואס שטייט אנכי עומד בין הוי' וביניכם אט דאס איז גיווען דער מיטעלער רבי, וואס טאקע עומד בין הוי' וביניכם, ער איז גיווען א ממוצע המחבר, וואס ער האט פאראייניגט עולמות מיט אלקות דורך נשמות.

א חסיד בין איך דעם טאטענס [- כ"ק אדמו"ר, מהורש"ב] דאס איז מיין קאפ, אזוי איז דער אמת, צום זיידען [- כ"ק אדמו"ר הצי"צ] בין איך אוועקגיגעבען, טאקע איבערגיגעבן בכל נפשי, מ"מ וואס דער מיטעלער [רבי] האט גיגעבן חסידים דאס האט קיינער ניט גיגעבן.

ער איז גיווען אין אויר העולם, און האט פאראיינציגט אלקות מיט עולמות [דורך דעם] וואס ער האט משפיע גיווען אין נשמות. און דאס האט דער מיטעלער רבי גיקאנט, ער האט גיגעבן דאס וואס קיינער האט אזוי פיל ניט גיגעבן".

ואכן מצינו כו"כ ממאמרי אדמו"ר מהורש"ב נייע המבארים ומיוסדים על מאמרי אדמו"ר האמצעי.

≈ ≈ ≈

לקמן באה רשימה חלקית ממאמרי אדמו"ר האמצעי אשר הובאו ונתבארו במאמרי רבותינו נשיאינו ובעיקר במאמרי אדמו"ר מהורש"ב נייע, - באו כאן גם ציונים למאמרים אשר אינם מיוסדים באופן ישיר על מאמרי אדהאמ"צ כי אם מיוסדים על מאמר של אדמו"ר נייע (כגון מאמרי אדמו"ר מהורש"ב) ומאמרו של אדמו"ר נייע מיוסד על מאמר אדהאמ"צ.

וזאת למודעי: אשר חלק מציונים אלו הובאו בציונים והערות לספרי אדמו"ר האמצעי ולשלימות הדבר הובאו גם כאן ובהוספת עוד ציונים ומ"מ.

תורת חיים - בראשית:

ד"ה ויגש אליו יהודה: אחת שאלתי תרע"ה (המשך תער"ב ח"ב ע"א קיד ואילך). השם נפשינו בחיים תשכ"ד, בשעה שהקדימו (הב"י), ביום השני הקריב תשל"ב (סה"מ תשל"ה ע"א 193-197), וראה גם לקו"ש ח"ו ע"א 19 ובהערות שם.

תורת חיים - שמות:

וארא אל אברהם (סח, ב ואילך): והי מדי חודש, וארא אל אברהם דשנת תרכ"ח (סה"מ תרכ"ח ע"א סח ואילך שם ע"א עז ואילך). יפה שעה אחת תרכ"ט (סה"מ תרכ"ט ע"א לו ואילך). וארא אל אברהם תשכ"ז, תשכ"ח, יפה שעה אחת תשכ"ט.

וירא ישראל את היד הגדולה: וידבר גוי קדושים תרס"ו (עי רו ואילך). מאמרי חג הפסח תשי"ח.

אשירה להוי (עי רל, ב - רלה, ב): ויולך חי את חים עטר"ת ס"א-ג, (סה"מ עטר"ת עי שע ואילך). ויולך חי את חים תרפ"ו. ואני תפלתי תשי"ג, טוב לי תורת פיך תרצ"ז, בסוכות תשבו בראשית ברא תשי"ו.

ויקהל משה (הב'): עי תקפת, א: נר חנוכה, ויגש אליו יהודה תרס"ו (עי קי ואילך). עי תקפז, ב: כי כאשר השמים תרס"ו (עי קמז ואילך). עי תקפת, ב: החודש הזה תרס"ו בתחילתו (עי קנז). עי תקפט, א ואילך: ומקנה רב, אלה הדברים, אחרי הי"א תלכו תרס"ו [בשעה שחקדימו תרפ"ד, אחרי הי"א תלכו תרצ"ז].

מאמרי אדהאמ"צ - בראשית:

ואת גביעי גביע הכסף: ויצא יעקב תשכ"ו.

מי כהוי אלקינו (עי שסא-שסט, שם עי שפט): זה היום תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז עי ב-ו).

ויחי יעקב: ויחי יעקב תרנ"ב, (עי תלה-תמ: תרנ"ב עי יג-טז. עי תמו-תנה: תרנ"ב עי כב-כג. עי תנה-תנז: תרנ"ב עי כה-כו).

מאמרי אדהאמ"צ - שמות ח"א.

ויקחו לי תרומה (עי רעו-רפח): מצה זו תרס"ד (סה"מ תרס"ד עי קפ-קצד).

מאמרי אדהאמ"צ - שמות ח"ב:

זכור גוי עמלק (עי תמא): ד"ה זה תרמ"ז (סה"מ תרמז עי פ ואילך).

זכור גוי עמלק (עי תקמג): ד"ה זה תרס"ח (סח"מ תרס"ח עי קמב ואילך - המאמר דתרס"ח לא נגמר בגוכי"ק והנחה מהמאמר נדפסה בסה"מ תרס"ח (קה"ת, תשמ"ט) עי רמח ואילך). עי תקמג-תקנב: זכור גוי עמלק פרי"ת (סח"מ פרי"ת עי רעח ואילך). עי תקנג ואילך: והי כאשר ירים פרי"ת ס"ב ואילך (סח"מ שם עי רצ ואילך). והי כאשר ירים תרצ"ד (סח"מ קוני חייב עי רפח, א ואילך). בעצם היום הזה, עשר תעשר - תשי"א (סח"מ תשי"א עי 82 ואילך שם עי 88 ואילך, נדפס גם בסה"מ הישי"ת עי 171 ואילך, שם עי 177 ואילך) ראשית גוים עמלק תשט"ו (סח"מ תשט"ו עי 253 ואילך). זכור גוי עמלק, והי כאשר ירים, זאת חוקת - תש"ל (סח"מ תש"ל עי 174-192).

מאמרי אדהאמ"צ - ויקרא ח"א:

אדם כי יקריב: ד"ה אדם כי יקריב והמשכו בד"ה וכל בניך - תשמ"ה. (סח"מ תשמ"ה עי מו ואילך, שם עי מט ואילך).

ששת ימים (עי רכב-רמא): מצה זו תעריג (סח"מ תעריב - ע"ו עי עז-צג [המשך מצה זו הני"ל לא נגמר בגוכי"ק, ונמצא המשך הענין במאמר אדהאמ"צ] ובהוספות לסח"מ הני"ל (עי ריז-רל, רלח-רמח) נדפסו גם הנחות מהמשך מצה זו הני"ל).

בוקע ים לפני משה: המשך מאמרי חג הפסח - ד"ה אלו קרע לנו את הים, הפך ים ליבשה, קדושים תחיו דשנת תשכ"ז.

למען תזכור: אני הי"א (דשחומ"פ) עטרי"ת (סח"מ עטרת עי שס ואילך), קול דודי תרפ"ח (סח"מ תרפ"ח עי סח ואילך), שימני כחותם תרי"צ (סח"מ קוני ח"א צו, א ואילך). - להמבואר בהמאמר עי זד-ה ראה בארוכה סח"מ קוני ח"א עי קצד, א-קצו, א.

מאמרי אדהאמ"צ - ויקרא ח"ב:

הנה כתי' והניף את העומר (עי תקג): וספרתם לכם תשמ"ה (סח"מ תשמ"ה עי קפה ואילך).

וידבר גוי קדושים (עי' תקמ): ראה ד"ה זה תעריג (סה"מ תעריב - ע"ו עי' רלא ואילך).

להבין ענין הילולא דרשב"י: עי' תרסו-תרפג: ד"ה זה תרני"ד (סה"מ תרני"ד עי' רסא ואילך), להבין ענין נתינת התורה לנשיי תשטי"ז (סה"מ תשטי"ז עי' 494 ואילך), פדה בשלום (דיו"ד כסלו) תשמ"ו (סה"מ תשמ"ו עי' מח ואילך). עי' תרפד-תרצח: ד"ה זה עטרית (סה"מ עטרית עי' תיג ואילך), ואתם הדבקים תרפ"ו (סה"מ תרפ"ו עי' רכב ואילך), לה"ע הילולא דרשב"י תש"מ (סה"מ תש"מ עי' קמ ואילך).

נלהעיר שבכמה כתיי נחלק מאמר זה לבי מאמרים ואפשר שבכתיי שהיו אצל אדמו"ר (מהורשי"ב) ני"ע נחלק מאמר זה לבי מאמרים ולכן אמרם בבי פעמים חציו בשנת תרני"ד וחציו בשנת עטרית, ובפרט שבי חלקים אלו מיוסדים על בי מאמרים מאדחי"ז, חציו האי מיוסד על ד"ה זה שבסה"מ תקסד עי' קא. וחציו הבי מיוסד על ד"ה זה שבסה"מ אתהלך לאזניא עי' א].

ושבתה הארץ גוי' (עי' תרצט): ד"ה זה תרסי"ב (סה"מ תרסי"ב עי' רצו ואילך). ממושבותיכם תביאו תרפי"ג (סה"מ תרפי"ג עי' רלח-רמג), כי ישרים דרכי הוי' תרפי"ד (סה"מ תרפי"ד עי' קכז ואילך), הבונה בשמים מעלותיו תרפי"ה (סה"מ תרפי"ה עי' רסה ואילך), אני חומה תרי"צ, תרצי"ב (נדפס בסה"מ קוני ח"א עי' ריג, א ואילך).

אם בחוקותי (עי' תשלז): ד"ה זה תשמ"ה (סה"מ תשמ"ה עי' קע ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"א:

שאו את ראש: עי' לא-מג: גדול אדונינו תרעי"ח (סה"מ תרעי"ח קה"ת, תשד"מ) עי' תלה ואילך), קרוב הי' לכל קוראיו (דשי"פ נשא) תרפי"ז (סה"מ תרפי"ז עי' קפג ואילך). קרוב הי' לכל קוראיו תשד"מ (סה"מ תשד"מ עי' קסא ואילך).

שם ע' מה-סו: וספרתם לכם תרסייד (סה"מ תרסייד ע' שלד ואילך). וספרתם לכם תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' שיט ואילך).

להבין כו' שרש מקיפים ופנימים: ע' קפב-קצד: ויקח קרח שבהמשך תרס"ו (ע' ערב ואילך).

שם ע' קצח ואילך: נשא תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' שכת ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ - במדבר ח"ב:

להבין ענין עומר שעורים ושתי הלחם (ע' שטו ואילך): ד"ה זה תשמ"ו (סה"מ תשמ"ו ע' קעז ואילך).

ענין טל תורה (ע' שנב ואילך): אתה הראת תשמ"ו (סה"מ מלוקט ח"א ע' תנו ואילך).

להבין ענין הספי' ומ"ת (ע' תפב-תקי): תערי"ב ח"ג ע' אי שטו-אישכט. ויאמר גוי מחר חודש תשי"א (סה"מ תשי"א ע' 45 ואילך). וראה גם: באתי לגני תשט"ו ס"ח (סה"מ באת לגני ע' סט-ע). ד"ה ויהי בשלח תשכ"ה, אגרות קודש דכ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ג ע' מו-ז.

וכל העם רואים (ע' תרפה): המשך ד"ה זה תרמ"ז (סה"מ תרמ"ז ע' פט ואילך, וראה הנחה מדי"ה זה שם ע' תכה ואילך). ד"ה זה תשמ"ו (סה"מ תשמ"ו ע' קפח ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ - במדבר ח"ד:

וידבר גוי' אתה ובניך (ע' א'שנז): ד"ה זה תרס"ט (סה"מ תרס"ט ע' קצב ואילך וראה גם ד"ה זה שבאוה"ת קרח ע' תשיח ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ - במדבר ח"ה (נמצא בדפוס):

החלצו גוי': ד"ה זה תרנ"ט.

להבין שרש ענין הפרסא: אלה מסעי תרמיט (סהימ תרמיט עי תנח ואילך). אלה מסעי עתייר (סהימ עתייר עי רט ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ - דברים ח"א:

והיו הדברים האלה (ע' רסו): המשך חג השבועות תרסייה (סהימ תרסייה עי רלה ואילך). אנכי היא (דליל אי דחחיש) עטריית (סהימ עטריית עי תלח ואילך). ביום השני הקריב תרפייה (סהימ תרפייה עי ריא ואילך). מאמרי חג השבועות וכוי השיית (סהימ השיית עי 140-111, וראה שם עי 165-166). תקעו בחודש תשי"א (סהימ תשי"א עי 9-5). וראה גם סהימ תשי"ה עי 183-197.

ויענך וירעיבך (ע' שיא ואילך): וזאת התרומה תרנייה (סהימ תרנייה עי קח ואילך). מים רבים תרפייד (סהימ תרפייד עי נו ואילך). ובארוכה די"ה: אלקי עולם, ולא נבוש, אבינו מלכנו בעבור שמך, יחינו מיומיים דשנת תשי"א (סהימ תשי"א עי 53-27), מים רבים תשי"ז (סהימ תשי"ז עי 214 ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ - דברים ח"ב:

תחת אשר לא עבדת (ע' תרפב): ויקרא גוי פניאל (האי והבי) עתייר (סהימ עתייר עי עט ואילך), ויהיו חיי שרה עטריית (סהימ עטריית עי פז ואילך). המשך חג השבועות תרצי"ז (סהימ תרצי"ז עי 304-284 - נדפס גם בסהימ השיית עי 241-225), עבדו את הוי בשמחה תרצי"ט (סהימ תרצי"ט 94 ואילך). ויהיו חיי שרה תשי"ב (סהימ תשי"ב עי 126 ואילך). ויהיו חיישי תשי"כ, תשמי"א (סהימ מלוקט חייב עי קמה ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ - דברים ח"ג:

אתם נצבים (ע' תשלי"ט): המשך תקעו תרני"א (סהימ תרני"א עי מד ואילך). שופר שרייה תרני"ג (סהימ תרני"ג עי קמד ואילך), שופר שרייה תרצי"ט (סהימ תרצי"ט עי 20 ואילך) ובארוכה די"ה: היום הרת עולם, שובה ישראל, אתה הבדלת, כי חלק הוי עמו דשנת תשי"ב (סהימ תשי"ב עי 26-11). אתה אחד תשלי"ב (סהימ תשלי"ב עי 54 ואילך).

כי המצוה הזאת (ע' תשעה-תשפא): המשך ר"ה תרנ"ז (ע' כז-לא).

והנה כו' שרש ענין יוכ"פ (ע' איקכא-איקלג): צאינה וראינה תר"נ (סה"מ תר"נ ע' שסו-שסח). המשך ר"ה תרס"ג (ע' כד-כח). ויצא יעקב וישלח יעקב - תרס"ו (המשך תרס"ו ע' צז-קח). יצו הוי' אתך תרפ"ד (סה"מ תרפ"ד ע' שיז ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ - דברים ח"ד:

ויצחק בא מבוא: ביום השמע"צ תרנ"א. (סה"מ תרנ"א ע' עד ואילך).

ביום השמע"צ (ע' א'רסח): ד"ה זה תרנ"א (סה"מ תרנ"א ע' סח ואילך).

ביום השמע"צ (ע' א'רפג): ראה גם ד"ה זה עטר"ת (סה"מ עטר"ת (קה"ת תשמ"ט) ע' תרסג ואילך).

מאמרי אדהאמ"צ - דרושי חתונה ח"א:

להבין בתוס' ביאור כו' ע"פ מה יפו פעמ"ד: המשך תער"ב פרק תיא ואילך (ע' תתמו ואילך). זה יתנו תשט"ו (סה"מ תשט"ו ע' 244 ואילך) וראה גם וישמע יתרו תשמ"ה (סה"מ תשמ"ה ע' צ).

מאמרי אדהאמ"צ - דרושי חתונה ח"ב:

שמח תשמח הגדול: המשך שמח תשמח דשנת תרנ"ז - נאמר בחתונת כ"ק אדמו"ר מהור"י"צ נ"ע.

מאמרי אדהאמ"צ - נביאים כתובים (נמצא בדפוס):

ד"ה ובבואה לפני המלך: ויאמר גוי לך, כי ידעתיו שבהמשך תרס"ו.

ד"ה ותוסף אסתר: בלילה ההוא תשכיית. לקויש ח"ז ע"י 41 ואילך.

ד"ה אתה אחד: והי זרעך גוי תשכיב. אתה אחד תשמיב.

ד"ה להבין כו' שיחוד קוב"ה ושכינתי: ושבתי בשלום תשכיב.

מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית

הרב יהושע מונדשיין
≈ ירושלים ת"ו ≈

בס' מאמרי אדמו"ר האמצעי לבראשית (עמי ריט) נאמר בהעי כי סביב שורה מסויימת נרשם בגוף כתי"ק אדמו"ר האמצעי התיבה "פשר" או "אפשר" אך לא צויין להיכן שייכת תיבה זו בפנים המאמר.

והנה המו"ל נהגו טובת עין במעיינים והדפיסו בסוף הספר פקסימיליא מאותו עמוד, ודבר זה מאפשר לנו למצוא פתרון לתיבה זו ולהבין את המאמר טוב יותר.

ונקדים ונאמר כי התיבה "אפשר" [כך צ"ל] שייכת לראש המוסגר הפותח במלים "לפי שידוע", ועפ"י הני"ל צ"ל: "אפשר לפי שידוע". ורק עתה נוכל להבין את האמור בהמשך הדברים "אך אין זה תירוץ", דלכאורה "תירוץ" מאן דכר שמהי הכא? הרי עד כאן נאמרה חקושי בניחותא ללא צל של תירוץ. אולם כשניתוספה התיבה "אפשר" רואים אנו שלפנינו הוה-אמינא לתירוץ, וע"ז ממשיך אח"כ ואומר "אך אין זה תירוץ".

ועתה נביט בגוכתי"ק ונראה כי באותו מקום שהצבנו את התיבה "אפשר" יש כתם דיו, ובמקום אחר שבאותו עמוד נבחין בכתם דיו נוסף שלידו עיגול קטן המורה לתיבה שנרשמה בצד הדף ושנועדה להיות במקומו של כתם הדיו.

וכן גם בנדו"ד, בשעת הכתיבה נזלה דיו מקולמוסו של אדמו"ר האמצעי וכסתה את הכתוב, ולכן רשם את התיבה בשולי הדף, אלא שבפעם זו לא ציין בגוף המאמר סימן כי תיבה זו שייכת למקום פלוני.

חסידות וספרי הקירה

הת' צבי הירש ראסקין
≈ תות"ל 770 ≈

בקובץ הערות הת' ואני"ש דתות"ל אשען פארקוויי גליון ו' כותב הת' ש.ג. הכהן ערנטריי על משי"כ בקובץ אהיית דשי"פ וישלח בקשר לזה שכתב הרשי"י שי חזן ע"ד משי"כ כ"ק הרבי נייע בקונטרס חנוך לנער שי"ח"ו וח"ו לעסוק בחקירה אלקית . ובדא"ח נמצא הכל דכולא בה כו"..." ומזה רצה לומר שאולי י"ל שיחס זה לספרי חקירה הי' גם אצל כ"ק אדמו"ר האמצעי" ע"כ תוכן דבריו.

וע"ז העירותי לחזקו שעד"ז ישנו במאמר דכ"ק אדמו"ר שליט"א משנת תשמ"ח ד"ה והחכמה מאין תמצא וגו' - אשר שם כתוב אודות זה "שמכאן תשובה לאלו המחפשים ביאורים דוקא בענינים שמקורם בעמק המלך, שלא זו הדרך, ויש די עמקות בעניני חסידות, וכו"ו עיי"ש.

ועכ"ז כתב הת' הנ"ל דברים שלא מובנים לא בהתחלה ולא בסוף ומביא משיחות קודש התוועדות י"ט כסלו תשכ"ג אות כב ע' 136 "...וואס דאס איז ווי ער איז מבאר בארוכה אין ספרי חקירה פון חוקרי ישראל און ספר העיקרים ובכ"מ, און בפנימי' הענין קומט ארויס אין תורת החסידות כו"ו עיי"ש.

ולא הבנתי מה בא פה לומר להעיר האם בשלילה! או בחיוב!!

ואדרבא הי"ז מחזק את כל הנכתב לעיל בקובצים הקודמים שהכל ישנו בספרי חסידות ולא צריך לראות בספרים אחרים וכיו"ב!

גם בתחילת הערתו כתב עלי דברים שלא כתבתים שחוספתי עייז שכתב הרשיי שיי ח. שכזה יחס היי אצל כייק אדמוהאמיצ - אשר זה כתב הרשיי ח. בעצמו, ורק באתי להוסיף שעדייז לכאורה מצינו אצל כייק אדמוייר שליטייא.

והוא לכאורה - וכנייל - בא לחזקיננו.

ועוד יש להעיר - והוא העיקר - לחזק את כייז מהתוועדות דשייפ ויחי טייז טבת דש.ז., וזה לשון ההנחה בלחייק עי יב בתחלתו מה שמובא בדרושי חסידות (סחיימ תשייט עי 29 (תבי). תשיי עי 113) מייש בספר הבהיר שייקרביי הוא מלשון קירוב.

[כייק אדמוייר שליטייא חייך ואמר:] ישנם כאלה שלמדו בתומכי תמימים כמה שנים ומעולם לא עיינו בספר הבהיר, וטענתם - ובצדק, שכל הענינים השייכים ונוגעים לעבודה היום-יומית, או לעבודה בזמנים מיוחדים, בודאי הביאו רבותינו נשיאינו במאמרי החסידות, בקונטרס התפלה, קונטרס העבודה, וכיו"ב...עיייש].

היינו כנייל שבאם יש צורך לעיין בספר זה וכיויב הייז דוקא באם הוא נמצא בספרי החסידות.

נרות בעשיית

הרב שאול שמעון דויטש

≈ חושב השכונה ≈

בספר השיחות ה'תשי"ד עמ' 7 מביא שם: "אין ליובאוויטש האט מען זייער אפגעהיט מנהגים . . . איינע פון די מנהגים וועלכע זיינען געווען מקובל איז, אז מען מאכט דריי ליכט במשך עשיית א תשובה ליכט ערב שבת תשובה און צוויי ליכט ערב יום כפור א לעבעדיגע ליכט או א נשמה ליכט . . . בעת מען פלעגט לייגן די קנייטלעך האט מען אויסגערופען די נעמען פאר מען פלעכט א פאדעם, אזוי האט מען אויסגערופען

. . הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט געפרעגט דעם זיידן הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צמה צדק, וואס איז שבת תשובה, האט ער אים געענפערט: א שבתדיגע תשובה. דער פירוש איז, אין דער וואכן איז דאס וואס מען טאר ניט איז דאך אין שטוב ניט פאראן, אבער שבת איז דאס וואס מען טאר נישט אויך פאראן אין שטוב, דערפאר דארף מען יעדע זאך וואס וויל טאן, פריער וויסען אויב מען מעג דאס. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט ווידער געפרעגט: ווי אזוי קען מען דאס? האט אים הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק געענפערט: מען האט געלייגט פאר דיר א פאדים אין דעם קנייטעל פון דער תשובה און לעבעדיג ליכט און דאס גיט א כח אז מען קען עכ"ל.

ובהערה 4 שם מביא: ראה לבוש וא"ר דיבוא נר ויכפר על הנשמה שנקראת נר שנאמר נר הוי נשמת אדם ע"כ. מזה משמע שהמנהג בית הרב הי' להדליק נר לכל אחד מבני ביתו.

ולהעיר מספר מהרי"ל (מנהגים) עמי שכב "טעם הנרות שמדליקין ביה"כ, משום שכתוב (יומא סי' תשכ"ג) מי שרוצה לידע אם יעלה שנתו יקח נר וידליק מן ר"ה עד יו"כ, והא דמדליקין ביום כיפורים משום יום דין הוא להגמר. וכתיב נר ה' נשמת אדם. . ואמר משום חמיו מה"ר אברהם ז"ל דלחכי **לוקחים אנשים ונערים נרות ולא הנשים** משום דנר שקול נגד איבריו של אדם לכפר עליהם, והא רמ"ח איברים ורוח ונשמה הרי ר"ן כמנין נר, ר"ל שירחם המקום על כולן. אבל הנשים יש להן דלת ומפתח, לפיכך נשים אין נוהגות בנרות חללו. מה"ר זלמן קיצנינגן דרש דנראה לו דלחכי נשים פטורות מנרות האלו, משום דאנשים חייבין רמ"ח מצות עשה שבתורה ועוד שני לאווין שחשובין כמו עשה והן לאו הניתק לעשה ולא הבא מכלל עשה שהן ר"ן, ומכל אלו נשים פטורות דאינן חייבין כ"א בלאוין עכ"ל.

ובמהרי"ל שם מביא שינויי נוסחאות - על מ"ש וכתיב נר ה' נשמת אדם - מביא שם אות ה' הוספה בכ"י כיח "וגם משום דכתיב נר אלקים נשמת אדם וכתיב זכר ונקבה ברא אותם, משמע דשם אדם צריכים כל אחד נר, ואפשר בחיי בעלה אין האשה

צריכה נר משום דיוצאת בנר של בעלה דכתיב והיו לבשר אחד (בראשית ב, כד) ושם אדם לשניהם עכ"ל.

ספר השיחות תרצ"ו-ת"ש

הרב דוד געלבשטיין
≈ ירושלים ת"ו ≈

בגליון תקטו (עמ' 48) הערתי כי רבות מהשיחות שנדפסו בסה"ש תרצ"ו-הש"ת ונרשם עליהם שהן "עפ"י רשימת השומעים", הרי סגנון מוכיח עליהן שהן מרשימותיו של כ"ק אדמו"ר מוהר"י צ נ"ע.

ועל כך העיר התי י.ג.ק. בארוכה בגליון תקיז (עמ' 34-30) ונראה שאינו מסכים עם ההשערה הנ"ל.

אבל גם אני איני יכול לקבל את טיעונו מכמה סיבות:

א השערתי מבוססת על השוואת סגנון הכתיבה שבחלק מהשיחות הנ"ל הוא זהה לחלוטין עם סגנונו של מוהר"י צ בדברים שאין לנו ספק שהוא עצמו כתבם. ואין השערתי מבוססת על ענינים חיצוניים (כגון חלוקה לקטעים) כפי שהבין המעיר הנ"ל.

ב גם באם יש למעיר הנ"ל הוכחות מוצקות ששיחות מסוימות אכן נרשמו ע"י השומעים, הרי אין בכך להעיר על דבריי שרק חלק מהשיחות סגנון מוכיח עליהן שנרשמו ע"י הרבי עצמו.

ג המעיר מחדש שלשיחות משנת תשי"א ואילך יש שני נוסחים: "נוסח ספר השיחות קופיר, דהיינו רשימת השומעים קודם שהוגה", וה"נוסח שבסי השיחות הנדפס הוא רשימת השומעים אחרי הגהות אדמו"ר הרי"ץ". והנה "סה"ש קופיר" אינו מצוי בידינו כדי שנוכל לערוך השוואות, אבל המעיר הנ"ל לא חלי ולא מרגיש באי-ההגיון שבדבריו כי "השיחות שביומן כ"ק אדמו"ר הרי"ץ בדרך כלל קרובים יותר לנוסח שברשימת

השומעים קודם שהוגה עיי אדמו"ר הרייץ מאשר הנוסח של רשימת השומעים אחרי שהוגה עיי אדמו"ר הרייץ! שהרי מדבריו עולה כי הרשימות שמסרן אדמו"ר הרייץ לפרסמן כרשימותיו וכיומנו לא נרשמו עיי הרבי אלא עיי משהו אחר!?

(ובדרך אגב: האם מבין האנשים הבודדים שחיו סביב אדמו"ר הרייץ, ידוע לנו על משהו שאפשר לייחס לו ולסגנונו את "רשימת השומעים" שלא הוגה עיי הרבי?)

והרי הרבה יותר פשוט וסביר להניח כי שני הנוסחים נרשמו עיי אדמו"ר הרייץ עצמו, ואם יש הבדלים ביניהם הרי שיש לתלותם בעריכה ובהגחה נוספת של הרבי. אבל לא לנו להאמין שרשימות אלו שניתנו לפרסמן כיומנו של הרבי נכתבו עיי משהו אחר זולת הרבי עצמו.

משא"כ אם נאמר שהרבי עצמו כתב את השיחות אך הורה לכתוב עליהן "מרשימת השומעים", הרי זה דבר סביר ומתקבל, ואנו יודעים שכבר היה לעולמים. כגון דברי אדמו"ר מוהרייץ קודם צאתו לקאסטרמא "יהי ה' אלקינו עמנו גוי", הרי לראשונה נדפסו (בקונטרס יד) כ"רשימה מאחד השומעים", ואילו כיום הם נדפסים (בסי המאמרים תרפ"ז) מגוף כתי"ק - ראה במפתח המאמרים שבראש הספר.

וכן מצינו במכתביו של כ"ק אדמו"ר שליטי"א שלעתים רוצה שמכתב מסויים יכתב בשמו של המזכיר דוקא ולא בשם הרבי.

וכך גם בתשובותיו של אדמו"ר הצ"צ, ראה המובא בהערותיו של כ"ק אדמו"ר שליטי"א לשער המילואים חלק השו"ת סי' לו שהצ"צ כתב תשובה בגוכתי"ק ורשם בה את שמו של המייצג דלויבאוויטש ר' אברהם, ומסיים כ"ק אדמו"ר שליטי"א: "וכנראה לא רצה הצ"צ, מפני איזה טעם, לחתום על תשובה זו".

וכעין זה כותב הצ"צ (בשו"ת חלק אהע"ז סי' רסד): "התשובה מכאן לא השבתי בחיי [=בחתומת יד] כלל, כ"א חתיי הרב

המפורסם המ"צ דקהילתנו, רק אמת שהסכמתי לזה ג"כ" -
וכנראה שגם זו היתה תשובתו של הצ"צ עצמו (הנדפסת שם
לעיל) שנחתמה בשמו של המ"צ ולא בשם הרבי.

~~~~~

חתימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע

הת' משה שם-טוב
≈ תלמיד בישיבה ≈

בגליון תקיז (עמ' 22) מובא בשם א' הת' שהעיר כי בחתימתו
של כ"ק אדמו"ר הריי"צ (קודם הנשיאות) רשומים שני קווים
קודם לשמו, ושכן הוא בחתימתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א (קודם
הנשיאות). והנה אין לציור שני הקווים שום שייכות לענין
הנשיאות, כי כך היה המנהג רווח באותם ימים, וכך נהג
לעתים גם הרה"ח מוהר"ר לוי יצחק ני"ע (אביו של כ"ק אדמו"ר
שליט"א) - ראה מגדל-עז עמ' תרכח - כך נהג גם הרשי"ג ע"ה,
וכך אנו מוצאים בחתימת ידם של רבנים רבים.

~~~~~

הוספות והערות על ספר המנהגים-מנהגי תב"ד (עפ"י ספרי האגרות-קודש ועוד שי"ל בשנים האחרונות)

הרב אברהם ישעי' הולצברג
≈ תושב השכונה ≈

השכמת הבוקר מודה אני - אצל תינוק

אמירת הנוסח מודה אני שייך לכאו"א למגדל ועד קטן עד
לצעיר ביותר ובתינוק שעדיין אינו מדבר נוהגים שאומרים
עבורו מודה אני.

אמירת . . מודה אני: שיחת ש"פ וישב תשמ"ט (בלתי מוגה).

ברכות השחר ברכות השחר - בבית

מנהגנו לומר ברכות השחר מיד בבוקר בקומו בבית.

מנהגנו . . בבית: ספר השיחות היתשי"ד ע"י 20 וראה שוי"ע או"ח סימן ו' סעיף ב' שכך נוהגים הספרדים. מגי"א על אתר וראה ערוך השלחן סימן ו' סעיף ו-ז שמשום שמביא בשוי"ע משמע שכך הוא מנהג הספרדים בכל ברכת השחר אבל ראה מנהגי מהרי"ל הלי תפילה וכן שוי"ע או"ח הנ"ל שכותבים דנוהגים שאומרים ברכת השחר בבית הכנסת ע"ש.

ברכות השחר הסדר בברכות השחר

נוסח רבינו בסידור הוא על נטי"י ואשר יצר וברכת אלקי נשמה כדי להסמיכה (לברכת ענט"י) לברכת אשר יצר וכו' ואח"כ ברכת התורה.

נוסח רבינו: שוי"ע שלו סימן ו' סעיף ז', וכן כתבו בפרי עץ חיים וסידורי האריז"ל וראה ע"ז ספר ישועות חכמה על הלכות נטילת ידים שחרית ובקיצור שוי"ע מביא הסדר דברכות התורה וברכת אלקי נשמה כן הוא נוסח הסידורים.

ברכות השחר ברכת התורה - הניעור בלילה

אם ניעור כל הלילה מברך לכשיאור היום כמו כל ברכת השחר.

אם ניעור . . השחר: אדה"ז בסידורו. משא"כ בשולחנו סימן מ"ז ס"ז מביא וזלה"ק: ואם היי ניעור כל הלילה . . והרועה לצאת ידי ספק ישמע ברכת התורה מאחר ויתכוין לצאת י"ח אם אפשר ואם לאו יברך בעצמו.

ברכות השחר נוסח ברכת התורה

הנוסח הוא על דברי תורה.

דברי תורה: נוסח אדה"ז בסידורו. רמב"ם הלי תפלה פ"ז הי"י ועוד.

נוסח . . . דברי תורה: ראה שו"ע אדמוה"ז סי' מ"ז ס"ד "דנוסח מדינות אלו לעסוק בדברי תורה" ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך ברכת התורה.

מצות ציצית הכנפות הפורות במשי

הכנפות של ט"ק ג"כ תפורים מתחת במשי, כן הוא מנהג רבינו.

הכנפות . . . רבינו: אגרות-קודש אדמו"ר שליט"א ח"ב ע"י ל"ג: סיפר כ"ק מו"ח אד"ש אשר כ"ק אדני"ע הי' תופר בין המשי וארג הטלית חתיכת משי מהנשאר מבגדי אדה"ז הצ"צ וכו'. ע"פ רוב הי' בקרן הימני שמלפנים ואצל הנקבים (קטע מאגרת הני"ל).

מצות ציצית נקבי הט"ק

בענין נקבי הציצית בט"ק - בט"ק של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הם בצורה כזו:

 o

בענין : אג"ק אד"ש ח"ב ע"י שיג.

נקבי הציצית: באלכסון - אדה"ז בסידורו. וראה השקו"ט בזה בספר ציצית - הלכה למעשה פרק ו' בס"ק 21.

מצות ציצית
שינה בט"ק

המדקדקים נוהגים לישון בט"ק.

המדקדקים: אדה"ז בסידורו. וראה שו"ע או"ח ס"ח ובני"כ שם פס"ד להצ"צ או"ח (נ, ב) ע"כ מספר המנהגים ויש להוסיף - ואין בזה משום בל תוסיף וראה ע"ז שיחת יום א' דר"ה היתשי"א (הנחה בלתי מוגה ס"ג).

מצות ציצית
טעם אמירת ברכי נפשי

בשעת הבדיקה אומרים ברכי נפשי (ע"כ מספר המנהגים).

ויש להוסיף ברכי נפשי: בשער הכולל ע"ז מביא - ועיין בפסקי דינים של אדמו"ר, בעל הצ"צ ז"ל שכתב הטעם מאמירת אלו הפסוקים עפ"י מ"ש ברבנו בחיי פ' תצא ע"פ גדילים תעשה לך. מהרש"א פ"ק דר"ה על מאמר חז"ל מלמד שנתעטף הקב"ה.

מצות ציצית
עטיפה בטלית

אין השליח צבור מתעטף בטלית למנחה או למעריב, לא בשבת ויום טוב ולא בראש השנה (ע"כ מספר המנהגים).

ויש להוסיף: ובמקום שמנהג ביהכנ"ס שהשליח ציבור או הבעל קורא ועד"ז בעלי הגבה (אצל בחורים) וכיו"ב, ותובעים שגם הוא יתעטף כנ"ל - ימלא דרישתם כי א' בכגון דא על היחיד לנהוג כהרבים. ב' בעטיפת טלית יש גם ענין של כבוד הצבור וכיון שהציבור או רובו מקפיד ע"ז אין לזלזל בכבודם (ע"י אי העטיפה) ובכל הנ"ל גדול השלום.

אין השליח צבור . . ולא בראש השנה: היום יום י"ט כסלו.

משא"כ בסליחות נוהגים בכל מקום שהשליח צבור באמרו סליחות בעמוד מלביש טלית אג"ק אדי"ש חלק ט"ז ע"י כח וכן ביום כפור מתפלל (כאו"יא) בטלית כל המעת לעת אג"ק חלק י"א ע"י קי.

מנהג ביהכניס . . (ע"י אי העטיפה): אג"ק אדי"ש חלק יא ע"י קי.

בחורים: אגרות קודש אדי"ש ח"י"ב ע"י תמה. תשובות וביאורים בשו"ע ע"י 72.

כבוד הצבור: מג"א ס"י"ח סק"ב.

ובכל הני"ל גדול השלום: אג"ק אדי"ש ח"ה ע"י צ"א ח"ח ע"י ר"י"ד חט"ז ע"י יב. צח.

מצות ציצית בחור היורד לפני התיבה

בחור (שעדיין אין מתעטף בטלית) היורד לפני התיבה בשחרית אין מתעטף בטלית.

אינו מתעטף . . בתפילת הבוקר: אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ט ע"י ר"ד. לקוטי שיחות חלק ט ע"י 7-276.

בחור . . מתעטף בטלית: אגרות קודש ח"י"ב ע"י תמה לבישת טלית גדול קודם הנשואין - צריך לנהוג כמנהג הסביבה בה נמצא.

אינו מתעטף בטלית: בהיום יום ע"י די הובא אין השי"ץ מתעטף בטלית **למנחה** או **למעריב**, משא"כ בנוגע לשחרית לא מובא אבל מכאן לומדים בנין אב גם בהנוגע לתפלת הבוקר שאין עוטפים ראה בלקוטי שיחות הני"ל ובאג"ק ח"ט הני"ל בזה.

באגרות קודש הני"ל חלק ט"ז ע"י צח מובא דבסליחות נוהגים בכל מקום שהחזן לובש טלית.

ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א חלק ט' ע' 7-276 בחור
היורד לפני התיבה בשחרית אין מתעטף בטלית.

שמזה משמע היות והוא עדיין לא לובש טלית לכן בתפלות
שאנשים נשואים וכדומה לובשים טלית הוא לא ילבש טלית
שלכאורה משמע שזה בכל דבר.

וא"כ צריך לדעת איך נוהגים בסליחות אצל בחור האם הוא
לובש טלית כשהוא חזן בסליחות או לא?

ואבקש מקוראי הגליון למי שידוע לו המנהג בזה שיואיל נא
בטובו להביאו מעל דפי הגליון.

ציצית

עשיית ציצית ע"י מכונה

עשיית ציצית ע"י מכונה כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב התיר - בעת
המלחמה הראשונה בשנת ר"דעת, אבל זה היה בשעת הדחק ותחלת
העשיי היתה ע"י אדם, אבל כמובן שאין בזה הידור כלל
ובמילא בשעה שישנם די ציציות הנעשות ביד אין כדאי הדבר.

עשיית ציצית . . אין כדאי הדבר: אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א
ח"ו ע' רצג אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"י"ג ע' תכו אג"ק
אד"ש ח"י"ג ע' ב אג"ק אד"ש ח"י"א ע' תצד לקו"ש ח"י"ב ע' 508.

ציצית ע"י מכונה: נקבצו במאסף לכל המחנות ס"י"א סק"ג.
ובהלכה למשה על קצשו"ע ר"ס ט.

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י משפחת מלמד שיחיו

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

ולזכות

הת' מאיר שמחה הכהן שיחיי

לרגל הכנסו לעול המצות

ביום כ"ג אדר

ה"י תהא שנת נסים

*

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת ר' יצחק אייזיק הכהן וזוגתו מרת מרים שיחיו

קוגן

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' הלל דוד וזוגתו מרת שטרנא שרה שיחיו

ומשפחתם שיחיו

קרינסקי

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

ולזכות

האשה מרת מסעודה תח"י

ליום הולדתה ביום ש"ק פ' בא ח' שבט

לשנת הצלחה ולאורך ימים ושנים טובות

*

ולזכות

בעלה הרה"ת ר' יוסף ובנה נפתלי שיחיו

זאקאן

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י משפחת מנדלסון שיחיו

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

ולזכות

יהושע בן חיי בינה

לרגל ה"אפשערניש" שלו

ביום י"ז טבת

היי תהא שנת נסים

*

ולזכות

חנה, שמואל, שלמה זלמן,

*

ולזכות הסבא

אלימלך בן חיי בינה

*

נדפס ע"י

לוי בן חנה וחי' בינה בת שרה

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

נדפס ע"י משפחת דרימער שיחיו

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

נדפס ע"י משפחת מאצקין שיחיו

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י ישעי' בן ראשא

לזכות

החתן התמים שלום דוב בער שיחי

ראזענפעלד

והכלה מרת חנה שתחי

בליזינסקי

לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטומ"צ

ביום די הי שבט

היי תהא שנת נסים

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' יוסף שמחה וזוגתו מרת מרים גולדה שיחיו

בליזינסקי

הרה"ת ר' אברהם יצחק וזוגתו מרת קריינא שיחיו

ראזענפעלד

זקניהם

הרה"ת ר' מאיר שלום שיחי בליזינסקי

הרה"ת ר' ישראל שמעון וזוגתו מרת חי' שרה שיחיו

קלמנסון

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' אליהו וזוגתו מרת מלכה שיחיו

ובנם משה שיחיו

איזאגווי

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' שמעון

ב"ר הרה"ח ר' מנחם ע"ה

נפטר ט"ו בשבט ה'תשמ"ב

*

נדפס ע"י בנו

הרה"ת ר' אפרים מרדכי וזוגתו מרת שרה איטא שיחיו

בנותיהם

אסתר שפרה, פייגא דינה, חנה, מרים, חי' מושקא,

קורוליצקי

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' שלום בער וזוגתו מרת שרה אסתר שיחיו שאנאוויטש

ובניו

הרה"ת ר' חיים יצחק וזוגתו מרת שטרנא שיחיו

הרה"ת ר' שניאור זלמן וזוגתו מרת חנה שיחיו

הרה"ת ר' יוסף וזוגתו מרת דבורה לאה שיחיו

נחמן שיחי

נחמה דינה תחי

שאנאוויטש

בנותיו

מרת הינדה ובעלה הרה"ת ר' יוסף יצחק שיחיו

קלמנסון

מרת רבקה ובעלה הרה"ת ר' יוסף יצחק שיחיו

פעווננער

מרת ראשע לאה ובעלה הרה"ת ר' לייבל שיחיו

איטקין

מרת חנה ובעלה הרה"ת ר' אברהם שיחיו

הערץ

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל שיחיו

ומשפחתם שיחיו

קליין

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת מרים שיחיו

ובניהם מנחם, דוד, רבקה שיחיו

רויטבלאט

לעילוי נשמת
הרה"ח הר"ר יהושע העשיל ע"ה
בהרה"ח ר' אהרן אליעזר ע"ה
צייטלין
נלביע ביום ש"ק פ' בשלח, י"א שבט תשמ"ח

*

נדפס ע"י
זוגתו מרת רבקה תחי
בניו ובנותיו
מרת שטערנא שרה ובעלה הרה"ת ר' שלום דובער ומשפחתם שיחיו
קלמנסון
מרת ברכה ובעלה הרה"ת ר' אליעזר ומשפחתם שיחיו
טייטעלבויס
הרה"ת ר' אהרן אליעזר וזוגתו מרת איטא רות ומשפחתם שיחיו
צייטלין
מרת זעלדא ובעלה הרה"ת ר' יצחק הכהן ומשפחתם שיחיו
יארמוש
מרת אסתר ובעלה הרה"ת ר' אברהם ומשפחתם שיחיו
בן שמעון
הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת חנה ומשפחתם שיחיו
צייטלין
מרת דבורה לאה ובעלה הרה"ת ר' יוסף יצחק ומשפחתם שיחיו
מישולבין

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' יצחק שיחי ומשפחתו שיחיו

גנזבורג

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י משפחת דובראווסקי שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' אהרן ב"ר יצחק ע"ה
נפטר ה' אדר ה'תשמ"ט
לרגל סיום אמירת קדיש
ביום ד' ה' שבט ה'תשי"נ

*

נדפס ע"י
הרה"ת ר' חיים יצחק ומשפחתו שיחיו
שפיגל

לזכות
כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א
נשיא דורנו
לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י א' מאני"ש

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' זאב מאיר וזוגתו מרת דבורה חי' רייזיל שיחיו

ובנם אהרן שיחי'

קדנר

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י

הרה"ת ר' כתריאל וזוגתו מרת עלשא שיחיו

ובנם בן ציון שיחי'

שם-טוב

לזכות

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו שליט"א

נשיא דורנו

לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

*

נדפס ע"י אי מהתמימים לחיזוק ההתקשרות

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

לזכות

חברי המערכת שהתעסקו בהו"ל דקובץ זה

אברהם יצחק ברוך בן חנה עטקע

יצחק בן חיי סימא

מאיר גרשון הכהן בן חוה סאשע

מרדכי בן רחל

אברהם חיים בנימין הכהן בן חוה סאשע

שאל בן יוכבד

דוד בן רחל לאה

אליעזר יהושע בן שיינדל אסתר

לזכות
מנהלנו הדגול
הרה"ח הרה"ת ר' יוסף חיים הכהן שיחי
ראזנפעלד

*

נדפס ע"י חברי המערכת שיחיו

מוקדש לכבוד קדושת
אדוננו מורנו ורבנו שליט"א
נשיא דורנו
לארבעים שנה לנשיאותו הרמה

יארִיךְ ה' ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ירום כבודו ותנשא
מלכותו ואנחנו עמו וצאן מרעיתו יאר פניו אתנו סלה
להטות לבבינו אליו ללכת בכל דרכיו ולקיים רצונו בהצלחה
ועליו יציץ נזרו לרעות ביעקב עבדו ובישראל נחלתו ולפעול
ישועות בקרב הארץ בבריאות שלימה במילואה וברוב נחת
ועונג ובתבונות כפיו ינחם ויביאם אל הר ציון אשר אהב
בגאולתנו האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש בעגלא
ובזמן קריב דידן נאו ממש

*

נדפס ע"י
הרה"ח הרה"ת ר' יוסף יצחק
וזוגתו מרת שטערנא מרים שיחיו
ובניהם
שרה רבקה, מרדכי זאב הכהן,
זלמן שמעון הכהן, חי' שצערא,
איסר משה הכהן, זהבה, וחנה שיחיו
לאורך ימים ושנים טובות
גוטניק